

Col·lecció Estudis UPF-BSM

Les persones i el territori Vallformosa.

Percepció de valor(s) en el present i expectatives de futur.

Informe de Resultats

(estudi núm. 3)

**Càtedra Vallformosa Foundation de Transformació Territorial
Estratègica per al Benestar Comunitari**

**Sílvia Cópulo
Jordi Pereira**

Desembre, 2023

Índex

1. Resum	5
2. Introducció	7
2.1. Vallformosa Foundation	10
2.2. Vallformosa (la companyia), com a mostra	12
2.3. Càtedra Vallformosa Foundation, de Transformació Territorial Estratègica per al Benestar Comunitari (UPF-BSM)	13
2.4. UPF-Barcelona School of Management.....	14
2.5. Sobre l'autoria	15
3. Les relacions (de poder, econòmiques i socials) entre els propietaris de la terra i els pagesos en la història.....	17
3.1. La qüestió remença.....	17
3.2. Què eren els mals usos dels senyors feudals als pagesos	19
3.3. L'evolució en les relacions econòmiques entre propietaris i pagesos. L'emfiteusi 20	
3.4. L'impacte de la fil·loxera al Penedès	22
3.5. Els ceps americans	23
3.6. Dels contractes de rabassa morta a l'actualitat	24
4. Hipòtesi de treball.....	26
5. Objectius	26
6. Metodologia de treball.....	27
7. Entrevistes qualitatives semiestructurades	28
7.1. Maria Bassegoda i Torres	29
7.2. Pere Casanovas i Santacana	33
7.3. Lluís Xavier Coll i Mestres.....	38
7.4. Narcís Fàbregas i Campeny	43
7.5. Imma Ferràs i Font	47
7.6. Kiko Figueras i Comas.....	52

7.7.	Ramon Francàs i Martorell	58
7.8.	Joan Tarrada i Gol	62
8.	Resultats de l'enquesta quantitativa	67
8.1.	Dades generals	67
8.1.1.	Distribució per sexe	67
8.1.2.	Distribució per edat	68
8.1.3.	Lloc de naixement	69
8.1.4.	Lloc de residència	70
8.1.5.	Relació entre el lloc de naixement i el de residència.....	72
8.1.6.	Conviu amb fills o filles.....	72
8.1.7.	Nombre de generacions que conviuen a casa	73
8.1.8.	Nombre de generacions que conviuen a casa en correlació amb els fills	74
8.1.9.	Nombre de generacions que conviuen a casa, per grups d'edat	75
8.1.10.	Nivell d'estudis.....	76
8.1.11.	Nivell d'estudis en relació a l'edat	77
8.2.	Activitat professional, salari i benestar	78
8.2.1.	Definició de l'activitat professional pròpia. Vostè és pagès/a?	78
8.2.2.	Ser propietari/a o parcer/a. Vostè és propietari o parcer?.....	80
8.2.3.	Localització de les parcel·les que conreen	82
8.2.4.	Valoració de la pagesia. Treballar a la terra és un ofici...?.....	83
8.2.5.	Li agradaria que Vallformosa fes més cursos de formació?	86
8.2.6.	Treballa per compte propi o d'altri?.....	87
8.2.7.	Si viu en parella, ens pot dir si també treballa a la terra?.....	88
8.2.8.	Si té fills en edat laboral, treballen també a la terra?	90
8.2.9.	Si pogués, li agradaria canviar de feina?	91
8.2.10.	Treballar a la terra permet progressar?.....	91
8.2.11.	Treballar a la terra és saludable?	93

8.2.12.	Treballar a la terra és el millor ofici del món?	94
8.2.13.	El territori Vallformosa resulta atractiu perquè el jovent que hi ha nascut s'hi quedi a viure?.....	97
8.3.	Visió de Vallformosa i del projecte de Vallformosa Foundation	99
8.3.1.	Ha sentit parlar de Vallformosa Foundation?	99
8.3.2.	Sap a què es dedica Vallformosa Foundation?.....	100
8.3.3.	Creu que la companyia Vallformosa està vinculada al territori?.....	101
8.3.4.	Actualment, Vallformosa l'ajuda en la seva feina?	104
8.3.5.	Està satisfet/a de treballar per Vallformosa?	106
8.3.6.	Li agradaria que el territori Vallformosa visqués una transformació territorial, que el fes sostenible?	106
8.3.7.	Vallformosa pot ser un model d'innovació i generació de noves relacions entre les persones?	107
8.3.8.	Li agradaria implicar-se personalment en el projecte de transformació territorial, encaminat a millorar la vida de les persones?	108
9.	Síntesis de les entrevistes qualitatives semiestructurades.....	111
10.	Síntesi de resultats de l'enquesta quantitativa	113
11.	Conclusions generals	115
12.	Discussió i límits	117
13.	Agraïments	118
14.	Referències documentals i bibliogràfiques.....	120
15.	Llista de figures i taules.....	123

1. Resum

L'estudi *Les persones i el territori Vallformosa. Percepció de valor(s) en el present i el futur* és el tercer de la *Càtedra Vallformosa Foundation, de Transformació Territorial Estratègica per al Benestar Comunitari, UPF-BSM*. Ens referim a la percepció de valor econòmic i social, per una banda, però també als valors ètics o morals, per una altra; és a dir, a conèixer el que, íntimament, és el més valuós per les persones. Determinar i inferir el valor estimat de la feina de pagès i del territori, així com els valors ètics i morals més personals permetran guanyar enfocament i claredat per a prendre decisions millors, consistents i congruents en el temps per part de Vallformosa Foundation.

Les relacions històriques de poder entre propietaris de la terra, senyors feudals, reis i pagesos, arrendataris o parcers que descrivim en l'estudi ens permeten entendre com s'ha arribat al present actual encara amb moltíssima iniquitat. És justament sobre la innovació en aquestes relacions, que Vallformosa Foundation vol bastir el seu projecte de transformació territorial, tenint present que territori significa paisatge i persones.

De l'anàlisi de les entrevistes qualitatives amb perfils professionals diversos, i dels resultats de les enquestes als viticultors, tenint en compte el rerefons amb orígens històrics que es manté en les relacions entre propietaris de les vinyes, pagesos i productors, se'n desprenen en el present estudi aquestes conclusions:

- El Penedès és una joia, la Toscana catalana. La proximitat amb Barcelona és una gran oportunitat. I el territori Vallformosa, un valor per créixer i fer créixer. Actualment, els viticultors treballen amb criteris mediambientals i ecològics estrictes, a requeriment de la companyia Vallformosa. Això fa que la qualitat del vi sigui més alta i que els pagesos valorin molt bé el suport que reben de l'empresa elaboradora de vins i caves, que viu una "segona vida" després d'haver estat refundada per Josep Graells i el seu equip el 2016.
- En el detall, observem que els viticultors de la zona tenen una edat propera a la de la jubilació, estimen orgànicament la terra i el seu ofici, però, per progressar, cal fer més i més canvis, una transformació ambiciosa. De manera que treballar a la terra pugui ser una opció bona per a les noves generacions, que ara com ara no segueixen els seus pares en l'ofici de la terra. En definitiva, la sostenibilitat econòmica, social i

mediambiental que la Vallformosa Foundation promou a la zona ha de partir de fer sostenible la vida del pagès. Ha de fer inclusiu el territori i generar un model d'identitat a les persones. I és que Vallformosa pot ser el celler de Catalunya i la capital de l'enoturisme del país.

El present estudi “**Les persones i el territori Vallformosa. Percepció de valor(s) en el present i el futur**” continua la línia investigadora dels dos precedents, elaborats per la *Càtedra Vallformosa Foundation, de Transformació Territorial Estratègica per al Benestar Comunitari, UPF-BSM*.

The map illustrates the Alt Penedès region, a semi-rural area in the north-east of Catalonia. It is characterized by its hilly terrain and the presence of the Llobregat and Cardener river systems. The region is divided into several comarcas, including the Serra de Cardener and the Serra d'Ondal. The map highlights the network of roads and railways connecting the various towns and villages. The central part of the map is dominated by the town of Vilafranca del Penedès, which serves as a major hub for the region. Other significant towns include Sant Sadurn d'Noya and Sant Llorenç d'Hortons. The map also shows the proximity of the region to the Serra de Cardener and the Serra d'Ondal, which are important geographical features of the area.

¹ Departament d'Educació. Edu 365. Mapa de la comarca de l'Alt Penedès. Generalitat de Catalunya. Disponible en línia a: <https://www.edu365.cat/primaria/socials/penedes/mapaltp.htm>

Durant l'últim segle, el territori ha estat sotmès a una explotació de recursos que l'ha fragmentat, deteriorat i contaminat, amb la consegüent pèrdua de qualitat de vida per als seus habitants, i la degradació del patrimoni natural i de l'economia per a les futures generacions.

En l'anàlisi de dades que vam dur a terme en els anteriors estudis, vam constatar que en el territori Vallformosa hi viu una població que s'està rejuenint, i que actua com a pol d'atracció de persones que vivien en altres punts de la província de Barcelona. Una població amb un nivell formatiu inferior a la mitjana de la província, on també hi ha més activitat laboral dedicada a la construcció i on l'activitat agrícola és set vegades superior a la de Vilafranca, la de la província de Barcelona i tot Catalunya.

En estudiar el tipus de conreus i la seva propietat, vam concloure que al territori Vallformosa actualment hi ha un monocultiu de vinya, fet que té relació amb una renda per càpita mitjana inferior dels habitants de la zona. Alhora observem que hi ha una tendència important a reduir-se l'extensió dels conreus, a més d'un descens en el nombre d'activitats agrícoles. De manera que, si no s'hi actués, el futur de la zona no seria gaire prometedor.

És en aquesta línia que se situa el projecte de transformació integral i sostenible des de tots els punts de vista i àmbits —formatiu, cultural, econòmic, social, mediambiental i sense petjada de carboni— que planeja Vallformosa Foundation.

Per aprofundir en aquesta línia de dotar-nos de més informació i coneixement, cal saber què opina la gent sobre la seva vida, el seu nivell de benestar emocional i econòmic en relació amb la seva feina; com valoren el territori; quin sentiment de pertinença porta les persones a quedar-s'hi a viure, i quines expectatives tenen per als seus fills i per al futur del territori Vallformosa.

Atès que la companyia Vallformosa actua com a botó de mostra del canvi que la Vallformosa Foundation vol dur a terme en la zona, tenint en compte que la transformació integral del territori Vallformosa vol basar-se en un canvi en les relacions entre les persones, analitzem en detall en aquest tercer estudi el valor i els valors que els viticultors atorguen a la seva feina, a la companyia i al territori en el present i en l'expectativa de futur.

L'estudi es planteja en diversos apartats:

- Una introducció que recull què són la Vallformosa Foundation, la companyia Vallformosa, la Càtedra Vallformosa Foundation, de Transformació Territorial Estratègica per al Benestar de les persones, UPF-BSM, la mateixa escola de negocis UPF-Barcelona School of Management i els autors d'aquesta investigació.
- Una síntesi històrica de les relacions de poder i econòmiques entre els propietaris de la terra, els senyors, les monarquies i els pagesos, arrendataris o parcers, ja que l'objectiu de la Vallformosa Foundation es basa precisament en modificar i transformar en més justes aquestes relacions a partir de noves propostes edificades sobre el sentiment de pertinença al territori.
- Vuit entrevistes personals i qualitatives a diverses persones amb perfils professionals diferents, relacionats amb el món del vi i la zona del Penedès.
- A partir de la informació recollida en els punts anteriors i dels estudis previs a aquest que ha elaborat la Càtedra Vallformosa, es proposen una hipòtesi, uns objectius i una metodologia de treball.
- S'elabora posteriorment, una enquesta *ad hoc* que respondrà una mostra de pagesos viticultors que venen el seu raïm a Vallformosa.
- Els resultats d'aquesta enquesta formen part de l'apartat següent del present estudi.
- Seguidament, sintetitzem les idees principals de les entrevistes qualitatives.
- I alhora fem un resum de les dades quantitatives.
- Arribem al capítol de Conclusions generals, Discussió i Límits de la recerca.

Així, doncs, amb l'estudi "**Les persones i el territori Vallformosa. Percepció de valor(s) en el present i el futur**" obtenim un coneixement essencial per a bastir el gran projecte de transformació territorial que lidera Vallformosa Foundation.

També pretén **promoure la recerca i el desenvolupament del sector primari** i, en particular, **del cultiu i la producció de vinya ecològica**, així com d'altres productes vinculats al territori Vallformosa.

S'encamina alhora a **fomentar i difondre el coneixement del territori i la producció ecològica**, com a base per a un **desenvolupament sostenible**, així com a potenciar **el llegat del patrimoni material i immaterial** vinculat a la terra i a les persones i a integrar-hi els petits productors del sector.

La Vallformosa Foundation vol proposar unes bases per **al canvi de paradigma** en l'anàlisi i l'estudi dels procediments i les accions per a la gestió del territori. Per fer-ho, compta amb la implicació i participació directa de totes les persones agents implicades, entitats associatives i institucions de més àmplia competència, i amb la col·laboració i els suports acadèmic i científic, absolutament necessaris per articular el rigor de les actuacions i l'excel·lència en els resultats.

La Fundació, doncs, parteix d'un replantejament general al voltant de la gestió dels territoris, de les activitats que s'hi desenvolupen i dels mitjans i les eines necessàries per posar avui les bases per a un futur, on la sostenibilitat sigui tant un repte com una realitat.

El projecte de transformació territorial que impulsa la Vallformosa Foundation és integral i s'emmarca en els objectius de desenvolupament sostenible **(ODS) de l'Agenda 2030** de les

Nacions Unides.³ En concret, i de manera especial, els objectius assenyalats al número 5 (igualtat de gènere), el 8 (treball digne i creixement econòmic), el 9 (indústria, innovació i infraestructures), el 10 (reducció de les desigualtats), l'11 (ciutats i comunitats sostenibles) i el 12 (consum i producció responsables).

Tal com afirma el seu president i promotor, Josep Graells: “Els valors de la Vallformosa Foundation constitueixen un model únic, que té com a eix vertebrador el sentiment de pertinença cap a un territori de sostenibilitat en un marc d'ecosistema. En aquest ecosistema, l'empresa modifica el concepte de cadena de valor i el de cadena de subministrament pel de territori”. L'empresa Vallformosa actua com a exemple i mostra del projecte que Vallformosa Foundation empren.

2.2. Vallformosa (la companyia), com a mostra

Vallformosa viu actualment una segona etapa. Es va iniciar l'any 2016, amb un canvi de l'accionariat i de l'estratègia global. Els antics propietaris van abandonar l'empresa i l'advocat Josep Graells va passar a ser-ne el soci majoritari i el president. El sistema de relacions més equitatives que vol dur a terme Vallformosa Foundation en el territori ja és una realitat en aquesta nova època en la companyia Vallformosa.

Josep Graells, afirma: A Vallformosa, la companyia no és l'única protagonista. És una part important, però el que volem és que els pagesos, els clients i tots els stakeholders que hi ha al voltant arribin a la triple sostenibilitat, és clar, (People, Planet, Profit) i ahora als membres interns de l'empresa, que són els accionistes, els proveïdors, els clients interns, els clients externs... de manera, que formin part d'un únic ecosistema. A Vallformosa, la companyia, no solament creem un producte, sinó que generem un ecosistema que generi sostenibilitat anticrisi, anticíclica i duradora. A Vallformosa estem aconseguint crear un canvi de paradigma en les relacions amb els proveïdors i el territori. La relació amb el proveïdor ha de ser sostenible; és a dir, s'ha de poder mantenir en el temps. Amb els viticultors, tenim relacions d'igual a igual. Els aportem valor, i aquest valor ens el retornen en forma de compromís del

³ Organització de les Nacions Unides, 2015.

producte i de traçabilitat en el temps. Això ens fa més potents en el mercat i molt més sostenibles, perquè compartim aquesta cadena de valor des de l'inici fins al consumidor final.

La companyia Vallformosa ha aportat tecnologia, compromís de compra, traçabilitat, millora del preu, capacitat central de compres i formació. És precisament la formació la que facilita la relació amb el pagès que ja té una edat avançada i amb el viticultor jove que tot just comença, de manera que l'empresa posa al seu abast tots els avenços perquè puguin dur a terme l'activitat de la millor manera. Així, la relació que es crea és d'ecosistema: no està basada en la propietat, sinó en el que dèiem abans, el sentiment de pertinença. La sostenibilitat evoluciona cap al concepte d'ecosistema. Des del pagès, al fabricant i fins al consumidor. I és que el consumidor, finalment, en comptes de comprar un producte, viurà una experiència.⁴

En línia amb enfortir el sentiment de pertinença, la companyia va posar en marxa el "Club Soc Vallformosa" l'any 2017, del qual en són membres els gairebé 500 viticultors proveïdors. El club els ofereix serveis d'assessorament tècnic durant tot l'any, amb avantatges en la compra de productes, formació, servei d'avisos meteorològics, alertes fitosanitàries, conferències i organització de viatges per assistir a altres zones vinícoles. Cadascun dels proveïdors té un carnet personalitzat i rep una informació continuada.

Josep Graells conclou: *és el territori el que vol ser inclusiu i generar un model amb identitat social. És el que ha d'aportar valor.*

2.3. Càtedra Vallformosa Foundation, de Transformació Territorial Estratègica per al Benestar Comunitari (UPF-BSM)

La Càtedra Vallformosa Foundation, de Transformació Territorial Estratègica per al Benestar Comunitari (UPF-BSM) va néixer el curs 2022-2023 com un acord entre la Vallformosa Foundation i la UPF-BSM per a definir un nou model de relació entre persones, empreses i territori més just, equitatiu, inclusiu i sostenible.

Un nou model de relació entre els diferents actors de l'ecosistema empresarial que emergeix i es gesta a partir del **benestar de les persones**, amb principis ètics i amb una dimensió i

⁴ GRAELLS MARCH, JOSEP. Conferència a IPADE Business School. Universidad Panamericana (2023). Disponible en línia a: <https://www.ipade.mx/tag/josep-graells-march/>

projecció espiritual en el territori mateix, on s'ha de poder veure plasmat atorgant-li vitalitat transformadora, de manera que resulti atractiu per als visitants i sigui generador de riquesa per als autòctons.

El model ha de poder ser conceptualitzat detalladament i, per tant, ha de ser reproduïble per diferents persones, en altres zones i en territoris diversos. En aquest sentit, la Càtedra aborda diversos àmbits temàtics com la **identitat social i personal del territori**, la **transformació** i la **innovació** o l'orgull de **pertinença**, entre d'altres.

La **Càtedra de Transformació Territorial i Estratègica per al Benestar Comunitari**⁵, en sintonia amb els valors de la Vallformosa Foundation i els de la UPF-BSM, tracta també d'actuar com a dinamitzadora social i generadora de notorietat i prestigi.

Durant l'any 2023, la Càtedra ha dut a terme anteriorment a aquest els següents dos estudis: "Anàlisi estadística de la població del territori Vallformosa" i "Anàlisi estadística dels conreus del territori Vallformosa".

2.4. UPF-Barcelona School of Management

La UPF-BSM és l'escola de *management* de la Universitat Pompeu Fabra, una universitat reconeguda internacionalment pel seu nivell d'excel·lència en docència i investigació, **la millor universitat pública de l'Estat**, segons el rànquing *Times Higher Education* del 2022. La UPF-BSM és una institució acreditada per l'AMBA i l'EQUIS, dos dels tres reconeixements acadèmics més prestigiosos del sector de l'educació superior.

El propòsit de la UPF-BSM és contribuir al desenvolupament del *management* i de les persones que el posen en pràctica. L'Escola forma professionals capaços de gestionar empreses i institucions i de liderar projectes amb una visió global. Persones que volen aportar **valor**, innovar i transformar la societat des del compromís amb la cultura i el benestar global. A la UPF-BSM es connecta la universitat amb l'empresa a través de la innovació, la

⁵ <https://www.bsm.upf.edu/ca/catedra-transformacio-territorial-benestar-comunitari>

transformació social i la investigació. La visió del *management* és estratègica, està basada en les millors pràctiques internacionals i centrada en les persones.

A més, aporta solucions als desafiaments del teixit empresarial, social i institucional amb vocació de transferència dels resultats a la societat. Vol generar coneixement i impacte econòmic i social.

Amb una cultura basada en valors com l'ètica, la responsabilitat social, la transparència, el rigor, la sostenibilitat, la diversitat, l'humanisme i la cultura. Des d'una visió creativa i transformadora, amb vocació per l'excel·lència en la docència, la investigació i la transferència de coneixement.

La UPF-BSM disposa d'una xarxa de més de cinc-centes empreses col·laboradores i una comunitat de més de vint-i-cinc mil *alumni* arreu del món.

2.5. Sobre l'autoria

Sílvia Cópulo és directora i investigadora de la Càtedra Vallformosa Foundation de Transformació Territorial Estratègica per al Benestar Comunitari i de l'Observatori de Lideratge en l'Empresa, de la UPF-BSM. Els seus àmbits de recerca són el lideratge, les modalitats de treball a l'empresa, la gestió del temps, la productivitat empresarial, el benestar comunitari, la comunicació i la salut, tot això amb perspectiva de gènere.

Llicenciada en Psicologia per la Universitat de Barcelona (UB) i doctora en Comunicació per la Universitat Ramon Llull (URL), és articulista en premsa escrita general i en l'especialitzada en comunicació, així com directora i presentadora en ràdio i televisió. També és *coach*, conferenciant i docent en Habilitats Directives, Comunicació Interpersonal i de Crisi al Màster de Gestió de Persones de la UPF-BSM i al Màster Universitari de Gestió Sanitària, de la Universitat Internacional de Catalunya (UIC). A més, imparteix formació a persones directives a les seves pròpies organitzacions, a alts càrrecs a l'Escola d'Administració Pública de Catalunya (EAPC) i en altres universitats (Universitat de Barcelona i Universitat Internacional de Catalunya). Contacte: silvia.coppulo@bsm.upf.edu.

Jordi Pereira Gude és investigador de la Càtedra Vallformosa Foundation de Transformació Territorial Estratègica per al Benestar Comunitari i de l'Observatori de Lideratge en l'Empresa,

de la UPF-BSM. És llicenciat en Enginyeria en Organització Industrial i Enginyeria Electrònica per la Universitat Politècnica de Catalunya (UPC) i doctor en Administració i Direcció d'Empreses per la mateixa universitat. Actualment també és professor de l'Àrea d'Operacions a la UPF-BSM i és acadèmic de la Universitat Adolfo Ibáñez (Xile). La seva recerca se centra en la gestió d'operacions i en l'optimització de processos. Ha publicat una quarantena d'articles en revistes científiques indexades internacionalment i ha dirigit diversos projectes de recerca amb finançament públic i privat. Contacte: jordi.pereira@bsm.upf.edu.

3. Les relacions (de poder, econòmiques i socials) entre els propietaris de la terra i els pagesos en la història

Un dels objectius de Vallformosa Foundation, i, probablement el que basteix l'eix fonamental de la transformació que duu a terme la companyia vitivinícola i que promou la mateixa fundació, és el canvi en el tipus de relació entre les persones, de manera que sigui més equitativa, sostenible, respectuosa, digna i perdurable en el temps. Ens referim a tots els rols al voltant del conreu de la vinya i l'elaboració del vi, des dels pagesos o viticultors, a productors i consumidors, essencialment.

Si volem buscar els punts clau en la història que expliquin els antecedents de la situació actual de la pagesia, ens hem de situar segles enrere. Des del segle XI al XV i concretament a Catalunya, el 1486, amb la Sentència Arbitral de Guadalupe, que va posar fi a la qüestió remença. Un altre punt rellevant és la plaga de la fil·loxera, al segle XIX.

Si ens hi endinsem, entendrem més bé les arrels profundes que d'alguna manera creen encara el sentiment especial de les relacions actuals entre els propietaris de les terres i els pagesos.

3.1. La qüestió remença

Un remença era un pagès, que a l'edat mitjana estava adscrit a un domini senyorial que només podia abandonar mitjançant el pagament d'una redempció (o remença). L'origen dels remences catalans es remunta al segle XI, quan nombrosos sectors de pagesos lliures de la Catalunya Vella⁶ van entrar en una situació de dependència respecte als grans propietaris, els quals van procurar convertir aquesta dependència en hereditària. Els senyors adscrivien aquests pagesos a un predi⁷ determinat per tal d'assegurar-ne el conreu.

⁶ Part de Catalunya entre la serra de l'Albera, al nord, el massís de Garraf, al sud, i Montserrat i les serres que separen la conca del Llobregat de les de l'Anoia i del Segre, a l'oest. Font: Gran Enciclopèdia Catalana

⁷ Un predi és la denominació donada en dret a una finca i consisteix en una propietat privada immoble, que es compon d'una porció delimitada de terreny. La delimitació, anomenada llinda, pot ser física, mitjançant tanques, mollons o altres sistemes, o simplement jurídica, mitjançant la descripció en una escriptura de propietat. El predi o finca representa el bé immoble per excel·lència: la terra. Fonts: Gran Enciclopèdia Catalana i Institut d'Estudis Catalans.

El paper preponderant que els grans terratinents duïen a terme en la vida política del Principat els va permetre de sancionar legalment aquests drets. A partir del 1380, la caiguda dels preus agrícoles, com a conseqüència de la Pesta Negra del 1348, va provocar la disminució dels ingressos senyorials. Els propietaris del camp (nobles, eclesiàstics i ciutadans) intentaven d'esprémer al màxim els pagesos mitjançant l'exigència amplíssima de tots els drets de caràcter feudal i senyorial, i la reclamació del dret d'establir nous pagesos en els masos rònecs. Com a resposta, al voltant dels anys 1380-90, hi va haver una agitació pagesa espontània, de tipus violent i místic (crema d'escriptures i capbreus, destrucció de collites, excavació de fosses). Joan I i Martí l'Humà van dur a terme una política propera als remences, perquè consideraven que aquest moviment era manifestació d'un problema social autèntic i important, i perquè coincidia amb els interessos de la corona en la qüestió de les lluitacions (rescat de les jurisdiccions reials que els grans propietaris detenien des del regnat de Pere el Cerimoniós).

L'adveniment dels Trastàmara, que va capgirar la situació a favor dels terratinents, i la relativa prosperitat del període 1420-25, van fer minvar les commocions remences d'una manera considerable. Però amb la nova intensificació de la crisi econòmica, l'agitació agrària va retornar. El 1448, Alfons el Magnànim va autoritzar les reunions dels remences, si es feien en un nombre inferior a cinquanta i sota la presidència d'un oficial reial, amb la finalitat de recaptar 100.000 florins (3 per mas), que serien lliurats al monarca a canvi d'una sentència que abolís els mals usos i compensés econòmicament els senyors. El 1449 el sindicat remença tenia prop de 20.000 membres, que poc després (gener del 1450) van presentar una demanda judicial davant l'audiència reial. Malgrat l'enèrgica oposició dels senyors, que controlaven les corts i la diputació del general, el rei va decretar una sentència interlocutòria (5 d'octubre de 1455) suspent la prestació dels mals usos i servituds, sentència que va ser confirmada el 1457 en fracassar definitivament l'acord amb les corts. En morir Alfons el Magnànim, Joan II va mantenir la política a favor dels remences. Els dos bàndols que es van enfrontar a la guerra contra Joan II buscaven l'aliança dels pagesos. Agents del rei i del Consell del Principat van reconèixer el territori remença en un intent de guanyar-se partidaris. El resultat va ser que molts pagesos van deixar de pagar tant els mals usos com qualsevol altra mena de censos i tasques. La radicalització dels remences i la consegüent reacció senyorial van ser les causes de la primera guerra dels Remences, que va fer fracassar el desesperat projecte de concòrdia

(1462) propugnat per la Diputació per tal de deslligar els remences del bàndol reialista. En acabar la guerra civil (1472), la situació al camp era caòtica. A partir del 1474 van reaparèixer les bandes de pagesos armats que reclamaven l'abolició de tota classe de censos i la propietat absoluta de la terra. Quan Ferran II va pujar al tron (1479), el plet remença continuava sense resoldre's i encara va ser necessària la segona guerra dels Remences, perquè la sentència arbitral de Guadalupe⁸ (1486) li donés la solució definitiva⁹. La sentència de Ferran II redimia els mals usos si els pagesos pagaven 60 sous per mas, i s'abolia el dret de maltractar-los. A canvi, els vassalls del monarca i els pagesos havien de retre homenatge al senyor i pagar drets feudals.

En definitiva, els pagesos van ser autoritzats a sortir de les terres, i la sentència va ser interpretada com el trencament de l'organització medieval senyorial, una fita en el context europeu.

3.2. Què eren els mals usos dels senyors feudals als pagesos

Anomenem mals usos al conjunt de drets que tenien els senyors feudals i que aplicaven als pagesos remences. En el cas català, els mals usos eren els següents:

- **Intestia:** un dret que penalitzava als pagesos a morir sense fer testament. La pena era que el senyor confiscava una tercera part dels seus béns.
- **Eixorquia:** dret pel qual el senyor rep una tercera part del patrimoni del pagès si aquest mor sense descendència.
- **Cugucia:** Si la muller del pagès era trobada culpable d'adulteri, el senyor rebia la meitat dels béns si la dona tenia el consentiment del seu marit, o la totalitat dels béns, si la dona no el tenia.
- **Àrsia:** indemnització que el pagès havia de pagar al senyor en cas d'incendi de les seves pertinences.

⁸ MARZAL YETANO, ELIA. La Sentencia Arbitral de Guadalupe de 1486. Estadios de incentivos y liberalización de la tierra en los reinos hispánicos medievales. B.O.E., 2016. Disponible en línia a: https://www.boe.es/biblioteca_juridica/anuarios_derecho/abrir_pdf.php?id=ANU-H-2016-10019700222

⁹ Gran Enciclopèdia Catalana.

- **Impost remença:** els pagesos lligats a la terra no podien abandonar el mas que treballaven sense haver-se redimit per part del seu senyor feudal.

Alguns altres usos i costums senyorials que afectaven els pagesos, però que ja venien des de temps més antics i que es practicaven a Europa eren el pagament que el pagès havia de fer si volia reparar les eines de treball a la ferreria del seu senyor, pagar per si volia moldre gra al molí del senyor, obligació de coure el pa al forn del senyor i obligació de treballar amb un jou i dos bous uns dies determinats de l'any.

3.3. L'evolució en les relacions econòmiques entre propietaris i pagesos. L'emfiteusi

A partir del segle XVI, la propietat es va anar disgregant i les grans propietats es van anar parcel·lant amb l'emfiteusi o l'establiment. L'emfiteusi¹⁰ era un contracte real per mitjà del qual se cedia un immoble a perpetuïtat i amb subjecció al pagament d'un cànon anual.

Així, doncs, amb l'emfiteusi, el propietari d'una finca la cedia a favor d'una altra persona (per a aquesta i els seus descendents) a perpetuïtat, a canvi d'una pensió anual anomenada cens (equivalent a una suma de diners o a una proporció dels fruits obtinguts de la finca). És una institució típicament romana, que té uns quants elements comuns amb el contracte d'establiment feudal al qual, ja en el segle XII, es van incorporar altres elements de l'emfiteusi romana¹¹.

L'emfiteusi catalana és una institució mixta, atès que té elements propis feudals i altres de canònics i romans. Finalment, el vell contracte català d'establiment es va anomenar precisament establiment emfitèutic, que per costums feudals també obligava el seu beneficiari a la prestació de determinats serveis personals. Aquest sistema d'establiment emfitèutic, amb un seguit de càrregues de naturalesa feudal, era el sistema que practicaven els senyors en la cessió de les terres de llurs dominis als vassalls. Aquest règim es va mantenir

¹⁰ GIRALT I RAVENTÓS, EMILI. *El conflicto rabassaire y la cuestión agraria en Cataluña hasta 1936*. Revista del Trabajo, Ediciones de Trabajo, 1958.

¹¹ <http://termcat.cat>.

generalitzat al Principat fins a l'inici del segle XIX, amb la instauració de l'Estat constitucional, quan es va reconèixer el dret a la propietat privada i s'havia extingit el règim senyorial, de manera que els antics vassalls terratinents posseïdors emfitèutics van esdevenir propietaris.

Amb l'establiment emfitèutic senyorial va coexistir l'emfiteusi purament romana. Així, per exemple, els mateixos vassalls terratinents podien cedir en aquell règim les terres senyorials que posseïen.

L'emfiteusi era, doncs, un contracte sobre béns immobles; el seu propietari (anomenat senyor) en tenia el domini directe, i l'adquirent del dret o subjecte establert (el censatari o emfiteuta) tenia el domini útil de la finca. L'emfiteuta rebia la finca a perpetuïtat, per a ell i per als seus descendents, amb llibertat de disposició respecte de tercers (per a alienar-la i gravar-la), respectant els drets del senyor directe de fadiga i lluïisme. Si es pactava, es podia exigir un «dret d'entrada» com a preu de l'establiment que es pagava una vegada, quan es constituïa l'establiment.

Les úniques limitacions a la lliure disposició de la finca respecte de tercers les constituïen els drets del senyor directe reconeguts pel dret comú sense cap denominació específica, però que a Catalunya s'anomenaven com els mateixos i equivalents drets que el senyor feudal tenia respecte dels seus vassalls terratinents: a) el dret de fadiga, que era un dret preferent de tanteig i retracte en virtut del qual el senyor podia recuperar el ple domini de la finca en cas que l'emfiteuta la volgués traspasar a un tercer, i això pel mateix preu que aquell li hagués ofert; i b) el dret de lluïisme, un dret econòmic que el senyor directe percebia quan autoritzava o, si més no, no s'oposava a la transmissió de la finca i que consistia a cobrar un tant per cent del preu de la transmissió (dos per cent, segons el dret comú, però a Catalunya en alguns territoris variava i es xifrava en una tercera o una quarta part).

I al mateix temps que es mantenia l'emfiteusi romana amb l'establiment feudoemfitèutic, va sorgir un altre contracte que s'anomenava senzillament contracte d'establiment, que ja en el segle XVII, era un contracte emfitèutic, però temporal (no perpetu). A banda d'aquesta diferència, el contracte d'emfiteusi pura i el contracte d'establiment també pur eren idèntics.

Cap al segle XVIII, es va passar de les cessions perpètuas de territori a les cessions temporals del domini útil. Una altra institució agrària a Catalunya era l'arrendament, que estava estès per tot el territori; de manera més important, a les terres de regadiu.

A la Catalunya vella¹² predominava la masoveria, mentre que a la Catalunya nova¹³ era més habitual la parceria, descrita com una cessió temporal de terres mitjançant el pagament al propietari d'una part de les collites. La parceria era una institució de dret consuetudinari, que no va ser regulada fins el Codi Civil de 1898.

3.4. L'impacte de la fil·loxera al Penedès

El conreu de la vinya va ser molt important en el segle XVIII i encara més, en el S. XIX. En aquest punt, el segle XIX, hem de referir-nos al període de la fil·loxera, un paràsit fitòfag, que s'alimenta de la saba dels ceps, fins que els mata, i a l'impacte social i econòmic que va comportar aquesta plaga a tot el país i especialment al conreu de la vinya del Penedès -una zona molt afectada- en els segles XIX i XX.

La fil·loxera provenia d'Amèrica del Nord i va entrar a Europa l'any 1863 en un carregament que anava cap a França. En poc temps, es va escampar per tot el país veí, amb molta tradició de cultiu de vinya. De moment, com que la plaga havia arribat primer a França, Catalunya va viure una època de bonança perquè no tenia competència. L'historiador Josep Iglésies i Fort¹⁴ relata que la vinya ocupava els secants planers, però també els regadius del Llobregat, "enfilant-se per antics garrigars i ermots (...) s'estenia per pendissos abruptes fins a tocar de grans cingleres, i encara es vessava per damunt d'aquestes en climes que no li eren pas adequats." En conseqüència, el preu dels vins catalans va augmentar per la forta demanda i també va créixer l'exportació, tant al nord d'Europa com a Amèrica. Alhora es va anar desenvolupant l'elaboració de vins escumosos, amb gran reconeixement internacional, fins a

¹² Part de Catalunya entre la serra de l'Albera, al nord, el massís de Garraf, al sud, i Montserrat i les serres que separen la conca del Llobregat de les de l'Anoia i del Segre, a l'oest.

¹³ Part del Principat de Catalunya situada a ponent i al sud de la conca del Llobregat. Aquesta denominació s'aplica als territoris conquerits per Ramon Berenguer IV al segle XII, és a dir, la part situada a ponent i al sud de la conca del Llobregat, que constituïen les antigues taifes de Làrida i Turtuix. Fonts: Gran Enciclopèdia Catalana, VINYOLES, Teresa-Maria (2005). Història Medieval de Catalunya. Barcelona, Edicions Universitat de Barcelona. I SOLDEVILA, Ferran (1963). Història de Catalunya Arxivat 2014-10-26 a Wayback Machine.

¹⁴ IGLÉSIES, JOSEP. *La Crisi agrària de 1879/1900: La fil·loxera a Catalunya*. Edicions 62, Barcelona, 1968.

ser també internament l'àmbit més important de la viticultura catalana, tal com es descriu a la recerca de Laura Sabaté Balada¹⁵.

A Catalunya es va intentar prendre mesures perquè la plaga de la fil·loxera no hi arribés. L'Institut Català Agrícola Sant Isidre (una associació de propietaris rurals), seguint els congressos internacionals que abordaven la qüestió, l'any 1877, va presentar una proposta al Ministeri de Foment espanyol on es demanava establir un perímetre de seguretat de 30 km de llarg per 25 Km d'ample al Pirineu Oriental, que feien un total de 70.000 ha. dels quals 15.000 eren de vinyes. A canvi, es rebrien indemnitzacions per valor de 225.000 duros¹⁶. L'any següent es va aprovar aquesta llei i es van arrencar tots els ceps del perímetre establert. Però, tot i això, l'any 1879 la fil·loxera va entrar a Catalunya per la zona de l'Empordà. Els pagesos no van voler arrencar els ceps, i la plaga es va estendre per tot el territori. La malaltia va arribar al Penedès l'any 1887.

3.5. Els ceps americans

Els especialistes van veure una oportunitat en replantar la vinya amb ceps americans, que eren immunes a la malaltia. Era una substitució parcial, ja que el cep americà feia de peu a un empelt amb la varietat europea que es desitgés. Així, l'arrel era immune i no es veia afectada per la fil·loxera. El primer viver de ceps americans va ser el que l'any 1880 tenia l'Institut Agrícola Català de Sant Isidre a Montjuïc. El de Jaume Sabater, el 1889, a Vilafranca es va convertir en el proveïdor de ceps americans de l'agricultura espanyola i també de la francesa i algeriana (en vint anys va vendre més de 77 milions d'unitats, i tenia unes 165 hectàrees de vivers pel Penedès)¹⁷. Però molts no es valien voler acollir a aquesta mesura i van decidir passar-se a altres tipus de cultiu o abandonar el medi rural.

¹⁵ SABATÉ BALADA, LAURA. *L'impacte de la fil·loxxera. L'arribada al Penedès*. UB. TFG, 2014.

¹⁶ GIRONA I TRIUS, PERE JOAN; *La Invasión filoxerica en Espanya*, dins *Memorias de la Real Academia de Ciencias y Arte de Barcelona*, vol. XXVI. Barcelona, 1942.

¹⁷ GIRALT, E. 1958

Les conseqüències econòmiques i socials de la fil·loxera van ser molt grans: una catàstrofe¹⁸. Hi va haver un augment de l'emigració de les zones més afectades —una quarta part—, especialment de nois i noies joves; la propietat rústica va perdre valor, va faltar la feina per als bracers i els jornals es van abaixar¹⁹.

La fil·loxera va comportar també canvis en l'estructura econòmica i de relacions en l'agricultura. Ens referim als contractes de rabassa morta —que detallarem seguidament— amb constants conflictes entre els propietaris de les terres i els rabassaires, fins al final de la Guerra Civil Espanyola.

3.6. Dels contractes de rabassa morta a l'actualitat

La rabassa morta, segons GIRALT²⁰, era un *“establiment emfitèutic de naturalesa temporal però de durada indefinida, que tenia per objecte la cessió d'una terra al rabassaire perquè hi plantés vinya i la conreés. De cada collita el rabasser n'hauria de pagar una part al propietari, però gaudia de domini útil de la terra mentre vivien els ceps que ell hauria plantat.”* El rabasser podia gaudir dels fruits de la vinya fins que la totalitat o dues terceres parts dels ceps plantats fossin mortes o improductives, però el caràcter temporal del contracte es tornava indefinit amb els colgats o capficats, una tècnica de multiplicació vegetativa de les plantes que es fa servir com a alternativa als esqueixos, i que consisteix a fer arrelar una branca que encara està unida a la planta mare.

El Codi Civil del 1889 admetia com a vàlides les operacions de colgats i capficats, però consagrava la durada de cinquanta anys per al contracte. Els rabassaires es van unir per a la defensa del dret de romandre a la terra que conreaven, i van constituir-se en la Unió de Rabassaires (Unió de Rabassaires i Altres Cultivadors del Camp de Catalunya). L'alteració de les condicions de conreu en benefici d'aquests, per part del Parlament de Catalunya, amb

¹⁸ SOBREQÜÉS I CALLICÓ, JAUME. *Història Contemporània de Catalunya (I)*. Columna assaig, Barcelona, 1997.

¹⁹ COLOMÉ FERRER, J.; VALLS-JUNYENT, F. *Las consecuencias demográficas de la crisis filoxérica en la región vitícola del Penedès (Catalunya)*. Història Agrària, 57. SEHA, 2012.

²⁰ GIRALT, E. 1958

la promulgació de la llei de Contractes de Conreu va provocar un seriós conflicte entre rabassaires i propietaris, amb implicacions polítiques profundes.

Actualment²¹, aquesta institució típica catalana està regulada pel Codi Civil espanyol²² després de la derogació total de la Llei de Contractes de Conreu de la Generalitat de Catalunya del 1934. L'actual rabassa morta continua essent configurada com una emfiteusi de caràcter temporal, que atribueix al cultivador o rabasser un dret real de gaudiment sobre la finca de caràcter temporal, d'una durada fixada, que s'extingeix normalment al cap de cinquanta anys de la seva concessió, si és que no s'ha concretat expressament un altre termini.

Com hem vist, doncs, la terra i els conreus, des de temps immemorables han generat unes relacions de poder, econòmiques i socials entre els propietaris i els pagesos, que encara a hores d'ara es perceben com a determinants. El present estudi forma part de la recerca acadèmica necessària per a proveir una transformació territorial que es basteixi en una transformació en les relacions entre totes les persones que treballen al voltant de la vinya i el vi.

²¹ Gran Gran Enciclopèdia Catalana.

²² Codi Civil espanyol. Article 1656. Disponible en línia a: <https://www.conceptosjuridicos.com/codigo-civil-articulo-1656/>

4. Hipòtesi de treball

Els viticultors valoren positivament el suport i la implicació que reben de la companyia Vallformosa. I aproven que lideri una transformació estratègica global, encaminada a fer sostenible el seu ofici i el territori.

5. Objectius

El present estudi es planteja l'objectiu següent:

- Conèixer la percepció de valor econòmic i social i de valors ètics que la població de la zona atorga a la companyia Vallformosa, a l'ofici de viticultor i al territori en el present i en una perspectiva de futur.

I en concret, persegueix:

- Determinar el valor social, econòmic i mediambiental que els viticultors atorguen al seu ofici en el present i quines expectatives tenen en el futur.
- Conèixer el valor emocional que la pagesia atorga al seu lligam amb la terra.
- Descobrir la valoració que la pagesia fa de la companyia Vallformosa pel que fa a la seva implicació amb la vida de les persones i amb el territori.
- Determinar la valoració que els viticultors fan de la seva pròpia relació amb la companyia Vallformosa.
- Concretar el valor percebut de l'anomenat territori Vallformosa per part dels viticultors i altres professionals de la zona.
- Inferir el suport que la pagesia pot atorgar a una transformació estratègica i sostenible del territori Vallformosa encaminada a millorar el benestar de les persones.

6. Metodologia de treball

Elaborem aquest estudi des del juny del 2023 al desembre del mateix any, d'acord amb la següent metodologia de treball:

- 1) Revisió dels resultats dels dos estudis previs de la Càtedra Vallformosa Foundation-UPF_BSM, de transformació territorial estratègica per al benestar comunitari.
- 2) Anàlisi de bibliografia relacionada.
- 3) Reunions amb els responsables de la direcció de Vallformosa Foundation
- 4) Realització de les entrevistes qualitatives semiestructurades.
- 5) Elaboració del protocol d'enquesta.
- 6) Coordinació amb els responsables de Vallformosa per a fer possible l'elaboració de la mostra de viticultors, que venen el raïm a Vallformosa.
- 7) L'univers està format per 377 persones, 25 de les quals no disposen ni de telèfon mòbil ni d'adreça electrònica; és a dir, que fan un univers total útil de 352 viticultors i viticultores. S'obtenen 86 respostes, que de 352 persones, representa un 24,43%.
- 8) L'enquesta es du a terme del 7 de juliol al 8 de setembre de 2023 telemàticament.
- 9) El tractament de dades s'ha fet utilitzant el llenguatge de programació Python versió 3.11 amb les llibreries pandas, matplotlib, numpy i seaborn pel preprocessat, realització de tests i generació de figures.
- 10) Anàlisi de resultats.
- 11) Presentació de resultats a Vallformosa Foundation.
- 12) Realització de nous encreuaments.
- 13) Elaboració del present informe.

7. Entrevistes qualitatives semiestructurades

Les entrevistes qualitatives s'han dut a terme individualment amb les següents persones, de perfils professionals diferents, coneixedores de la realitat del Penedès, de la companyia Vallformosa i de la realitat del món de la pagesia i del vi:

1. **Bassegoda i Torres, Maria.** Publicista
2. **Casanovas i Santacana, Pere.** Veí de Vallformosa
3. **Coll i Mestres, Lluís Xavier.** Enginyer agrònom de Vallformosa
4. **Fàbregas i Campeny, Narcís.** Viticultor
5. **Ferràs i Font, Imma.** Pagesa
6. **Figueras i Comas, Kiko.** President de l'Agrupació de viticultors del Pla de Manlleu
7. **Francàs i Martorell, Ramon.** Periodista del diari La Vanguardia
8. **Tarrada i Gol, Joan.** President de la Junta Directiva del Museu Vinseum, de Vilafranca del Penedès

7.1. Maria Bassegoda i Torres

Maria Bassegoda i Torres és cofundadora i directora de Luma Digital, Agència de Comunicació i Màrqueting Digital. Membre de la Junta de l'Acadèmica Tastavins Sant Humbert.

Emprenedora, energètica i optimista

La llum omple l'estança de Vallformosa Foundation quan el somriure franc de Maria Bassegoda l'il·lumina de bat a bat. Amb els ulls vius mira el futur amb il·lusió, s'ha preparat a fons, és creativa i desprèn una energia positiva encomanadissa.

Maria Bassegoda va néixer a Vilafranca del Penedès l'any 1985. És llicenciada en Periodisme i Comunicació Digital per la UOC (Universitat Oberta de Catalunya) i ha estudiat el postgrau de Màrqueting i Comunicació gastronòmica i enològica a la Universitat Abat Oliba, CEU, dirigit per Anna Riera. Anteriorment havia cursat el magisteri d'anglès²³.

Durant set anys va ser professora d'anglès a l'Escola Montagut, de Vilafranca del Penedès. També hi va ensenyar Art i Grafisme. Aquestes matèries li agradaven, perquè li permetien canalitzar les emocions amb creativitat. Però la Maria Bassegoda tenia altres inquietuds; no es veia de professora tota la vida. De manera, que va ampliar la seva formació amb un programa d'emprenedors a ESADE. El seu projecte final —Aula d'emprenedors— va ser premiat amb 5.000 € per la Fundació Prevent²⁴. I a partir d'aquest moment, va impulsar juntament amb el seu marit Lucas Fuerza, el seu propi projecte empresarial: Luma Digital. Tenien tres elements clau: el seu talent, un ordinador i un telèfon mòbil.

Luma Digital

De primer a Luma Digital volien dedicar-se exclusivament a la viticultura, però ben aviat van adonar-se que calia obrir l'agència temàticament. Actualment, si bé la major part dels clients provenen del món del vi i la restauració, també porten la comunicació d'àmbits tan diversos

²³ LinkedIn: <https://es.linkedin.com/in/maria-bassegoda-torres-08b4a913b>

²⁴ Fundació Prevent (inclusió laboral de persones amb discapacitat). Disponible en línia a: www.fundacionprevent.com

com la campanya política d'un candidat a les eleccions, o de productes i serveis tecnològics, especialment de *blockchain*. Van obrir l'empresa durant la pandèmia per la Covid-19 de l'any 2020 i estan molt contents de la quarantena de clients que tenen en la seva cartera: *Aquest any ja el tenim tancat. A veure com anirà l'any que ve, però de moment ens va molt bé.*

Esperit de superació

Mentre Maria Bassegoda entra en els detalls d'un *shooting* de gastronomia que faran la setmana vinent a l'agència, recol·loca distretament la crossa repenjada a la cadira. Amb les mans l'ha moguda una mica. I s'explica: fa vint anys, quan en tenia disset, va patir un Sarcoma d'Ewing, un tipus de càncer que es produeix en els ossos i els teixits del seu voltant, i que afecta especialment nens i persones joves. És una malaltia molt greu amb un alt índex de mortalitat. Maria Bassegoda s'explica amb naturalitat: *vaig tenir un tumor entre la columna i la medul·la als disset anys. Vaig haver de rebre un trasplantament, quimioteràpia, radioteràpia... em falta un trosset de medul·la, i això fa que la "informació" no arribi bé a les cames. Per això vaig amb la crossa, per augmentar l'equilibri i la força. Estic molt bé ara. Dels setze als divuit anys pensa que em movia en cadira de rodes. Ja han passat vint anys, ja està.*

Vallformosa, l'empresa implicada en el Penedès

Bassegoda s'arrenca, directa: *penso que la cervesera Estrella Damm és com la conselleria de cultura de Catalunya, perquè patrocina gairebé tots els actes culturals a Catalunya, tant si són concerts, exposicions, festivals, etc. Penso que Vallformosa podria ser el mateix al Penedès, perquè ja és una empresa molt implicada en el territori. Siguin festes majors, el festival de jazz, els concursos de vins, sempre, sempre, hi ha patrocinis de Vallformosa. No solament de producte, sinó amb suport econòmic. O sigui, que aposten per estar al costat de les persones i de les entitats sense ànim de lucre.*

Jo soc membre de l'Acadèmia Tastavins, de Sant Humbert²⁵, l'acadèmia bàquica més antiga d'Europa. Fem dos esdeveniments molt importants. Tant en el certamen de premis, com en el

²⁵ Pàgina web de l'Acadèmia Tastavins Sant Humbert, inclosa a la de l'Ajuntament de Vilafranca. Disponible en línia a: www.vilafranca.cat/directori/academia-tastavins-sant-humbert-0

ViJazz, Vallformosa hi participen i munten uns estands molt innovadors; saben cridar l'atenció i aporten un valor afegit, que és molt atractiu.

El Penedès és la Toscana catalana

Quina sort que tinc de viure aquí, soc molt afortunada! Visc al centre de Vilafranca i des de casa, un àtic, veig tot el paisatge de la vall. Malgrat la sequera, les vinyes estan en un punt preciós, verd, verd. Quan he entrat aquí i he vist els rosers... Em sento una privilegiada. El Penedès diuen que és la Toscana catalana. Aquí tenim una joia, diu una Maria Bassegoda, realista i il·lusionada.

Innovació amb sostenibilitat i un bon relat

Crec que Vallformosa aposta justament per la innovació amb sostenibilitat, explica l'experta en comunicació. Crec que cal que el turisme que vingui aquí en el futur sigui més nombrós i de més qualitat. Per això, cal també que, quan anem al món a explicar la vall, ja hauríem de tenir-hi unes instal·lacions adequades al tipus de persones que volem que vinguin, continua Bassegoda. Fa cinc o sis anys vaig anar a San Francisco (EUA) al celler Jordan Winnery. Em va cridar l'atenció el seu storytelling. La persona que ens va atendre, que era una treballadora, ens va explicar la història de la família i el celler; vam fer un tast secret dins d'una biblioteca... Encara els compro producte, en tinc un molt bon record; enganxava tot plegat, perquè al darrere hi havia un molt bon relat. Això és el que li cal al Penedès, el relat, diu Maria Bassegoda.

El territori és el paisatge i les persones

La història del Penedès i de les bodegues és clar que és també la de les famílies, un punt convulsa, però com a tot arreu (...), però crec que el que hem de posar en valor és l'aposta que han fet les persones pel territori. Que el cuiden, que inverteixen... aquesta és la part més important. Cal que les persones estiguin orgulloses de ser pageses. Hi va haver un temps que a les criatures a les escoles els feia vergonya dir que els seus pares eren pagesos (...) Estic arrelada al territori, i el territori és el paisatge i les persones. Voldria que fos més ric, que hi

hagués més vins del Penedès i catalans, sobretot als restaurants del Penedès, especialment als que tenen una categoria més alta.

Des de les administracions públiques, cal fer polítiques per posar en valor la riquesa que tenim, el paisatge, les persones i el talent que hi ha al Penedès. Cal que es visibilitzi més aquesta zona de Catalunya. Amb decisió. Maria Bassegoda hi ha pensat molt i ho té molt clar.

Experta en comunicació, la directora de l'Agència Luma, col·labora amb Penedès Televisió²⁶ i hi presenta el magazín de tardes: *A Vallformosa comuniquen molt bé. Quan organitzen un esdeveniment, el fan sempre molt creatiu i molt bonic. Recordo quan van presentar el Cultivare al mig de les vinyes, o el vi enllaunat (Imperfect) a la Fundació Miró entre les flors. Va ser molt atractiu i interessant.*

Fonts:

- Acadèmia Tastavins Sant Humbert. Pàgina web disponible en línia a: www.vilafranca.cat/directori/academia-tastavins-sant-humbert-0
- Fundació Prevent (inclusió laboral de persones amb discapacitat). Disponible en línia a: www.fundacionprevent.com
- LinkedIn: <https://es.linkedin.com/in/maria-bassegoda-torres-08b4a913b>
- Penedès Televisió. Pàgina web disponible online a: www.rtvvilafranca.cat/penedes-televisio-en-directe

²⁶ Pàgina web de Penedès Televisió: www.rtvvilafranca.cat/penedes-televisio-en-directe

7.2. Pere Casanovas i Santacana

Pere Casanovas i Santacana és catedràtic jubilat de matemàtiques, pintor i escriptor. Veí de la seu de la companyia Vallformosa, a Vilobí del Penedès.

Soc un agitador social

Davant nostre, un professor de matemàtiques, nascut el 1950, que durant quaranta anys ha ensenyat ciències exactes a un munt d'adolescents a instituts del Masnou i Barcelona. Que li agrada definir-se com a agitador social, diu, tot i que sobretot se li endevina la capacitat d'activista, a punt per empènyer altres persones a transformar la realitat amb voluntat de millora per a tothom. De tarannà obert i optimista, et mira dissimuladament de fit a fit amb ulls riallers i intel·ligents a la recerca d'una veritat oculta.

Pere Casanovas va néixer a la Granada del Penedès, on va viure-hi fins als tretze anys. Després va estudiar com a intern a la Salle de Tarragona, fins que es va llicenciar en Ciències Exactes a la Universitat de Barcelona (UB) l'any 1972.

La vida d'en Pere Casanovas està en íntima relació amb la dels seus pares i avis. Els avis eren pagesos. Tenien 100 hectàrees darrere de la companyia Vallformosa. Ara en Pere Casanovas és propietari d'una esplèndida masia medieval, que s'anomena La Saleta, confrontant a Vallformosa, abans anomenada La Sala. Ha resseguit els seus avantpassats i ha arribat enrere 620 anys, 250 dels quals ja són de la branca Santacana.

Casanovas s'estima la terra

D'una manera i d'una altra, directament o indirecta, en Pere transmet el seu amor per la terra. *Jo no soc pagès, diu, el catedràtic de matemàtiques que té cinc o sis parents elaboradors de cava. Abans, amb la meua dona, vivíem a Barcelona i passàvem els estius a la masia. Però aquí, en aquesta casa aïllada, entre el bosc i la Riera de Llitrà, s'hi viu molt bé. D'ençà que m'he jubilat, hi som sempre.* En aquest nou temps vital, Casanovas ha tornat a situar en primer pla les seves velles aficions: la pintura i l'escriptura. Ja l'any 2006 va guanyar el XIV

Premi de Narrativa Ciutat d'Eivissa per la novel·la "El laberint de Creta". I no ha deixat d'escriure mai.²⁷

Pagesos forts que són empreses de serveis

Al poble deuen quedar potser quinze pagesos, pagesos. D'altres famílies també cultiven la vinya a hores perdudes, però bàsicament viuen del seu treball en empreses de la comarca, de manera que el rendiment de la vinya només els és un plus. Molts joves no volen fer la feina de pagès. La vida del camp és molt dura, les coses com siguin. Però els pocs que queden cada vegada són més forts, més potents, i poden conrear centenars d'hectàrees. Disposen de treballadors assalariats, tenen molta maquinària i, de fet, ja es configuren com empreses de serveis, desgrana convençut en Pere Casanovas. Aquest canvi és molt potent.

Mediambientalment, millor

Ara la zona (el territori Vallformosa) va molt millor. Abans un pagès podia sulfatar (insecticides, herbicides, etc.) vint vegades cada any. El cultiu destrossava la terra i, de fet, encara queden moltes hectàrees força contaminades. Però, d'ençà d'aquesta nova etapa, moltes empreses que elaboren vi —especialment Vallformosa— defineixen uns criteris mediambientals i ecològics estrictes, que fan que la qualitat del territori estigui millorant molt ràpidament, valora Casanovas.

Punts foscos a prop de la carretera de la Múnia, Vilafranca

Passa el mateix amb la Riera de Llitrà. Ara no hi baixa aigua; però quan n'hi baixava, fa uns anys, era de tots colors: verda, groga, vermella... perquè les granges i les empreses properes hi abocaven part dels residus. La Generalitat es va posar les piles i tothom s'ha hagut

²⁷ Font: Associació d'escriptors en llengua catalana. Disponible en línia a: <https://www.escriptors.cat/autors/casanovasp/portic>

d'adaptar a les normes europees. Els purins ja no s'hi tiren. I a més, hi ha poques granges, perquè ja no surten rendibles.

De fet, el mateix Casanovas, col·laborador habitual del setmanari penedesenc «El 3 de vuit»²⁸, ho denunciava amb aquestes paraules: *Tot i això, a tocar de Vilafranca, fa poc encara hi he vist aigua negra, blanca... uf, està ple de fàbriques darrere, que deuen tenir tubs rebentats de fa anys... una cosa vergonyosa (...) Aigua pútrida, infecciosa, de color marró, lletosa, violeta, negra. Fastigós. Un espectacle lamentable, impropï d'una Vilafranca del segle XXI. Tot plegat tercermundista. I en aquest cas no es tractava d'una fugida casual, sinó d'una desídia estructural que ens hauria de fer caure la cara de vergonya a tots plegats...*

Cal un criteri de preus del raïm al Penedès

Quan demanem al matemàtic Pere Casanovas com pot progressar econòmicament al Penedès, i concretament la zona de l'anomenat territori Vallformosa, reflexiona en veu alta: *Abans hi havia altres cultius, que necessitaven més aigua. Però, els ceps s'adapten molt més bé a la sequera. Aquest any la producció és més minsa, perquè no ha plogut. Vallformosa ha invertit molts diners a mecanitzar-se i dotar-se de tecnologia d'última generació. Cada vegada s'estan aconseguint millors vins a força de mimar les vinyes del territori i assessorar el pagès en tot allò que té a veure amb els cicles productius. La traçabilitat és molt clara. El que cal ara és establir una política de preus al Penedès. Els preus del raïm han de ser raonables. Si volem exportar un producte digne a qualsevol punt del món, el preu no pot baixar de 10 euros l'ampolla, perquè no pateixin alguns factors de la cadena de producció. Hem de treballar molt en aquest punt. Estem millorant en qualitat i ens ho hem de fer valer.*

Vallformosa i el territori: millores en tots sentits

... Com a veí de Vallformosa, valoro molt positivament la feina que s'està fent avui en dia. Abans d'aquesta etapa, les relacions amb l'antiga propietat, a causa de la riera contaminada

²⁸ CASANOVAS, PERE. *Rentar-se les mans*. Article publicat a "El 3 de vuit" el 27 de juliol del 2023. Disponible en línia a: <https://el3devuit.cat/2023/07/27/113377/opinio/rentar-se-les-mans/>

i els sorolls, eren sempre molt tenses... La cura que en aquestes qüestions mediambientals n'ha tingut el vicepresident de Vallformosa, Vicenç Vidal, fa que, actualment, tinguem una bona relació de veïnatge.

Vallformosa s'ha d'acostar emocionalment a les persones

El veí de la companyia Vallformosa, Pere Casanovas, creu que la gent del territori veia l'empresa com "un monstre". Deien: "A Vallformosa fan les seves festes". Creu Casanovas que ara cal que hi hagi més proximitat emocional amb les persones per crear vincles, que fomentin el desenvolupament a partir del coneixement mutu i la confiança. Que els dirigents de Vallformosa surtin de l'empresa i s'acostin a les entitats que fan activitats culturals i els donin suport. Alhora caldria, segons la seva opinió, que Vallformosa organitzi activitats que permetin convidar la gent a Vallformosa, de manera oberta. *Estic segur que moltes persones del poble no hi han estat mai i els agradaria venir-hi*, diu dibuixant el futur.

Tot d'una, la conversa s'enlaira i pren la música de la cobla, la sardana, i de les caramelles també. Casanovas confessa: *jo he estat caramellista*. I desgrana el projecte *secret* de "La vilobinenca", el títol d'una sardana, composta per Jaume Via, músic nascut a principis del segle XX a Vilobí del Penedès.²⁹ Casanovas n'ha aconseguit la partitura. Mira els jardins de Vallformosa i ja hi veu en el futur pròxim el moment de reestrenar la sardana en una festa als jardins, amb colors, balls, alegria i proximitat entre les persones de la zona, que segur que enfortirà les relacions personals i durà progrés per a tothom.

El Penedès és verd quan tot Catalunya està seca

El paisatge del Penedès és verd des de març o abril, quan el cep brota i fins a l'octubre, que ja s'ha collit el raïm. *És un territori únic*, diu Casanovas. Quan explica els tons del verd, descobrim que també és pintor per afició. *Paisatge poc conegut, per sort. La gent de Barcelona no l'ha descobert encara i espero que trigui a fer-ho*, subratllarà, murri.

²⁹ Gran Enciclopèdia Catalana. Disponible online a <https://www.enciclopedia.cat/gran-enciclopedia-catalana/jaume-via>

Fonts:

- Agència Catalana de l'Aigua. Generalitat de Catalunya. Pàgina web <https://aca.gencat.cat/ca/inici/index.html>
- Associació d'escriptors en llengua catalana. Disponible en línia a: <https://www.escriptors.cat/autors/casanovasp/portic>
- Casanovas, Pere. *Rentar-se les mans*. Article publicat a "El 3 de vuit" el 27 de juliol del 2023. Disponible en línia a: <https://el3devuit.cat/2023/07/27/113377/opinio/rentar-se-les-mans>
- Entrevista personal a la seu de Vallformosa Foundation, Vilobí del Penedès.
- Gran Enciclopèdia Catalana. Disponible en línia a <https://www.enciclopedia.cat/gran-enciclopedia-catalana/jaume-via>
- Pàgina web de Pere Casanovas: <https://perecasanovas.com>

7.3. Lluís Xavier Coll i Mestres

Lluís Xavier Coll i Mestres és enginyer agrònom i especialista en viticultura. Responsable de la secció vitícola de Vallformosa. Tècnic de l'Agrupació de Defensa Vegetal del Pla de Manlleu.

Lluís Coll és, dins l'empresa Vallformosa, la persona responsable que el raïm que hi entra sigui el millor possible i que tingui el màxim de qualitat possible, tal com el mateix enginyer defineix.

Nascut a Sant Sadurní d'Anoia, Coll defineix la seva activitat professional com de viticultura integrada, viticultura ecològica, reg i fertirrigació, a més de dedicar-se a noves tecnologies en viticultura, sensors d'humitat, altres sensors i tècniques de control de les vinyes, organització d'equips i treballs en finques.

S'ocupa també de dur a terme anàlisis dels diferents terrers de les finques, fent-ne la interpretació i adequant-hi el conreu per expressar al màxim el seu potencial qualitatiu per a caves de paratge o vins de les diferents zones vitícoles del Penedès.

Amb una gran experiència didàctica, és també formador de l'escola catalana de poda³⁰.

Formar els pagesos

De tarannà col·laborador i molt didàctic, Coll fa avinent als agricultors que dins de la pròpia empresa elaboradora de vins i caves, els viticultors hi troben i hi tenen el màxim suport tècnic. Poden donar resposta a preguntes com ara “Sulfatar o no? Ara llaurar?” Alhora ofereixen formacions de tota mena, com per exemple de poda. I des de la companyia, en Coll i el seu equip es desplacen a la finca dels pagesos per ensenyar-los *in situ* què fer, de manera que els ceps durin més i que tots els procediments es facin bé: *Creiem fermament que si els pagesos estan més ben formats, cultivaran millor, el raïm tindrà més qualitat i serà aquest, el millor, el que entri a la companyia.*

Des de la secció vitícola de Vallformosa es col·labora directament amb les agrupacions de defensa vegetal, ADVs.

³⁰ LinkedIn. Disponible en línia a: <https://es.linkedin.com/in/llu%C3%ADs-xavier-coll-mestres-15288618>

El suport tècnic, al llarg de tot l'any

El suport tècnic —gratuït— és també personal-professional al llarg de tot l'any. Els pagesos no es troben sols davant de les incidències que puguin anar sorgint. Aquest suport continuat és molt nou dins del sector. La secció vitícola de Vallformosa elabora a més material audiovisual, que serveix per formar i informar els pagesos. Els ho trameten a tots els agricultors de Vallformosa de manera periòdica a través fins i tot de l'aplicació *whatsapp*. I organitzen trobades i xerrades.

Què s'aconsella? Doncs des de quan s'han d'arrencar unes vinyes determinades a quines cal plantar i on. Però entren molt més en detall. Coll s'explica: *hem mostrat en imatges ceps amb la punta corbada i d'altres que no li tenien. Hi ha zones on els ceps pateixen la sequera i d'altres on la falta de pluges no els fa tant d'efecte. Hem dit als pagesos: vigileu amb el canvi climàtic! Quan veieu la punta més feble, esporgueu especialment, traieu els brots que no calguin i una mica de flor. Altrament, a la planta li costarà madurar. O, quan hi ha un temporal molt fort, els diem: "tingueu en compte que cal que la pluja no marxi del terreny, de manera que s'ha de fer un subsolat, perquè l'aigua es coli per aquest forat i es mantingui durant tot l'estiu sense evaporar-se. Aquest any no podem regar, no tenim aigua suficient. L'ACA³¹ ho té clar; les prioritats són: primer, aigua de boca, després, aigua per la indústria i, en tercer lloc, aigua per l'agricultura".*

Aquest vessant de suport, informatiu i formatiu, s'inclou en el nou tarannà de l'empresa a partir de la nova etapa de la propietat i de la direcció. *S'ha establert una relació de confiança, diu Coll, orgullós. S'ha aconseguit fet canvis importants. Aquest any ens han fet cas.*

Vine quan vulguis, que te l'agafem

Per seleccionar les millors vinyes, els dos enòlegs de l'empresa, jo mateix i algunes altres persones ens quedem cada dia de verema a fer un tast i prendre decisions sobre quan s'ha de collir el raïm, decidir-ne el nivell que li atorguem i establir-ne el preu (...) Si, per exemple, hi ha

³¹ Agència Catalana de l'Aigua. Generalitat de Catalunya. Disponible en línia a: <https://aca.gencat.cat/ca/inici/index.html>

hagut una pedregada —com l'any passat— la companyia obre totes les hores i dissabtes i diumenges, perquè el pagès pugui portar el raïm collit i es conservi tot el que es pugui. Amb les pedres, el raïm, queda obert, madura de pressa i es faria malbé molt ràpidament. La secció vitícola vetlla per aquest enllaç entre l'empresa i els pagesos, va desgranant l'enginyer agrícola, prudent i satisfet alhora. A la companyia ens interessa la vinya i els pagesos. Anem a l'una.

Lluís Coll du la vinya al cor i de cop la conversa es transforma en una mena de classe magistral sobre viticultura, anant del més general al detall que marcarà la qualitat i la diferència. Pel que fa als preus, anotem que a Vallformosa paguen més en les gammes altes i menys en les més baixes. Els costos de les unes i les altres són diferents i el valor del producte, també. Òbviament, les vinyes velles tenen més valor i habitualment el preu del raïm oscil·la de 0,42€ el quilo a més d'1 euro, en funció precisament de la qualitat.

L'anomenat territori Vallformosa, a partir de la unitat de paisatge

Què defineix l'anomenat territori Vallformosa? Lluís Coll esmenta paràmetres físics, com torrents, camins, accidents —carreteres— i persones, a més dels sentiments de pertinença, relacions econòmiques i socials o la llum... Alhora, es refereix al que es coneix com a unitats de paisatge. Però encara fa poc que s'hi està treballant. *Cal aprofundir-hi més*, assenyala, i recorda que va ser Pau Vila³² qui va treballar amb unitats de paisatge des del punt de vista humà per definir les comarques. *Es feia amb una gran eficiència en la distribució del país, lluny de criteris polítics*, reflexiona el nostre enginyer agrònom. *Pau Vila es feia preguntes com ara: quin mercat és el de referència de la població? En quina població hi ha l'escola? On es va al notari o al metge?... Les comarques estaven basades en les relacions humanes sense doblar serveis.*

³² Gran Enciclopèdia Catalana. Disponible en línia a: <https://www.enciclopedia.cat/gran-enciclopedia-catalana/pau-vila-i-dinares>

El Penedès, una gran comarca

L'historiador i professor de la Universitat Rovira i Virgili (URV) Ramon Arnavat Mata recorda com el Penedès era una única comarca³³. Escriu: “La proclamació de la Segona República i la instauració de la Generalitat de Catalunya possibilitarà que aquest sentiment comarcalista pugui fer-se realitat (...) La Ponència de l'estructura comarcal de Catalunya hi treballà de l'octubre de 1931 al febrer de 1933. Una primera proposta de Pau Vila contemplava una gran comarca del Penedès. Un dels treballs de la ponència fou recollir les respostes dels ajuntaments sobre els sentiments de pertinença comarcal i de l'enquesta en resultà que la majoria dels municipis de la vella vegueria se sentien integrants del Penedès o del Baix Penedès, més una part de la comarca d'Igualada. D'aquí en sortí un primer projecte de divisió territorial en què el Penedès continuava unit, tot exceptuant els municipis de l'Anoia incorporats a la Conca d'Òdena, els del Tarragonès, i l'Alt Camp, incorporats a l'Alt i Baix Francolí i els del Baix Llobregat incorporats a aquesta comarca.”

El futur, en constant evolució i amb optimisme

Lluís Coll s'estima la seva feina. Diu: *treballes a l'exterior, tens llibertat per fer coses, crear, i aprendre en un entorn que està en constant evolució. Cada any és diferent i comporta un nou repte. Ja hem superat el de la poda. Fins ara, es podava tan malament que, al cap de quaranta anys, els ceps es malmetien. Ara ja tenim ceps de noranta anys amb una certa garantia. No s'acaben mai, els reptes. Ens plantejem el maneig del sòl (llaurar o no llaurar), com tenir una terra productiva i fèrtil, agricultura regenerativa...*

Per això, ara ens estem centrant en les estratègies que podem dur a terme tenint en compte el canvi climàtic que està arribant a nivells més alts dels que creïem i més ràpidament. No es tracta de lluitar-hi, sinó de preguntar-nos: com ens hi adaptem?

³³ ARNABAT MATA, RAMON. *Que és el Penedès?* Recull de Treballs, Núm. 15, p. 229-245, Centre d'Estudis Sinibald de Mas. URV, 2014. Publicat a Racó Català. Disponible en línia a:

<https://www.raco.cat/index.php/RecullTreballs/article/view/292754/0>

Fonts:

- Agència Catalana de l'Aigua. Generalitat de Catalunya. Disponible en línia a: <https://aca.gencat.cat/ca/inici/index.html>
- ARNABAT MATA, RAMON. *Que és el Penedès?* Recull de Treballs. Núm15. Centre d'Estudis Sinibald de Mas. Universitat Rovira i Virgili, 2014. Publicat a Racó Català. Disponible en línia a: <https://www.raco.cat/index.php/RecullTreballs/article/view/292754/0>
- Entrevista personal a la seu de Vallformosa Foundation, Vilobí del Penedès.
- Gran Enciclopèdia Catalana. Disponible en línia a: <https://www.enciclopedia.cat/gran-enciclopedia-catalana/pau-vila-i-dinares>
- Linkedin. Disponible en línia a: <https://es.linkedin.com/in/llu%C3%ADs-xavier-coll-mestres-15288618>

7.4. Narcís Fàbregas i Campeny

Narcís Fàbregas i Campeny és viticultor.

Va néixer (1963) i viu a Vilafranca del Penedès. Pertany a una família viticultora de diverses generacions per part del pare. “Pagès o viticultor?”, demanem. *M’agrada dir-ne viticultor, perquè és “més d’aquí”; és com ens definim els que ens dediquem a la vinya.*

Fa vint-i-cinc anys que Fàbregas és proveïdor de Vallformosa. Les vinyes —que són totes de propietat— estan repartides entre diversos municipis: Vilafranca, Castellví de la Marca, Santa Margarida i els Monjos, Les Cabanyes, Pacs i Vilobí del Penedès. En total, diu, fan una extensió de 31 hectàrees. En Narcís i la seva parella, l’Elisabet, tenen un fill, l’Oriol, i una filla, l’Eva. L’Eva no ha seguit l’ofici del pare ni el de la mare, responsable de la comptabilitat d’una empresa vinícola. Ha estudiat disseny de producte i disseny gràfic. El fill, l’Oriol, està fent un recorregut diferent: *ara fa cinc anys que treballo amb el meu fill —que ja m’ha fet avi. Va estudiar Geografia i, després, un Màster sobre Urbanisme, però no li agradava la feina que feia com a tècnic de l’Ajuntament. Va insistir que volia venir a podar amb mi. I ara és un “jove agricultor”, una figura específica que pot rebre ajudes públiques. Li he cedit unes 10 hectàrees.*

L’emprenedoria del fill m’omple d’orgull

Viticultor a títol personal, el fill, l’Oriol, ha muntat un microceller, explica en Narcís Fàbregas: www.cellercairons.com. Fa poques elaboracions, però li va molt bé, descriu amb orgull de pare.

Celler Cairons es defineix com un celler urbà, situat al nucli de Vilafranca del Penedès. Té una càrrega simbòlica molt gran: el va construir l’avi, Anton, i l’ha recuperat el net. Hi elaboren microvinificacions provinents de les seves millors vinyes velles, que l’Oriol Fàbregas treballa personalment. A la pàgina web, el fill d’en Narcís s’explica: “És aquí on el meu avi havia fet vi dins d’antics cups de cairons, que posteriorment venia a doll a altres cellers que l’embotellaven. Però als anys vuitanta (del segle passat), amb l’arribada de les noves regulacions de sanitat que impediéssin elaborar directament dins de cups de cairons, va haver de cessar l’activitat i començar a vendre directament el raïm”.

De família de forners

A casa d'en Narcís Fàbregas eren forners. L'avi Narcís (de part de mare, nascut a Caldes de Malavella), tenia un forn i alhora anava comprant terres a Els Monjos, d'on era la seva dona Maria. El pare d'en Narcís, l'Anton, feia diverses feines alhora: de forner, pagès i de paleta. A ell, a en Narcís, el van obligar —subratlla— ja als onze anys, a fer de forner, però als divuit va dir que prou, que volia ser només pagès.

Una satisfacció orgànica

Certament, treballar a la terra no és una feina reconeguda socialment i, a més, hi ha gent que no és conscient ni d'on surt el vi, ni del valor dels sembrats. Els trepitgen sense saber què estan fent, diu. Però, quan en Narcís parla de com li arriba a agradar treballar a la terra, transmet, tants anys després, una emoció gran. Com si es tractés d'una satisfacció orgànica.

En comptes de subvencions, caldria que el producte es pagués bé

No hi hauria d'haver subvencions: el que cal és que es pagui bé el producte. Si el raïm anés a 0,70€ o 0,80€ el quilo, en comptes de 0,35€ o 0,40€, no caldrien les subvencions, sintetitza amb seguretat Narcís Fàbregas.

Anar plegats és clau

Si s'arreglés el preu, aquesta feina sí que permetria progressar. Però la pagesia mateixa no va ben avinguda. Falta una mica de caràcter francès. Allà, quan hi ha alguna cosa que interessa, s'apleguen i hi va tothom. Aquí falta una mica d'empenta. Amb el temps, no veig que la situació millori, rebla el viticultor.

Les dones al camp, poc reconegudes

Les dones tenen les mateixes oportunitats?, demanem. Sí, però o no s'hi posen prou, o no són prou reconegudes. I això que n'hi ha algunes de joves, respon en Narcís Fàbregas.

10% de benefici

Els beneficis nets de la collita del raïm depenen de cada anyada i del temps que fa, de si plou gaire o no plou. Tractaments fitosanitaris, podar, aclarir els ceps... cada any és diferent. Habitualment es pot pensar en un 10% de benefici del total que pot superar els 150.000 euros o els 180.000 € ingressos bruts. Però hi ha anys que no es pot arraconar res, perquè cal tenir diners per invertir per la collita de l'any que ve, explica en Narcís. Que la seva dona tingui alhora una feina fixa en un despatx ajuda, afegeix.

Ser viticultor és una satisfacció personal

Narcís Fàbregas es manifesta content de la feina que fa. És la que a ell li agrada. Certament, ha de treballar diumenges o caps de setmana sencers, no pot fer vacances a l'estiu, però, optimista, diu que les fa a l'octubre. És una feina dura, però se'n sent molt satisfet.

És clar que li va recomanar molt al seu fill que no el seguís en l'ofici, que calia progressar, que li fes cas i es quedés a l'Ajuntament. Alhora també volia que el noi treballés en alguna cosa que li agradés. Admet el nostre viticultor que les dues idees poden semblar contradictòries, però quan ha vist que l'Oriol ha estat capaç de muntar el seu propi celler, amb aquella meticulositat que ho fa, ha respirat i somriu. *El celler és un valor en si mateix, un plus. I, plegats, fem equip.*

Tot el raïm a Vallformosa

Des de fa molts anys, en Narcís Fàbregas ven tot el raïm de les seves vinyes a Vallformosa. Conreen diverses varietats: chardonnay, macabeu, xarel·lo, cabernet *sauvignon*, ull de llebre, malvasia de Sitges i garnatxa blanca. Només tenen vinyes. Fa anys que també sembraven cereals, però ara allà mateix hi ha ceps.

De sempre que pateix molt per la feina i per la qualitat. Li agradaria anar més bé econòmicament per poder fer més inversions, com ara canviar més fàcilment de tractors i renovar la maquinària i alhora també perquè hi ha moltes despeses i molts riscos, es necessita molta mà d'obra, etcètera.

Territori Vallformosa, un valor per créixer

Estem al mig de Tarragona i Barcelona, al territori Vallformosa. El paisatge és tranquil i preciós, però la zona resulta molt justeta econòmicament per pensar que el jovent es quedi a viure a pagès, diu Fàbregas. El vi i el cava generen riquesa. No està prou valorat. Si per hectàrea es fan cada any 11.000 kg o 12.000 kg de vinya, fes els càlculs, afegeix el viticultor de Vilafranca.

Ecològicament? Hi ha molta indústria i no sé fins a quin punt és gaire net el territori, dubta. Petjada de carboni zero? Aniria molt bé.

Sí que és molt atractiu el paisatge per als visitants, afegeix. I no es tracta d'una placeta, sinó hectàrees i hectàrees de verd. Al celler del meu fill hi organitzo visites, també.

I acaba: M'agradaria molt que hi hagués un procés d'innovació en les relacions de les persones del territori, perquè és anar-hi a favor. Amb el que pugui ajudar, compteu amb mi.

Fonts:

- Celler Cairons. Pàgina web: www.cellercairons.com
- Entrevista personal a la seu de Vallformosa Foundation. Vilobí del Penedès.

7.5. Imma Ferràs i Font

Imma Ferràs i Font és pagesa. Cal Noia, Castellví de la Marca.

Soc pagesa, estic qualificada i estimo les vinyes

Soc pagesa. Una pagesa és una persona que, sense ser molt intel·ligent, està molt qualificada per fer la seva feina en el dia a dia. No soc viticultora, tot i que ara s'hagi posat molt de moda dir-ho així, perquè sembla que és com tenir un nivell molt alt. Per viure del món de la pagesia, no et cal tanta cultura; et cal saber estimar el camp i les vinyes. Ara mateix, quan passejo, veig les vinyes tristes: els falta aigua i vida, diu Imma Ferràs, de Cal Noia, municipi de Castellví de la Marca, Alt Penedès.

Les comes esgarrinxades, trepitjar el raïm i riure

Imma Ferràs va néixer a Martorell (Baix Llobregat). Té cinquanta-nou anys. Els pares i els avis ja venien de pagès a La Beguda Alta (municipi de Masquefa, comarca de l'Anoia). El pare va morir molt jove, als cinquanta anys. *Semblava que "l'hereu" seguiria la tradició, però l'única que anava amb el pare al camp era jo*, explica Imma Ferràs, i el record la transporta, riallera, a la seva joventut. *A mi m'agradava aquest món i dur les comes esgarrinxades i trepitjar el raïm i embrutar-me i riure...*

El germà d'Imma Ferràs ben aviat va entrar a treballar a la fàbrica. Ella només va anar a escola fins a 8è de Bàsica i tot seguit, es va posar a treballar de carnissera. A casa eren quatre fills, dos avis i un oncle. La mare, per tirar endavant la família, feia hores netejant i cosint per les cases i anant a la vinya.

Masovers, rabassers

Explica la pagesa Imma Ferràs que a la seva família sempre han estat masovers o rabassers³⁴. *Si treballes una terra, es fan cinc parts dels beneficis, explica. Tres són per als pagesos, i dues, pels propietaris. Ara viu i treballa amb el seu home, en Pere Giró. Nosaltres fem dues parts per nosaltres, i una, per l'amo. Sempre hem treballat en terres que no són nostres, però les cuidem i les estimem igual o més que si ho fossin. És clar que seria bonic tenir terra pròpia, però l'estimació hi és igual.*

Entre tots dos, porten 50 hectàrees d'extensió de cultiu. Actualment, explica Imma Ferràs, *estem en tràmit de treure'ns alguna varietat, perquè el negre té molta pèrdua: que si els senglars, els cabirols, els conills... A més, al negre li calen més tractaments que al raïm blanc. Deu o dotze hectàrees tindrem de menys de negre, perquè s'hi perden molts "cèntims". De varietats de blanc tenim el xarel·lo, el macabeu i parellada.*

En aquesta masia, Cal Noia, fa dotze anys que hi són. Anteriorment, havien estat en una altra, al Vendrell. *Som com a casa. Si haguessis vist com estava abans i com està ara! M'ho estimo com si fos meu. Som masovers i treballadors autònoms.* Però els seus fills (ni els d'en Pere, ni els de l'Imma) els han volgut seguir en la pagesia.

Quan obro el celler, m'emociono

Estic orgullosa de ser pagesa, diu Imma Ferràs, però no és una feina reconeguda socialment i s'ha de treballar moltíssim per progressar. Jo treballo molt. Al temps de verema, vaig molt atafegada, entre fer contractes... Ara tenim una màquina de collir... és una inversió molt gran. De segona mà és més barata, però nova val 120.000 euros. Hem comprat dos tractors, dues ensulfatadores, dues tamisadores... perquè a casa som dos.

Si pogués escollir, tot i que no és el millor ofici del món, tornaria a ser pagesa i no faria de carnissera la major part de la meua vida (dels 14 als 50 anys).

³⁴ MORENO CLAVERÍAS, B. *Els rabassers penedesencs del segle XVIII. Aproximació a les implicacions jurídiques, econòmiques i socials del contracte de rabassa morta*. Estudis d'història agrària, Núm. 20., 2012.

Som humils, però quan obro el celler, m'emociono. El que hi ha allà... hi ha un bé de Déu. Vam començar de menys que zero. Hem tingut sort que els propietaris ens han ajudat moltíssim. Nosaltres també som especials. No tinc un no per ningú. Demana'm el que vulguis, que jo faré el que faci falta.

Celebrem la vida

En aquest punt, Imma Ferràs s'atura. El seu projecte vital és la terra amb el seu home: fa vint-i-dos anys que estan junts. Anaven a la mateixa psicòloga després de separar-se de les anteriors respectives parelles. La professional va veure clar que es podrien entendre bé. Explica l'Imma: *Ens estimem molt, no podem anar de vacances, però celebrem tot el que podem.*

Més formació

Imma Ferràs ha fet cursos de poda, de temes fitosanitaris i li agradaria poder-se formar molt més. Que Vallformosa Foundation els oferís més formació i més especialitzada.

Més equitat de gènere

Quan es demana a Imma Ferràs per la situació de les dones al territori Vallformosa, fa silenci. Finalment, afina: *Les dones sí que tenen les mateixes oportunitats laborals que els homes, però quan venen a casa dos comercials a vendre productes, s'asseuen amb el meu home i jo em quedo, palplantada a un costat. O el senyor que vol vendre'ns una màquina, només n'hi explica les característiques al meu marit. Costa moltíssim que et vegin. Em miren de reüll i em pregunten: vols dir que tu fas de pagesa? Encara fa l'efecte que si ets una dona has de ser escriptora o oficinista, vaja, una feina que no t'embrutis les mans.*

Tret d'abocar els sacs a la màquina d'abonament (que ho fa en Pere, perquè pesen molt), tots dos fan la mateixa feina i cobren el mateix salari. Equitativament, divideixen per dos els beneficis que obtenen de la terra.

I, quan els cal una persona que els ajudi, Imma Ferràs diu: *habitualment, lloguem una dona, perquè són més treballadores que els homes. Elles fan de tot, fins i tot podar. No hi ha cap home que les passi al davant.*

Esponàniament, Imma Ferràs es refereix a l'actual CEO de la companyia Vallformosa, Marta Vidal. *S'ha guanyat molt que sigui una dona amb empena i cultura, la que estigui al capdavant. És molt bonic. Ara les dones, a Vallformosa estan molt ben mirades.*

Vallformosa, la companyia que acompanya

De Vallformosa la pagesa Imma Ferràs en continua parlant amb un to de proximitat i confiança: *conec l'enòleg, les persones de l'oficina, les de la bàscula... Mira, he fotografiat la vinya. (Mostra una foto al mòbil). Havien sortit aquests puntets a les fulles en tres o quatre ceps. No sabia si eren els ouets d'algun insecte... i la vaig enviar a Vallformosa. Han arribat a la conclusió que és cosa de la planta, que estava suant. Jo podia estar preocupada per si les vinyes m'havien agafat alguna malaltia... primer en dos o tres ceps, però potser podria haver estat tota infectada! Quan tens algun problema o algun dubte, a Vallformosa sempre miren d'ajudar-te i t'ofereixen els seus serveis, siguin del tipus que siguin. Això és un gran avantatge. De manera que la relació que hi tenim és molt bona. D'un 10.*

El preu del raïm

Actualment, l'Imma Ferràs i en Pere Giró només conreen vinyes. Havien tingut també oliveres, però ho van deixar, perquè no els sortien els números. La major part de la producció la venen a Vallformosa des de fa uns deu anys. Els paguen el quilo a 0,40€. Subratlla Imma Ferràs amb satisfacció que reben els diners exactament el dia que acordat. Abans venien a la cooperativa, però el preu de compra era inferior: 0,27 €/Kg, de manera que ja no en són, ni els venen raïm. Una part petita de la producció la porten a García Carrión, amb qui tenen una relació estrictament comercial: *la meua àvia deia que no es poden tenir tots els ous a la mateixa cistella!*

A l'any, l'Imma i en Pere poden ingressar bruts 130.000 euros o més entre tots dos, diu. Però un cop es resten les despeses dels productes, del transport, del gasoil, de les assegurances de les màquines, etc., els queden menys de 2.000 € nets mensuals, diu.

No és feina per a joves

Per a la pagesa, la seva feina és molt bonica: se sent molt feliç. Treballa tot l'any, però quan finalment veu el raïm que ha crescut i ja el té, li fa molt de goig. Alhora creu que el jovent no troba que sigui una feina acompanyada de plaer. Que ara els joves més s'estimen treballar de dilluns a divendres, amb un horari clar, festa els caps de setmana i sous molt elevats. Per això, no es queden a la zona. I deixa en l'aire una impressió: *em fa l'efecte que això acabarà sent de dues o poques persones que portaran tot el Penedès.*

Territori Vallformosa, sostenible

Des de dalt el Castellot, es veu la vall, Vallformosa, com un territori saludable i molt bonic; una vista preciosa, explica la pagesa. Cada vegada més tenim més en compte de no abocar un producte a la vinya que pugui fer mal al sòl, a la capa d'ozó, etc. Ja som conscients d'això. Un canvi perquè sigui més sostenible des de tots els punts de vista? I és clar que m'agradaria i m'hi implicaria, diu. No he sentit a parlar del projecte de transformació del territori, però confio en les persones que porten la companyia. Ara les conec a totes. Les vinyes ja estan a la mà de Déu. Les persones hi som per ajudar-nos.

Fonts:

- Entrevista personal realitzada a la seu de Vallformosa Foundation. Vilobí del Penedès.
- FERRÉ GALIMANY, M.R. *Converses a peu de vinya. 50 viticultores del Penedès*. Edicions i Propostes Culturals Andana, S.L. Vilafranca del Penedès, 2022.
- MORENO CLAVERÍAS, B. *Els rabassers penedesencs del segle XVIII. Aproximació a les Implicacions jurídiques, econòmiques i socials del contracte de rabassa morta*. Estudis d'història agrària, Núm. 20, 2012.

7.6. Kiko Figueras i Comas

Kiko Figueras i Comas és enginyer agrícola. Fundador i president de l'Agrupació d'Agricultors del Pla de Manlleu.

El Pla de Manlleu és un poble molt petit del municipi d'Aiguamúrcia, a l'Alt Camp, situat a la riba dreta de la Riera de Marmellar, afluent del riu de Foix, al nord-est de la serra del Montmell. El Pla de Manlleu es va formar amb famílies que venien del nucli de Selma, proper al poble. Selma va ser el cap d'una comanda templera (conjunt d'edificis) i, més tard, arran de la dissolució de l'orde dels templers, hospitalera. A Selma hi trobem encara les ruïnes de l'antic castell i les de l'església gòtica de Sant Cristòfol.

La vinya, a les venes

A Kiko Figueras Comas, l'estima per la vinya i el món agrari li venen de família. El seu pare, Lluís Figueras Fontanals, es va doctorar en dret agrari medieval i és autor de l'obra "El senyoriu de Selma³⁵", editat per l'IEV (Institut d'Estudis Vallencs), entitat que té com a objectiu l'estudi i la divulgació de les persones i les obres de la ciutadania de l'Alt Camp.

I és que en Kiko pertany a la 42ª generació de la família Figueras, del Pla de Manlleu, llinatge que ell mateix ha resseguit i documentat fins a l'any 1358, fins a arribar al seu avantpassat, Bernat Figueras; de manera que s'ha fet un expert en Selma i el Pla de Manlleu.

³⁵ Figueras Fontanals, L.M. (1999). *El senyoriu de Selma*. Ed. Institut d'Estudis Vallencs.

Anar a Barcelona, voltar pel món i tornar al Pla de Manlleu

El besavi de Kiko Figueras va anar a Barcelona, on de fet el nostre entrevistat hi va néixer, tot i que s'afanya a dir que *em sento del Pla de Manlleu*. En un moment donat, fa més de vint anys, després de moltes anades i vingudes a la muntanya del Tibidabo albirant l'horitzó, va prendre la decisió de tornar al Pla per establir-s'hi de ple; era un desig cobejat anys i anys. *Jo era molt urbanita i superficial.*

Kiko Figueras havia muntat una empresa amb uns amics, que al final van tancar; va viatjar a Republicana Dominicana uns anys, torna per treballar en un banc a Sitges, fins que va a Vilafranca, coneix la que serà la mare de la seva filla, s'encamina cap a la seva finca i s'estabilitza. *El camp m'ha transformat, he fet un canvi molt profund, confessa. Ara tinc consciència de les coses que passen al meu voltant. M'he obert a la creativitat i soc molt positiu*, diu amb veu serena.

Primer va muntar una casa rural amb un negoci de productes per cavalls, fins que l'any 2007 va començar el projecte actual de l'Agrupació d'Agricultors del Pla de Manlleu, que *cada any millora*, diu un Figueras, orgullós de veure com *el fill creix*.

Vinya ecològica i +500, un pulmó verd

Dins l'Agrupació d'Agricultors del Pla de Manlleu, que va fundar Kiko Figueras, hi ha l'Agrupació de Defensa Vegetal (ADV), que també presideix ell mateix. L'ADV és pionera en implantar el cultiu de vinya ecològica en aquesta zona, el Pla de Manlleu (www.plademanlleu.com) situada a més de 500 metres d'altitud (+500) sobre el nivell del mar. Aquesta altitud, junt amb l'orografia, confereixen a la zona les condicions idònies per a produir veremes de molt alta qualitat i de característiques úniques.

Actualment, les finques de les persones que pertanyen a l'Agrupació estan situades al Pla de Manlleu (Aiguamúrcia) i als municipis del costat, Querol i la Joncosa del Montmell.

Aquest any, l'ADV és candidata a ser considerada el millor biodistricte orgànic d'Europa³⁶. A països com Itàlia i França hi ha un registre de biodistrictes.

Valoritzar les vinyes

Emprenedor, Figueras assegura que *cal fer alguna cosa per valoritzar les vinyes*. D'aquí va néixer l'ADV. Ell treballa 20 hectàrees de vinya amb una persona empleada. A l'Agrupació, constituïda amb 41 socis, els uneix un element comú, tots tenen les terres per sobre dels 500 m. Plegats, conreen més de 700 ha. de vinya, envoltades per 6.000 ha. de boscos. *Som un pulmó verd*.

Ara com ara, l'empresa Vallformosa és el comprador més important de la zona. Figueras diu que hi han establert una molt bona relació, com de socis.

Raïm a la carta

Al Pla de Manlleu som els últims a fer la verema, justament per les característiques específiques del territori. Enamorat de la zona, Figueras la descriu així: *el paisatge és molt bonic i tenim alçada sobre el mar. Tot plegat constitueix un factor de qualitat diferencial. Per això oferim "raïm a la carta"*.

A l'Agrupació van crear el "projecte plus": ofereixen al comprador les vinyes que ell esculli, cada any les mateixes, amb el tipus de raïm que s'hagi acordat i amb la col·laboració d'un tècnic especialitzat, pendent de l'últim detall. S'acorda també la data de la verema. El primer comprador que hi va estar d'acord va ser Vallformosa. Afegeix encara Figueras: *En la nostra pàgina web es pot trobar cada viticultor detallant la traçabilitat fitosanitària de les seves vinyes, amb els valors transparents de la petjada de carboni de cada labor (actuació) que ha*

³⁶ Un biodistricte és una àrea geogràfica on la pagesia, la ciutadania en general, els operadors turístics, les associacions i les autoritats públiques estableixen un acord per dur a terme una gestió sostenible dels recursos locals, basada en principis i pràctiques orgàniques, amb l'objectiu d'aconseguir el potencial econòmic i sociocultural del territori. Tots actuen d'acord a uns principis i mètodes de producció orgànica i agroecològica. Cada biodistricte està marcat per un estil de vida, una dieta, una naturalesa i unes relacions humanes característiques. Font: Organització de les Nacions Unides per a l'Alimentació i l'Agricultura. Disponible en línia: <https://www.fao.org/agroecology/database/detail/es/c/1073217/>

fet sobre els ceps. Fem una agricultura sostenible, som pioners i estem homologats per la Generalitat de Catalunya. N'estic molt orgullós.

La sostenibilitat comença per fer sostenible la vida del pagès

El segon any de crear l'Agrupació (2007) vam plantejar-nos fer vi 100% Parellada (Montonega) -la variant més fina del vi blanc del Penedès³⁷ —I ho vam aconseguir. Vam portar-lo a la D.O. (denominació d'origen) perquè el qualifiquessin. La graduació se situava entre 8,5 i 9 graus, que és l'òptima. Ens van dir que per sota de 10,5 graus, no el podien verificar, segons el seu reglament. Que no podia estar dins de la D.O. Penedès. La situació no tenia sentit i, finalment, al cap del temps, fins i tot van proposar-me modificar el reglament. Ja no ens calia.

Ara fa deu anys van registrar la marca de garantia "+500 RAÏM D'ALÇADA", a l'OEPM (Oficina espanyola de patents i marques)³⁸, que garanteix la procedència i la qualitat dels productes i serveis, tots ecològics i sostenibles, tal com recull el Consell Català de la Producció Agrària Ecològica (CCPAE)³⁹. Tot plegat ens permet un diferencial econòmic important de les nostres vendes, que ha fet revertir l'abandonament del camp, tan freqüent en altres molts indrets, de manera que cada any s'incorpora gent jove a la nostra Agrupació. Si la vida del pagès no és sostenible econòmicament, la sostenibilitat no s'aguanta per enlloc.

Vitivinicultura conscient

Continua desgranant el seu pensament Kiko Figueras: Nosaltres estem introduint un nou concepte que ens defineix: la vitivinicultura conscient. La consciència és molt important, perquè et permet situar-te a fora de la situació i veure-la des d'un altre punt de vista on incorporar la imaginació.

³⁷ Font: VitiViniCultura.net, de Viveros Barber. Disponible en línia a: <https://www.vitivinicultura.net/>

³⁸ Oficina Española de Patentes y Marcas. disponible en línea a: <https://www.oepm.es>.

³⁹ Consell Català de la Producció Agrària Ecològica. Disponible en línia a: www.ccpae.org.

Anar plegats

Crec molt en la unitat del sector. Aquest any fem la segona edició de Vinyamics⁴⁰, una trobada entre viticultors i la resta d'agents del sector, amb la vinya com a punt de trobada en tots els aspectes, per promoure valors com l'amistat, la confiança i la solidaritat al Pla de Manlleu. Els agricultors de la zona +500 premiem elaboradors i persones que treballen a caves o cellers que fan molt bé la feina. Avencem també així en els vincles d'amistat. Hem d'entendre que tots anem en el mateix vaixell. La "fàbrica" la tinc jo, que soc la vinya. El viticultor ha de ser conscient que és "el propietari de la fàbrica". No hi ha enemics; hi ha persones amb les que ens hem d'entendre i fer el que ens convingui a tots.

Orgull de pertinença

Orgull de pertinença? I és clar que sí, fem samarretes, gorres, etc. amb el logo +500. Primer ens deien que estàvem bojos i ara som un model. Hem aconseguit una cosa molt important; que en comptes de despoblar-lo, hem rejuenit el territori. Molts fills dels qui van començar a l'Agrupació s'hi han incorporat. Fins i tot ens hi venen belgues, holandesos... gent d'altres latituds. Ara el segon pas és fer vi de la nostra zona. Dels 41 viticultors que conformem l'Agrupació, 6 ja n'estem elaborant. Són vins de molta qualitat. La nostra sòcia Ester Nin (nascuda al Pla de Manlleu) ha obtingut en dos vins que elabora tant al Priorat, com al Pla de Manlleu, els 100 punts de la llista Parker, diu feliç i mirant el fundador de l'Associació de Viticultors de Pla de Manlleu, Kiko Figueras.

Fonts:

- Agrupació d'Agricultors del Pla de Manlleu. El raïm d'alçada: www.raim500.com.
- Agrupació d'Agricultors del Pla de Manlleu: www.plademanlleu.com.
- Consell Català de la Producció Agrària Ecològica: www.ccpae.org.
- Entrevista personal realitzada a la seu de Vallformosa Foundation, Vilobí del Penedès.

⁴⁰ Vinyamics, web disponible en línea a: www.vinyamics.com.

- FIGUERAS FONTANALS, L.M. (1999). *El senyoriu de Selma*. Ed. Institut d'Estudis Vallencs, 1999.
- Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya: www.icgc.cat/.
- Oficina Española de Patentes y Marcas: www.oepm.es.
- Organització de les Nacions Unides per a l'Alimentació i l'Agricultura, FAO: www.fao.org/agroecology/database/detail/es/c/1073217/.
- Vinyamics: www.vinyamics.com.
- Vitivinicultura.net: www.vitivinicultura.net.

7.7. Ramon Francàs i Martorell

Ramon Francàs i Martorell és periodista del diari la Vanguardia. Sommelier professional i formador en cava.

Nova etapa a Vallformosa: revertir la imatge

Ramon Francàs és periodista, expert en vins i gastronomia. Nascut a Vilanova i la Geltrú, està empadronat a Capçanes (el Priorat). Escriu des de 1988 fins a l'actualitat al diari La Vanguardia⁴¹. Sommelier, formador entusiasta en cava i jurat en innumbrables concursos de cava.

En demanar-li la seva opinió sobre la companyia Vallformosa, és directe i contundent. Diu: *Amb en Josep Graells a la presidència, i Vicenç Vidal a la vicepresidència, s'està fent el tomb a la imatge de Vallformosa, la companyia elaboradora de vins i caves. Però el llast històric dels antics propietaris encara pesa molt. Els productes no tenien prestigi; s'havien fet il·legalitats. I en el sector se sabia. La marca avui és la mateixa que hi havia fa deu anys. El producte no té res a veure-hi, però revertir la percepció del consumidor i de l'especialista és lent. Durant molts anys, es trobava Vallformosa al canal d'alimentació i no el veiem a Horeca⁴². En alguns restaurants, trobar el teu vi a la carta serveix d'aparador, encara que no es demani gaire. I Vallformosa no hi era. Però actualment, sí que hi és. El fet que professionalment Graells vingui d'altres mons, és positiu.*

Gran Reserva 150, el cava de prestigi de Vallformosa

Actualment, el 85% de la producció de Vallformosa s'exporta. Des del punt de vista de Francàs, aquest percentatge és excessiu i no va a favor de la companyia. Explica que estratègicament Vallformosa situa els seus caves en moments clau per celebrar la vida, en ambients populars. Són productes fàcils, joves i desimbolts per arribar a tothom, com "El

⁴¹ LinkedIn: disponible en línia a <https://es.linkedin.com/in/ramon-francas-5b404513>

⁴² HORECA és l'acrònim d'Hotels, Restaurants i Cafeteries, que s'utilitza per a referir-se al sector dels serveis de menjars. El terme té el seu origen als Països Baixos i el seu ús s'ha estès a altres països europeus.

Grand Baron” a Bèlgica. Però si s’analitzen per on van els caves de prestigi, afegeix el sommelier, un s’adona que altres empreses disposen de molts més productes de llargues criances i envelliment. I Vallformosa només té el Vallformosa Gran Reserva 150. En opinió del periodista, Vallformosa hauria d’aconseguir tenir un ventall més ampli de productes d’alta qualitat. Això vol dir més temps, més estocatge i més diners invertits. Però cal decidir-se.

El 100% del raïm que Vallformosa compra és de les vinyes de la zona

Vallformosa és una gran casa, que té de tot i pot triar, diu ras i curt Francàs. Vallformosa, a diferència d’altres marques, segons Francàs, compra el 100% de la seva producció, és a dir del raïm, als viticultors de la zona. D’altres empreses, compren el raïm a fora i hi posen la seva etiqueta. I aquest punt és molt important. A més, Vallformosa actualment té grans enòlegs. És a dir, amb el que és actualment la companyia i com de bé treballa, segons el periodista, es podria posar més en valor; ser més atrevits. Semblaria que a l’actual direcció encara li pesa massa l’ombra del que era l’empresa anteriorment, rebla.

Teixir aliances

Segons Francàs, *Vallformosa disposa d’unes instal·lacions amb uns jardins que constitueixen uns espais molt bonics i únics. I s’haurien d’aprofitar per acostar-hi més els mitjans de comunicació, el públic i el mateix sector. També alhora els dirigents de Vallformosa podrien anar a altres actes que organitzin les altres marques. De mica en mica, ampliar el mutu coneixement i teixir més aliances. Cada divendres d’estiu, a Vallformosa hi podria haver un sopar amb concert, amb un grup de música, que hauria de ser rendible per ell mateix. O es podria portar als periodistes al Pla de Manlleu, —on hi ha les vinyes de +500, que és una joia— des de la plaça Francesc Macià de Barcelona amb un microbús. A Vallformosa es fan moltes accions de màrqueting, però —des del meu punt de vista, diu Francàs— li calen més accions de comunicació.*

Vallformosa Foundation comença a caminar

Em consta que Vallformosa Foundation vol crear un model nou socioeconòmic de relacions entre els productors i els pagesos per reimpulsar el territori, i que a la llarga disposi de la triple sostenibilitat: mediambiental, econòmica i social. Que la gent es pugui quedar a treballar a la terra, ells i els seus fills i els seus nets. Sense pagesos, no hi ha futur. Francàs té clar l'objectiu principal de la Fundació.

La proximitat amb Barcelona és una gran oportunitat

La identitat d'un territori prové de la suma de diversos factors, segons Francàs. La proximitat del territori Vallformosa amb Barcelona constitueix una oportunitat. L'exemple a tenir present és San Francisco (EUA). Vallformosa pot ser el celler de Catalunya i pot ser la capital de l'enoturisme a Catalunya. I això és prestigi. Però li cal tenir al voltant una oferta hotelera. I ara l'oferta d'hotels és a Sitges i no al Penedès, desgrana Francàs. A la zona actualment no hi ha restaurants d'alta qualitat i fa vint-i-cinc anys n'hi havia tres. Alguna cosa s'ha fet malament. Si una família de Barcelona ve a visitar Vallformosa, després no té cap restaurant bo on anar. Almenys cal que n'hi hagi un amb una estrella Michelin. Ara hi ha molt de turisme gastronòmic... persones que fan guardiola per anar a un restaurant... Aquí només tenim els castells i el préssec de l'Ordal. Ho tenim tot per triomfar, però no s'aprofita. Aquí fins i tot tenim tranquil·litat.

El preu del quilo de raïm, el prestigi i la terra

Treballar la terra no té prestigi, diu el periodista. Perquè en comenci a tenir, cal pagar bé el producte al pagès. A raó de 0,45 € de mitjana el quilo —que és el que es paga al Penedès— no s'arriba enlloc. No és viable una explotació, i amb el canvi climàtic, encara menys. Un quilo de raïm a la Champagne francesa es paga a 6,5 € de mitjana. Una ampolla de cava val 12 euros. De champagne, 35. No es valora el que no es paga. És clar que al preu que es paga aquí el cava, no hi ha marge ni per fer un bon màrqueting, ni una bona comunicació.

Graells es queda

Has comprat Vallformosa per vendre-la? Aquesta és la pregunta que fa deu anys tothom li feia a Josep Graells, diu Ramon Francàs. Jo també li vaig fer. Ara ja ha demostrat que l'anomenat "advocat de Barcelona" creu en Vallformosa i en el Penedès. La gent ja està més tranquil·la. Això és molt positiu. I és ara, des del meu punt de vista, que cal fer un pas endavant i pensar en gran. Francàs conclou: Vallformosa pot deixar amb la boca oberta tothom.

Fonts:

- Entrevista personal realitzada a la seu de Vallformosa Foundation, Vilobí del Penedès.
- LinkedIn. <https://es.linkedin.com/in/ramon-francas-5b404513>

7.8. Joan Tarrada i Gol

Joan Tarrada i Gol és president de la Junta Directiva del Vinseum, Museu de les Cultures i del Vi, de Vilafranca del Penedès.

Amb el vi, fem comunitat amb voluntat de servei

Joan Tarrada parla amb orgull i satisfacció del Vinseum⁴³, el Museu de les Cultures i el Vi, de Vilafranca del Penedès, que presideix des de fa uns sis anys.

El Vinseum disposa de més de 17.000 peces que formen part de diverses col·leccions, que mostren la història d'un territori definit pel cultiu de la vinya i la producció del vi. Alhora el Vinseum és motor d'activitat cultural i dona servei formatiu a les escoles. Diu Tarrada: *Veníem del Tastavins Penedès, una acadèmia bàquica a l'estil de les franceses. Ens agrada promocionar el territori i els vins del Penedès. Fa més de quinze anys que vam crear una fira de vins maridats amb música de jazz en uns festivals de primer nivell. Vam constituir el ViJazz Penedès⁴⁴. Amb el vi fem comunitat amb voluntat de servei.*

La història del Vinseum és “espectacular”, segons el seu president. Es va fundar arran de les donacions personals de vilafranquins i penedesencs. Primer va ser una entitat privada, que guardava aquestes deixes com a tresors de la ciutadania. Era una mena de museu de museus, no només de vi. Tenia col·leccions de numismàtica, de ceràmica, etc. —ara guardades en espais de reserva i sense estar en exposició. Tarrada es refereix també a la impressionant pinacoteca, propietat del Vinseum, orgullós. I afegeix: *algunes obres estan dipositades a Cal Berger, una nau modernista construïda a començament del segle XX⁴⁵, obra dels arquitectes Santiago Güell i Marcel·lí Cosquillat.*

⁴³ Vinseum. Pàgina web: www.vinseum.cat.

⁴⁴ ViJazz Penedès. Pàgina web www.vijazzpenedes.com.

⁴⁵ Fòrum Berger-Balaguer. Pàgina web www.pinnae.cat/forumberger/

El millor museu del vi del món

Formalment, el Vinseum es va crear el 1926. Fa tretze anys es va decidir fer-hi unes obres molt importants. El Museu estava repartit entre el Palau Reial i la Casa del Pa i Figes. L'equipament resultant tindrà una superfície de 4.500m² i vol esdevenir un museu vínic de referència a escala mundial. Es tracta d'un projecte estratègic, per la seva ubicació al bell mig de Vilafranca i del Penedès i per la seva transversalitat en els àmbits de la cultura, el turisme i les activitats social i econòmica.

El president explica la seva visió del nou Vinseum: *La nova tendència dels museus és l'especialització. Ahora cal que sigui interactiu i s'acosti a la gent jove, que es pugui moure per les xarxes i per l'espai interestel·lar. Volem ser el Museu Nacional del Vi. Llavors podríem comptar amb les subvencions de la Generalitat. Ja tenim al nostre costat, la Diputació. Així deixariem d'estar únicament sota el paraigua de l'Ajuntament de Vilafranca i podríem disposar d'uns pressupostos més elevats. Actualment el pressupost anual és de 1.275.000 euros Volem tenir el millor museu del vi del món, rebla Tarrada, que es reinaugurarà previsiblement a finals de 2023.*

Aquí Tarrada es refereix al Museu de Burdeos i la Cité du Vin⁴⁶. Admet que el de Burdeos amb el Vinseum de Vilafranca seran els dos millors museus del vi d'Europa, dins d'una nova ruta del vi. *Però Burdeos és només un "centre d'interpretació". No té peces, només pantalles. Explica la història del vi a través d'imatges, descriu el president del Vinseum. Ensenyarem 6.000 peces en propietat: premses, filtres, bótes, transport, àmfores, arrencaceps —que expliquen la història de la fil·loxera, per exemple...*

El Vinseum, amb una nova fórmula administrativa

El Vinseum depèn actualment d'una Fundació. Pel seu president, però, cal agilitar la fórmula administrativa que l'estructuri, de manera que pugui guanyar en efectivitat, sense perdre el caràcter de servei públic. Es tracta d'aconseguir que la gestió pugui ser més àgil. Aquest punt ara està en estudi i en mans del notari.

⁴⁶ Cité du Vin. Pàgina web: www.laciteduvin.com

El vi és l'ànima del Penedès

El vi és l'ànima, la sang, l'alegria i la vida del Penedès, diu Joan Tarrada. Creiem que amb el nou Vinseum la vegueria del Penedès destacarà encara més per la cultura i la cultura del vi. El Vinseum només tindrà vins de Catalunya. Perquè volem promoure la cultura, del tast, el gust, el consum i el respecte cap al nostre vi. La cultura catalana no s'entendria sense la cultura del vi. Cal que l'estenguem molt.

Promoure el consum responsable del vi

Afegeix Tarrada: Des de l'Observatori del Vi, l'Hospital Clínic de Barcelona i la Generalitat de Catalunya, ens arribem unes dades que fan avinent que som un dels països de la Unió Europea que consumim més alcohol i tenim més persones alcohòliques per habitant. I alhora som dels països elaboradors de vi, que menys vi consumeix per persona. Allà on es pren més vi per habitant, la taxa d'alcoholisme baixa. En els països on es consumeix vi, es beu menys alcohol d'altra graduació. Volem promoure, doncs, el consum responsable de vi, que la gent jove hi entengui i apreïï les diferències entre varietats. Així la canalla gaudirà. Les seves papil·les gustatives s'aniran enriquint (...) Consumiran menys alcohol d'alta graduació. Ara ja fem actuacions amb escolars on els expliquem la cultura del vi. Aquest any gairebé 7.000 alumnes de 13 o 14 anys del Penedès, han vingut al Vinseum.

Vallformosa és l'esperança del Penedès

Fa una pausa llarga Tarrada quan li demanem com entén i explica què és ara mateix el territori Vallformosa, promogut per la fundació, i la mateixa companyia Vallformosa. Finalment, respon amb una única paraula: esperança.

I en desgrana el contingut: Vallformosa és l'esperança del Penedès. Si una entitat s'està desmarcant i està demostrant que té possibilitats, que estima el pagès, que paga un preu digne que no falta a la dignitat del pagès és Vallformosa. No deu ser l'única, però Vallformosa està recuperant la vall, ha creat una fundació... vol que sigui viver de natura, viver de respecte a la fauna, que sigui espai de respecte a la pagesia, sostenible. Esperança, sí, aquesta és la paraula, es reafirma. És l'esperança que no esdevinguem un magatzem de logística europea

a la Mediterrània on es descarregaria tot el que ve de l'Orient cap a l'Occident. Hem de canviar de xip. Hem de consumir quilòmetre zero. El projecte Vallformosa serà un mirall on s'hi sumaran empreses, entitats i administracions.

Els preus o arrencaran les vinyes

Tot d'una Tarrada s'arrenca: En alguns llocs aquest any passat s'ha pagat el quilo de raïm a 0,25€/quilo. Això és una vergonya. El pagès podria acabar arrencant les vinyes i deixant que a les seves terres s'hi posessin plaques voltaïques. A la Champagne paguen a 5 euros el quilo. I el seu producte no és més bo que el que fem aquí; és diferent, però no té una major qualitat. Allà s'estimen el pagès i el producte. Aquí trobem moltes ampolles per sota de 2 euros. Aquest preu ho destrossa tot, sigui el tipus de vi que sigui, perquè l'ampolla, l'etiqueta i el tap ja tenen un cost.... Els del Prosecco ja venen més quantitat. El nostre producte (cava) és d'una segona fermentació. El Prosecco el fan dintre de grans dipòsits, no dins de les ampolles. El champagne té el màxim glamour. En segon lloc, hi trobem el cava, i molt més endarrere, el Prosecco. Però en quantitat i preu el Prosecco es ven més car que el cava, per sobre de 6 euros a la botiga i el cava per una mica més de 5. O sigui que anem al seu darrere tenim un producte millor.

L'Administració hi té una responsabilitat

Certament, els preus el fixa el mercat, però l'Administració pot educar i aconsellar. L'Administració ha d'estar al costat de les institucions, com Vinseum, la Unió de Pagesos.... i ha d'anar explicant i educant les persones. Si hi ha més demanda, es vendrà més i els preus també s'apujaran. Però els primers que ens ho hem de creure som nosaltres, diu Tarrada.

Als restaurants, "només" el 55% de vi és català

Els anys 60 i 70 el primer client que tenia La Rioja era Catalunya. Aquí elaboràvem vins que veníem a doll. No l'embotellàvem. Ara ja tenim centenars d'elaboradors arreu de Catalunya, amb un producte boníssim. I hem arribat al 55% de consum de vi català a la restauració. Però en volem més. Com diu en Lluís Llach, ho volem tot. I que surti per TV3 i per tot arreu... Hem de fer com a la Borgonya... a les cartes dels restaurants hi ha d'haver els vins d'aquí. Com a

Itàlia, o com a Logroño.... on en els establiments de restauració ofereixen els seus propis vins pràcticament de manera única. En canvi, a les cartes dels restaurants de Barcelona encara hi ha massa vi de fora. Hem d'estrènyer perquè es consumeixi més vi català.

El concurs "CartaVi"⁴⁷ és una idea molt bona. L'organitza l'Associació Vinícola Catalana amb el suport de la Generalitat de Catalunya. Premia les millors cartes de vins als restaurants. Això està molt bé. Si els catalans consumíssim el doble de vi català, al pagès se li podria pagar el quilo de raïm a un euro, perquè hi hauria més demanda. Fem que s'estimi més el vi català. Amb publicitat que toqui la fibra... Hem de fer conèixer més i més el nostre vi, perquè el nostre producte és molt bo, diu un entusiasta del present i del futur del vi al Penedès, i ajudarem els nostres fills i els nostres nets, Joan Tarrada. Fem campanyes!

Fonts:

- Entrevista realitzada a la seu de Vallformosa Foundation, Vilobí del Penedès.
- Fòrum Berger-Balaguer. Pàgina web www.pinnae.cat/forumberger/
- Premis CartaVi als restaurants de Catalunya. Pàgina web: www.cartavi.cat
- ViJazzPenedès. Pàgina web www.vijazzpenedes.com
- Vinseum. Pàgina web www.vinseum.cat

⁴⁷ Premis CartaVi als restaurants de Catalunya. Pàgina web: www.cartavi.cat

8. Resultats de l'enquesta quantitativa

8.1. Dades generals

8.1.1. Distribució per sexe

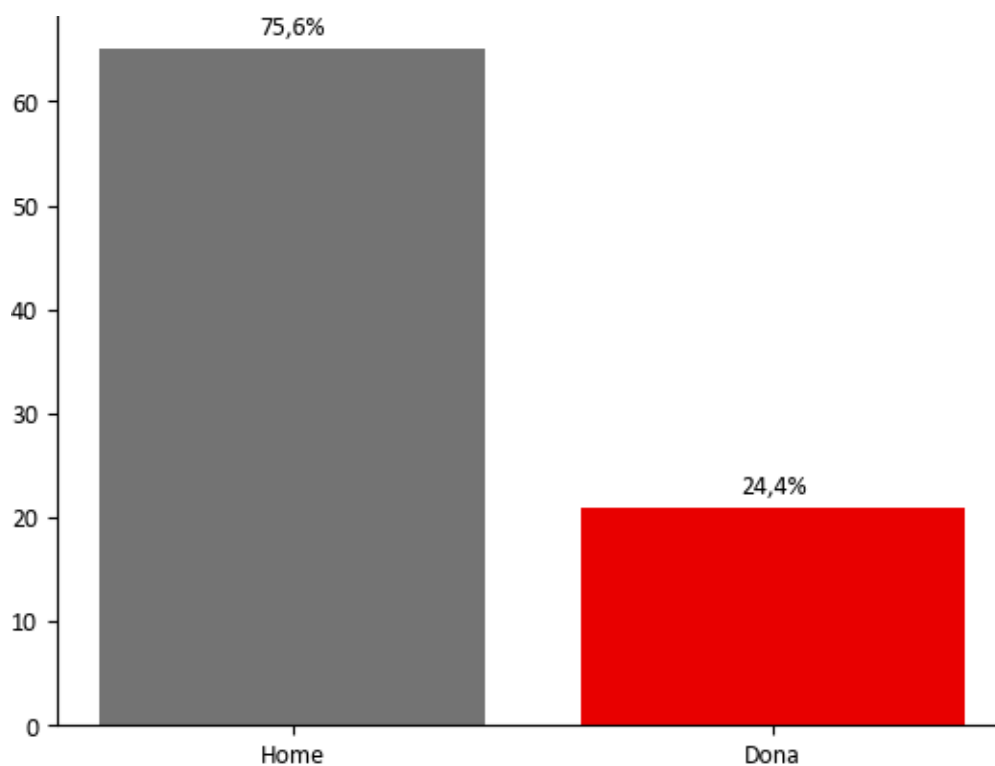

Figura 1. Distribució per sexe. En percentatges

Tres quartes parts de la mostra són homes (75,6%) i gairebé una quarta part (24,4%) són dones.

8.1.2. Distribució per edat

La mitjana aritmètica d'edat de la mostra entrevistada se situa en els 55 anys. Afegim a aquesta dada, el valor de la mediana, situat en 59 anys.

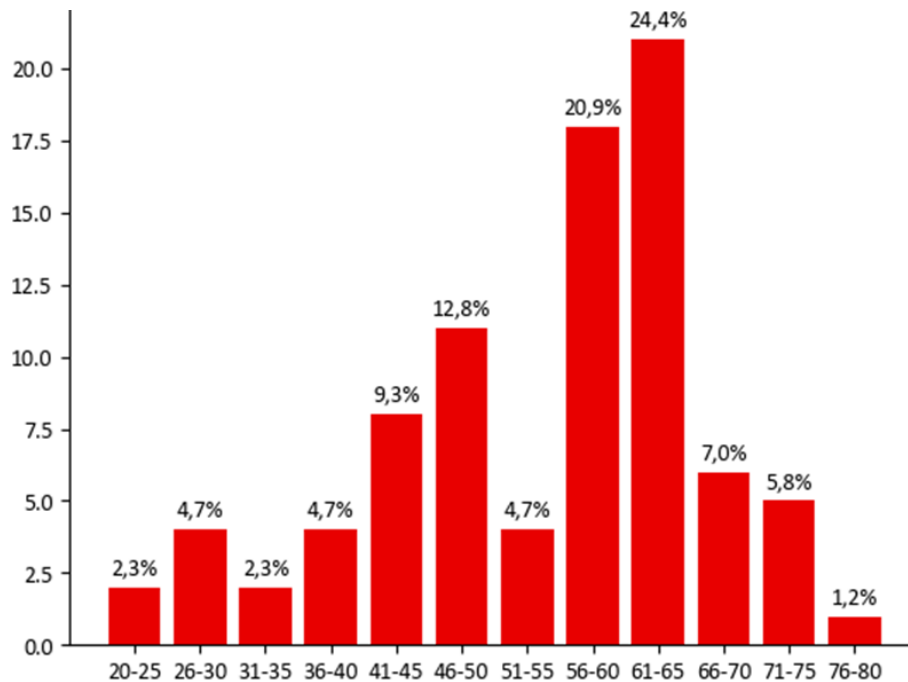

Figura 2. Distribució per edat. En percentatges

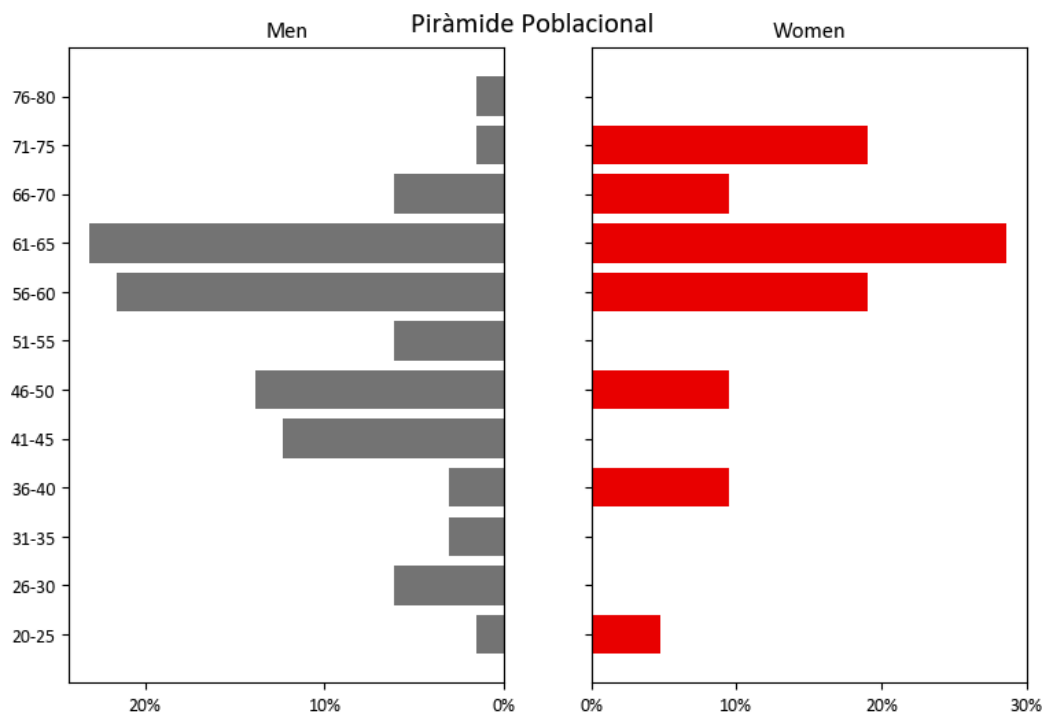

Figura 3. Piràmide poblacional per sexes. En percentatges

8.1.3. Lloc de naixement

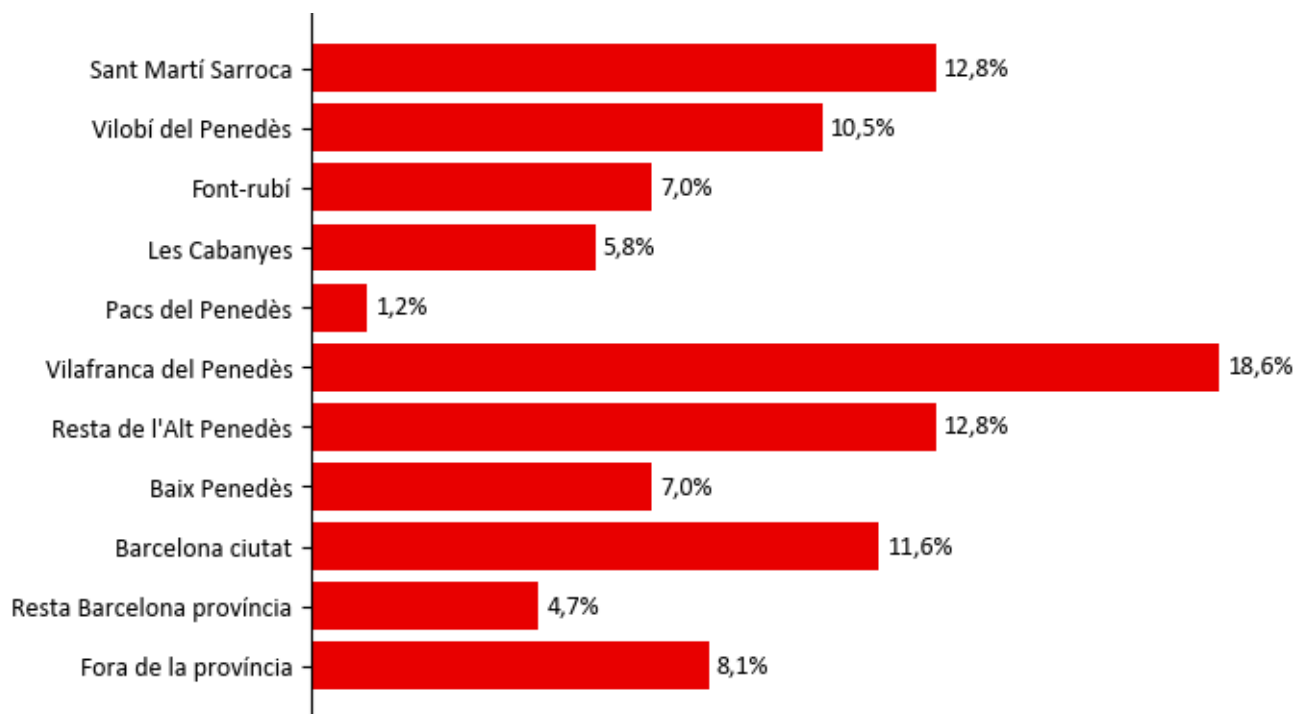

Figura 4. Lloc de naixement. En percentatges

Observem que la gran majoria de persones de la mostra han nascut dins de l'anomenat "territori Vallformosa", és a dir, en els municipis de Sant Martí Sarroca (12,8%), Vilobí del Penedès (10,5%), Font-rubí (7,0%), les Cabanyes (5,8%), Pacs del Penedès (1,2%) i Vilafranca del Penedès (que és la capital de la comarca de l'Alt Penedès) (18,6%), el que fa un total de 55,9%. Si hi suméssim les persones que han nascut també a l'Alt Penedès, però fora d'aquestes sis municipis del territori (12,8%) arribaríem a la suma del 68,7% i, encara si hi afegíssim un 7,0% del Baix Penedès, trobem un 75,% de les persones enquestades. En conclusió, més de tres quartes parts de la mostra han nascut al Penedès.

Acostant encara una mica més l'observació, ens adonem que la mostra és bàsicament local. Ho veiem més clarament en la figura següent, quan agrupem els 5 municipis petits (Sant Martí Sarroca, Vilobí del Penedès, Font-rubí, Les Cabanyes i Pacs del Penedès) sota la denominació "municipis", on hi trobem el lloc de naixement del 37,2% de les persones.

En les figures posteriors, incloem dins de la categoria “municipis petits Vallformosa” els de Sant Martí Sarroca, Vilobí del Penedès, Font-rubí, Les Cabanyes i Pacs del Penedès.

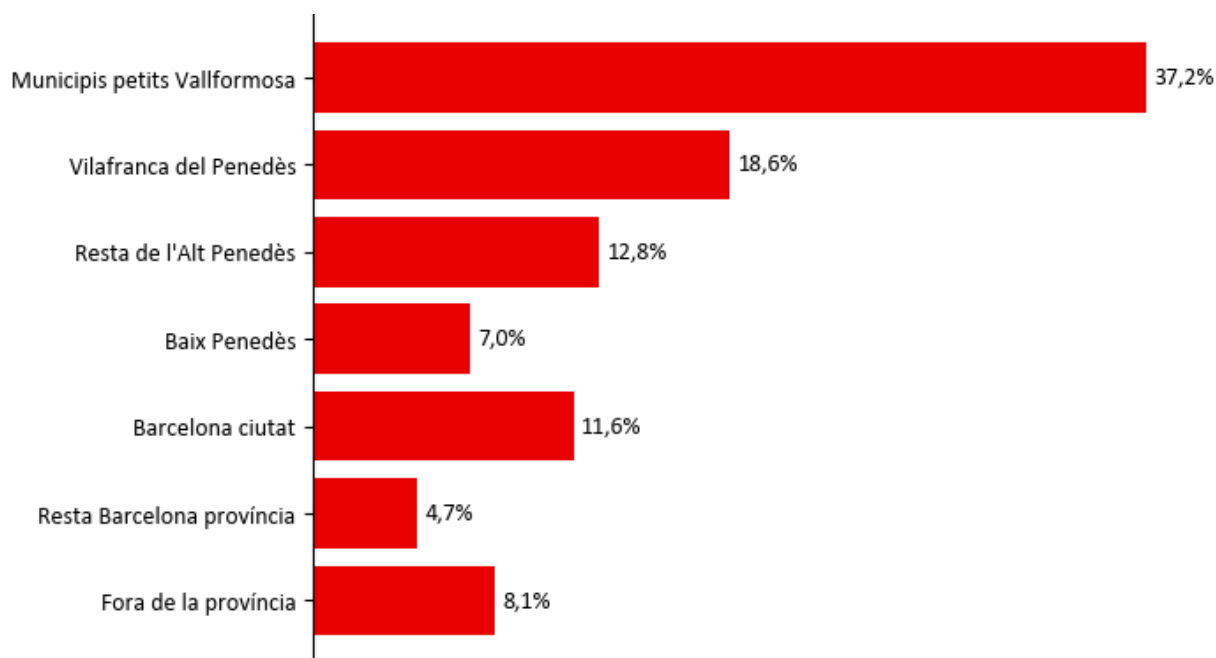

Figura 5. Lloc de naixement per agrupació de municipis del territori Vallformosa. En percentatges

8.1.4. Lloc de residència

Demaneu també a les persones que conformen la mostra entrevistada que ens indiquin on viuen. I novament trobem que la major part viuen en l'anomenat “territori Vallformosa”.

De fet, si tenim en compte que per a les persones que viuen en la zona, la distinció entre Alt Penedès i Baix Penedès és merament administrativa, ja que d'una manera “natural” ells anomenen les dues comarques com “Penedès”, veurem que només viuen a Barcelona ciutat, a la resta de la província de Barcelona i encara fora de les comarques de Barcelona un 24,4% de la mostra. En conclusió, la gran majoria de persones de la mostra són residents a la zona.

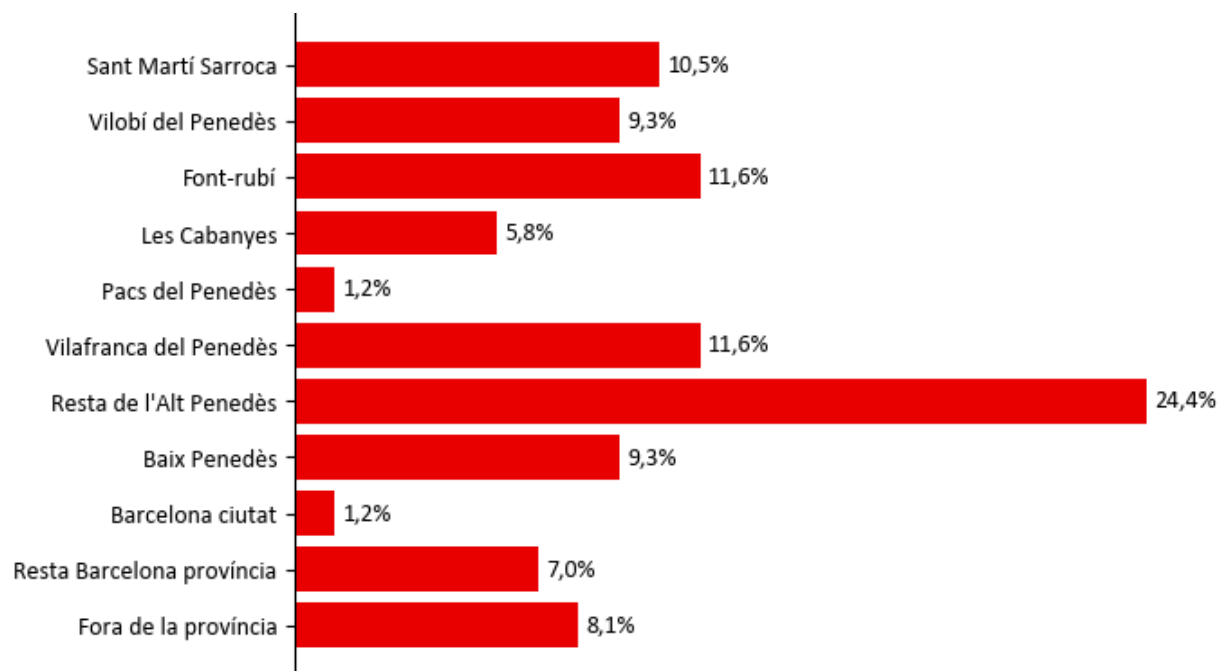

Figura 6. Lloc de residència. Dades globals. En percentatges

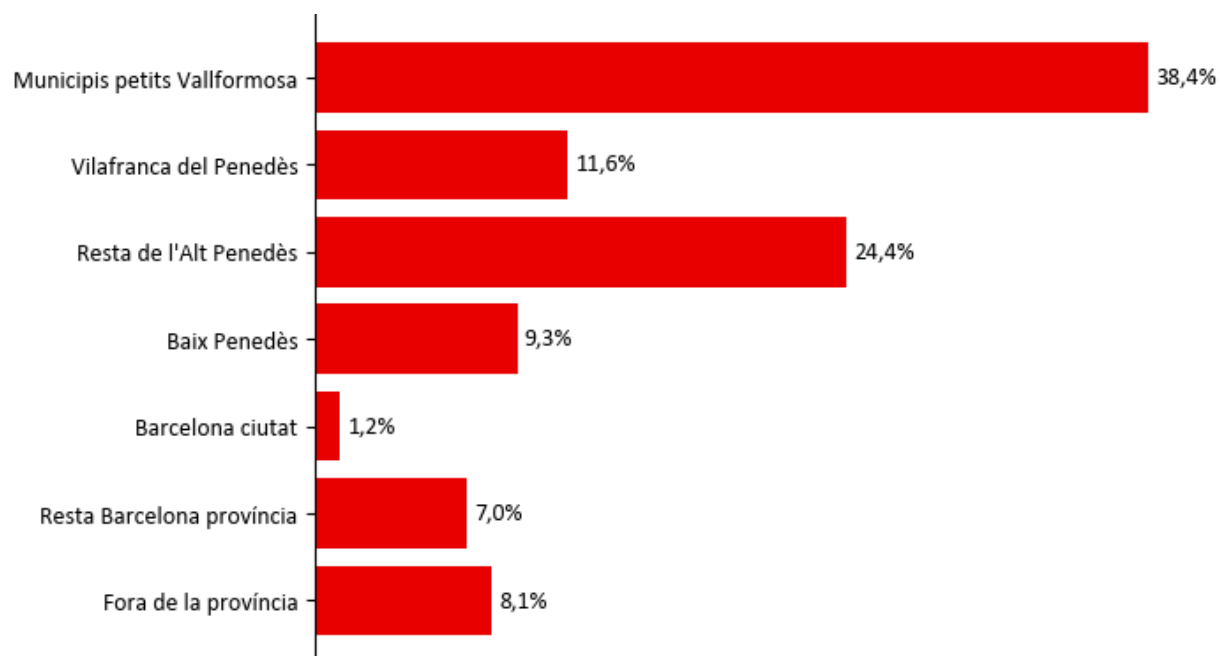

Figura 7. Lloc de residència per agrupació de municipis del territori Vallformosa. Dades globals. En percentatges.

8.1.5. Relació entre el lloc de naixement i el de residència

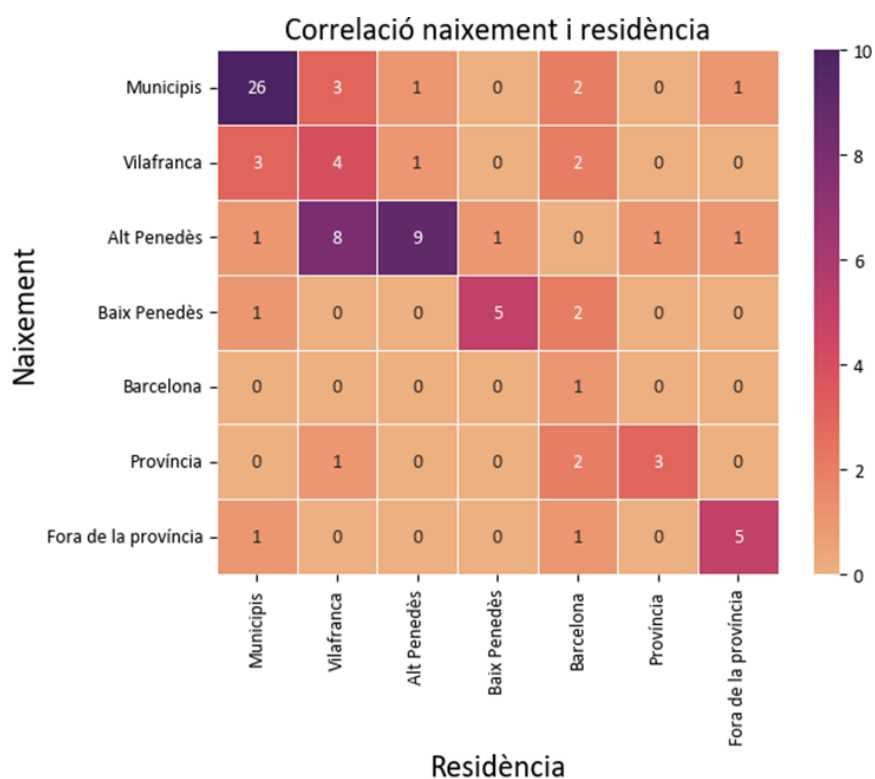

Figura 8. Correlació entre el lloc de naixement i el de residència. En valors absoluts

En la figura anterior, els colors més foscos (violeta i vermell) indiquen on trobem xifres més elevades. En conclusió, hi ha una gran correlació entre el lloc de naixement i el de residència. Les xifres més altes se situen als cinc municipis petits i a la resta de l'Alt Penedès, el que indica que hi ha un baix moviment de mobilitat. La major part de la mostra viu on ha nascut.

8.1.6. Conviu amb fills o filles

Mirem a continuació quines persones conformen les unitats de convivència.

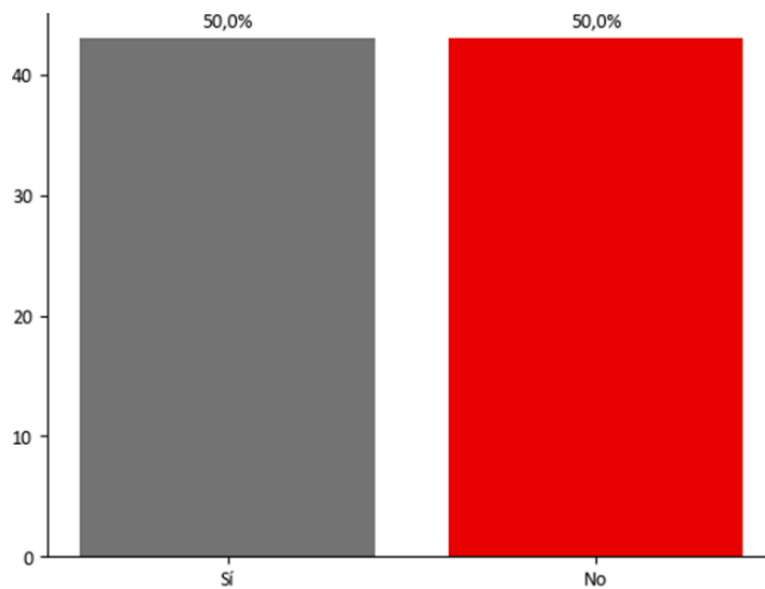

Figura 9. Conviu amb fills o filles. En percentatges

La mostra es divideix en dues parts idèntiques. La meitat de les persones entrevistades té fills o filles, que conviuen en la mateixa llar, i l'altra meitat no té fills a casa.

8.1.7. Nombre de generacions que conviuen a casa

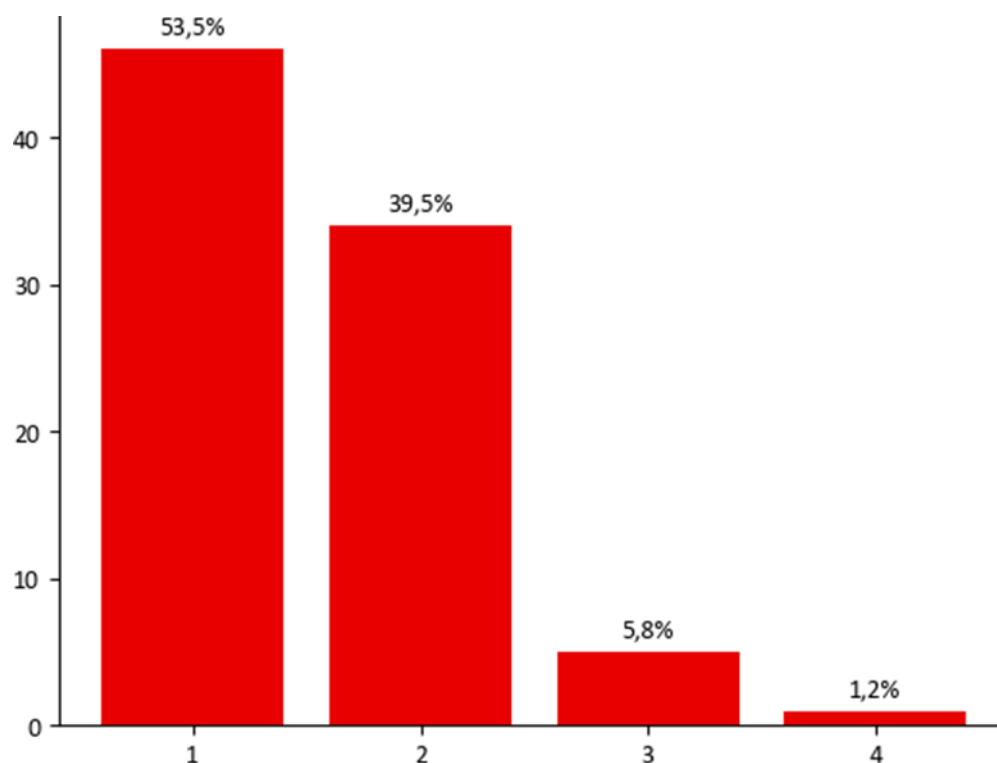

Figura 10. Nombre de generacions que conviuen a casa. En percentatges

Atès que en la pregunta prèvia, observàvem que la meitat de la mostra ens deia que vivia en la mateixa casa amb els fills o les filles, pensem que la resposta a aquesta pregunta, cal analitzar-la amb la possibilitat que algunes persones no s'hagin inclòs com a generació que conviu a la mateixa llar.

És per això que en la pregunta posterior, que correlaciona el nombre de generacions que conviuen a casa amb el nombre de persones que conviuen amb fills, hem de fer atenció a les 10 persones que contesten que tenen fills que viuen a casa seva i alhora expliciten que a casa només hi viu una generació.

8.1.8. Nombre de generacions que conviuen a casa en correlació amb els fills

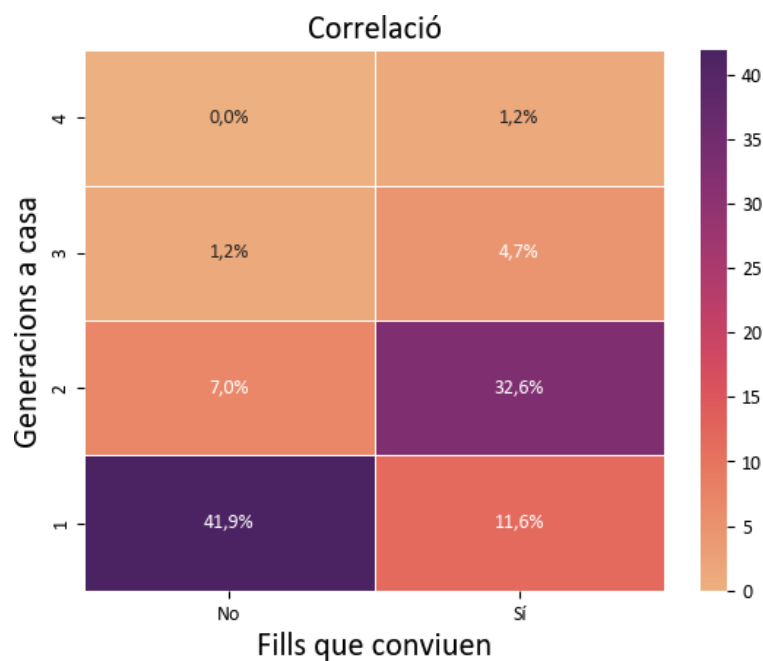

Figura 11. Correlació entre el nombre de generacions que conviuen a casa i el nombre de fills. En percentatges

8.1.9. Nombre de generacions que conviuen a casa, per grups d'edat

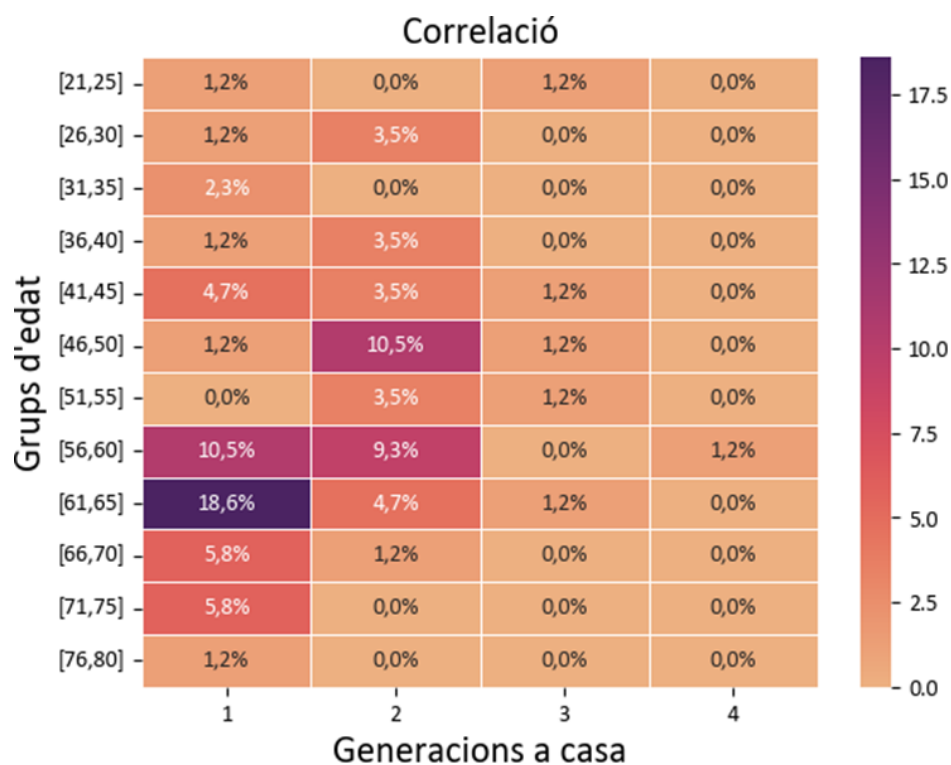

Figura 12. Correlació entre el nombre de generacions que conviuen a casa i el nombre de fills, per grups d'edat
En percentatges

Novament, en els quadres de colors foscos és on trobem resultats més alts. És a dir, que hi ha moltes persones grans, a partir de cinquanta-sis anys, que viuen en una llar on no hi ha una altra generació.

Amb tot, cal fer atenció a una confusió en algunes respostes, ja que hi ha algunes persones que diuen que tenen fills a casa i alhora responen que a la seva llar només hi viu una generació. És a dir, que han interpretat que hi ha una generació (a més de la seva).

8.1.10. Nivell d'estudis

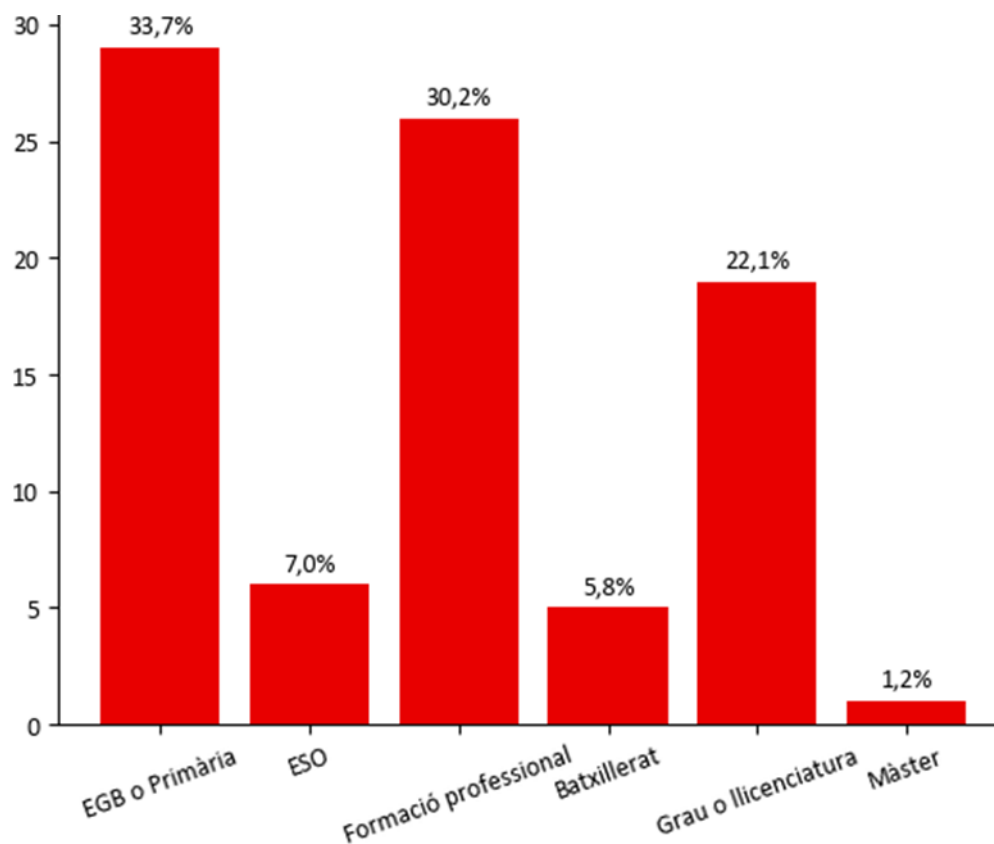

Figura 13. Nivell d'estudis. Dades globals. En percentatges

Sobresurt la primera columna de l'esquerra. És a dir, que una de cada tres persones de la mostra enquestada té estudis primaris o ensenyament bàsic (33,7%). Aquest és el percentatge més alt. A continuació destaca el 30,2% que ha fet formació professional i un 22,1% que ha cursat un grau universitari o una llicenciatura. En menor mesura trobem un 7% de persones que ha fet estudis secundaris o un 5,8% que indica que va cursar batxillerat i un 1,2% que ha dut a terme un màster universitari.

8.1.11. Nivell d'estudis en relació a l'edat

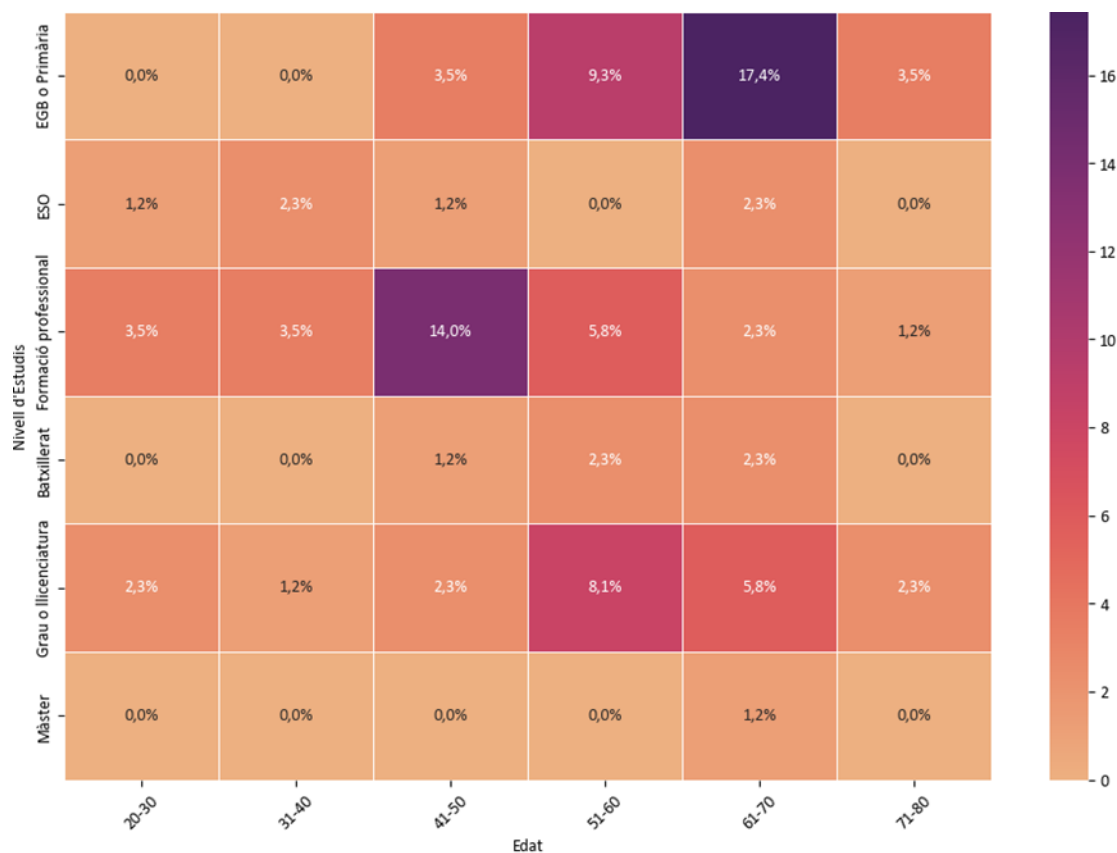

Figura 14. Nivell d'estudis en relació a l'edat. En percentatges

En els resultats obtinguts, sobresurten les agrupacions de persones d'entre 61-70 anys, on el nivell d'estudis més majoritari és el d'estudis primaris. Entre les persones de 41-50, destaca la formació professional. Les llicenciatures es concentren en el grup de 51 a 60 anys. També observem que les persones més joves tenen un major grau de formació.

8.2. Activitat professional, salari i benestar

8.2.1. Definició de l'activitat professional pròpia. Vostè és pagès/a?

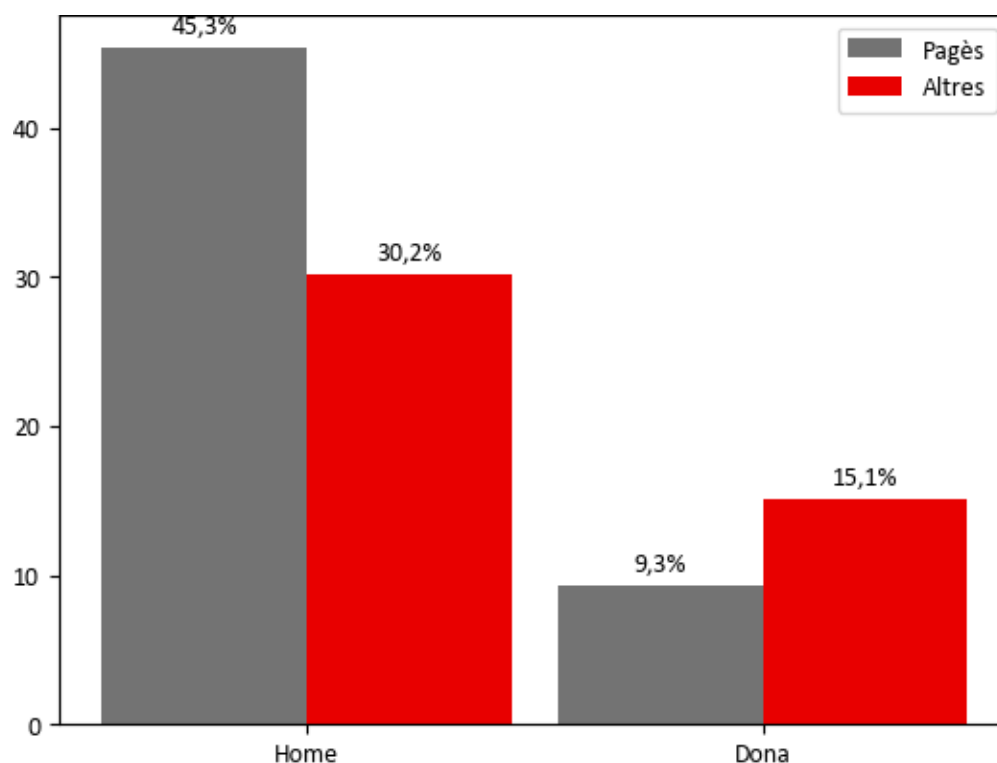

Figura 15. Definició de l'activitat professional, per sexes. En percentatges

Demanem a la mostra enquestada que es defineixi si es dediquen a la pagesia a temps total. D'entre els homes, el percentatge més alt s'identifica en ser pagès; per bé que la tendència és la contrària en les dones. La suma dels homes i les dones fa el 100% de la mostra. En definitiva i globalment, el 54,6% de la mostra es considera pagès o viticultor a temps total; és a dir, una mica més de la meitat.

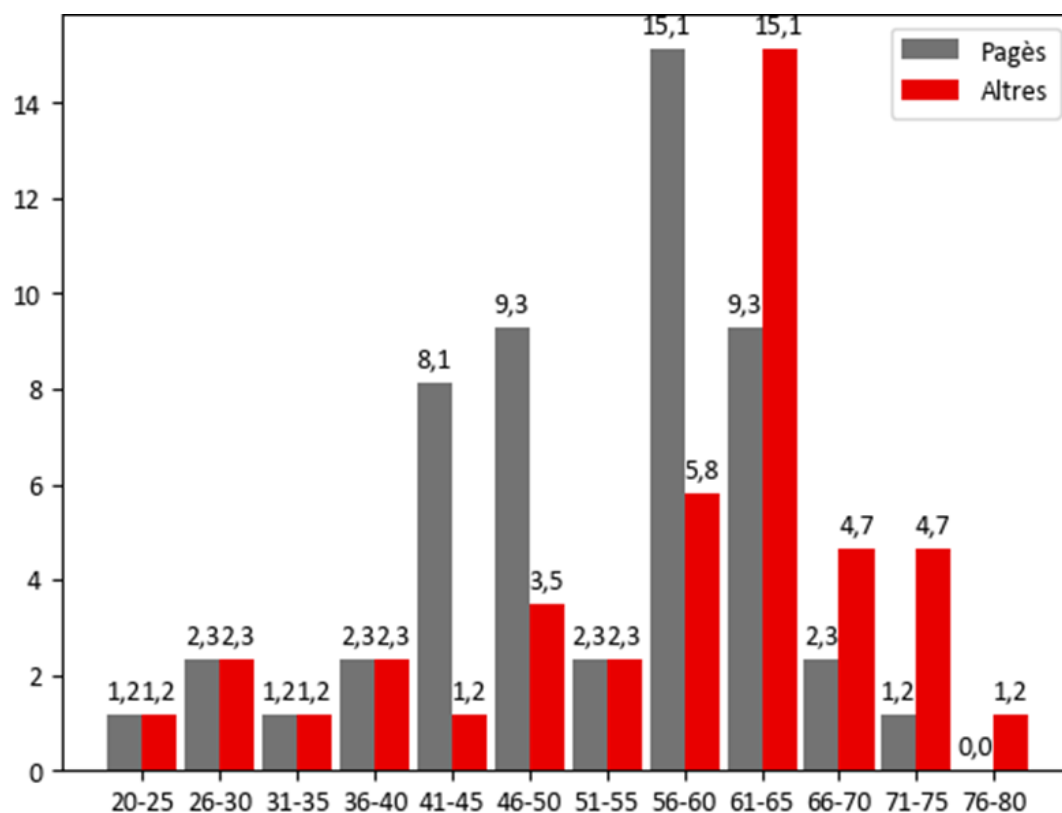

Figura 16. Definició de l'activitat professional, per edat. En percentatges

Observem moltes diferències en els resultats en funció de l'edat. A partir dels 60 anys, hi ha més persones que no se senten pageses, que no pas que s'identifiquin amb aquest rol professional, canviant la tendència anterior.

8.2.2. Ser propietari/a o parcer/a. Vostè és propietari o parcer?

A continuació, sol·licitem a les persones de la mostra que ens indiquin si tenen la propietat de les terres que conreen o en són arrendataris. Creuem les dades obtingudes en funció del sexe.

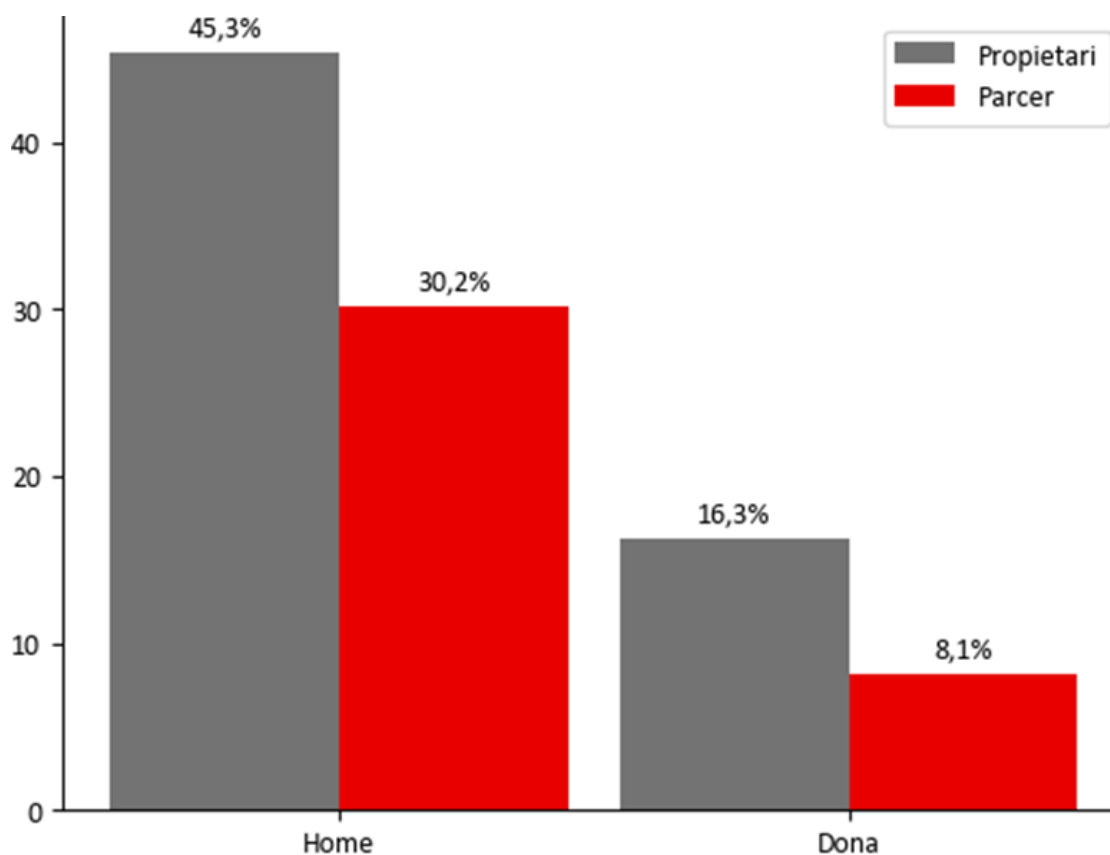

Figura 17. Ser propietari o parcer per sexe. En percentatges

Mantenim en la figura superior la representació del pes que té cadascun dels dos sexes en la mostra enquestada.

Entre les dones, n'hi ha el doble que són propietàries de les terres que conreen; una proporció superior a la dels homes. Amb tot, globalment, observem que els percentatges més alts corresponen a persones que assegurin que tenen la propietat de les terres que conreen.

En el total, la suma dels homes i les dones ens aboca a un 61,62% del total que afirma tenir la propietat de les terres.

A continuació, analitzem els resultats segons el grup d'edat a què pertanyin les persones enquestades.

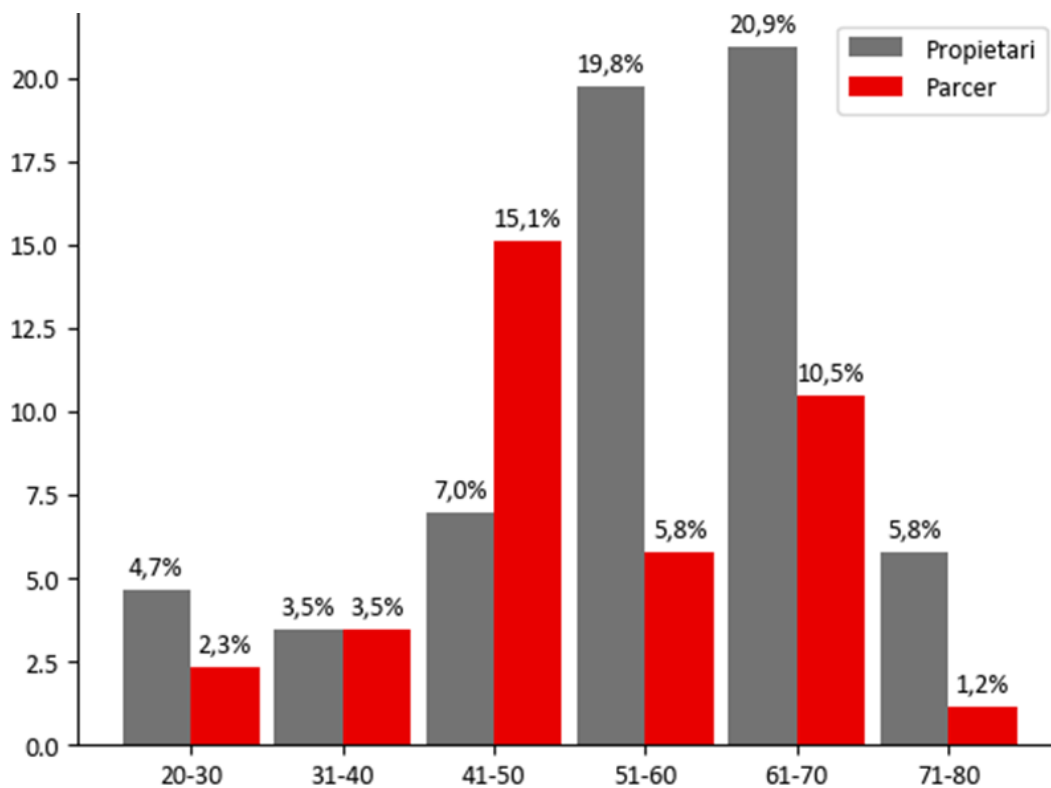

Figura 18. Ser propietari o parcer per edat. En percentatges

Observem que les persones que tenen arrendades les terres que conreen se situen especialment en el grup de 41 a 50 anys. I a partir d'aquesta edat, la tendència canvia.

8.2.3. Localització de les parcel·les que conreen

Recordem en aquest punt que hem obtingut 86 respostes, gairebé una quarta part del total de persones que venen el raïm a l'empresa Vallformosa. Analitzem seguidament on estan ubicades les parcel·les que conreen.

En la figura corresponent a aquesta qüestió preferim indicar valors absoluts perquè en facilita la comprensió. Els resultats indiquen que la gran majoria de les persones conreen les terres en l'anomenat "territori Vallformosa" (59 respostes). A continuació se situa l'opció "resta de l'Alt Penedès" amb 29 persones, i finalment amb 25 "fora de l'Alt Penedès".

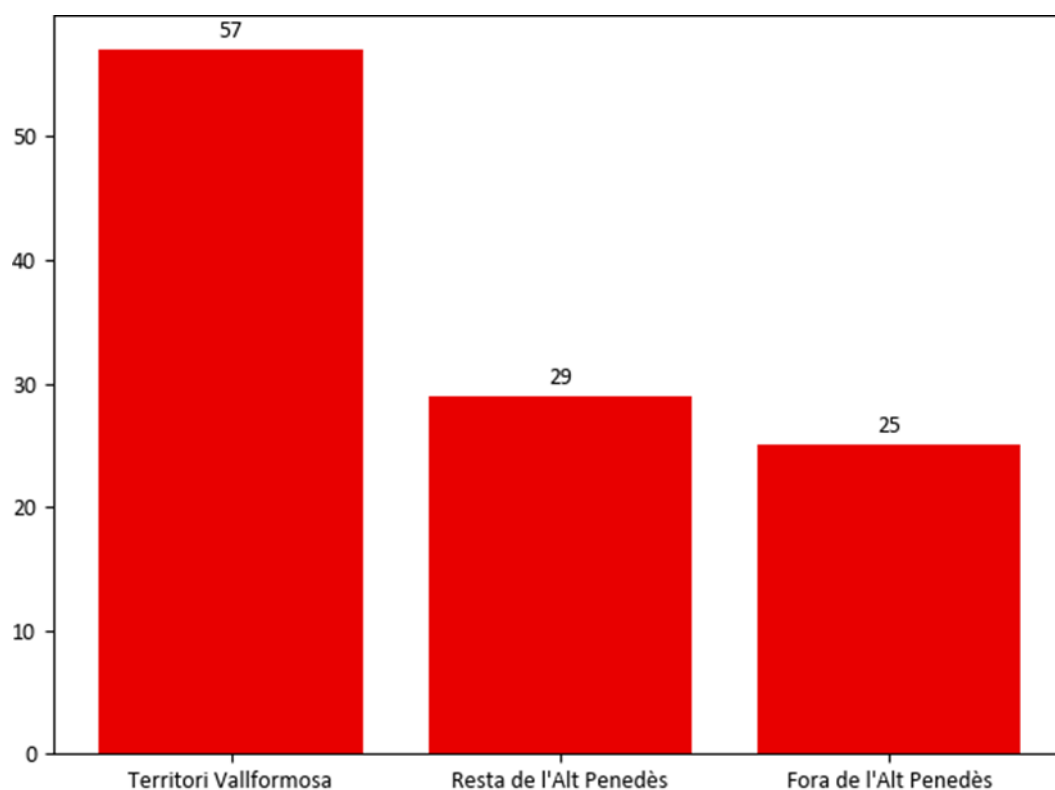

Figura 19. Localització de les parcel·les. Dades globals en valors absoluts.

8.2.4. Valoració de la pagesia. Treballar a la terra és un ofici...?

Veurem a continuació els resultats de la valoració personal de dedicar-se a la pagesia tant en valors absoluts com en percentatges.

	Sí	No
Reconegut socialment	31	55
Permet progressar	30	56
Saludable	75	11
El millor ofici del món	32	54

Taula 1. Valoració de l'ofici de pagès. Dades globals en valors absoluts.

Destaca en els resultats, que l'única valoració positiva majoritària de l'ofici de pagès està relacionada amb la salut. Ser pagès és per a la mostra enquestada majoritàriament saludable, però no està prou reconegut socialment, ni permet progressar -creu la majoria-, ni estem davant del millor ofici del món.

Les dades en percentatges són molt clares.

	Sí	No
Reconegut socialment	36%	64%
Permet progressar	34,9%	65,1%
Saludable	87,2%	12,8%
El millor ofici del món	37,2%	62,8%

Taula 2. Valoració de l'ofici de pagès. Dades globals en percentatges

A continuació observem els resultats en funció del sexe de les persones enquestades. Comencem pel reconeixement social. Entre les dones, l'opinió que la pagesia no es un ofici reconegut socialment encara és més gran.

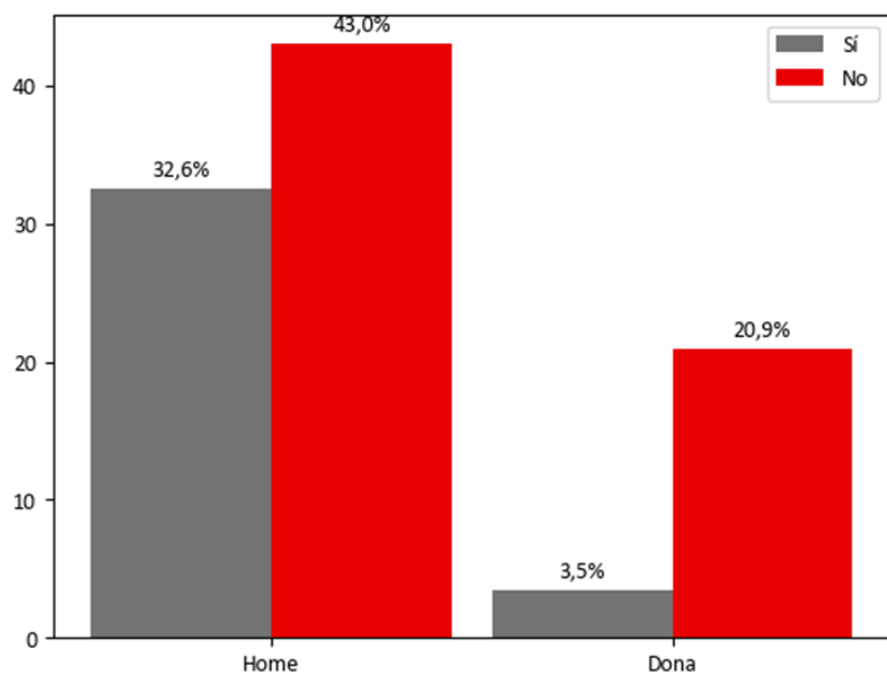

Figura 20. Té reconeixement social l'ofici de pagès/a? Per sexe, en percentatges

Seguidament, encreuem els valors obtinguts en funció de si les persones es consideren pageses a temps total o no.

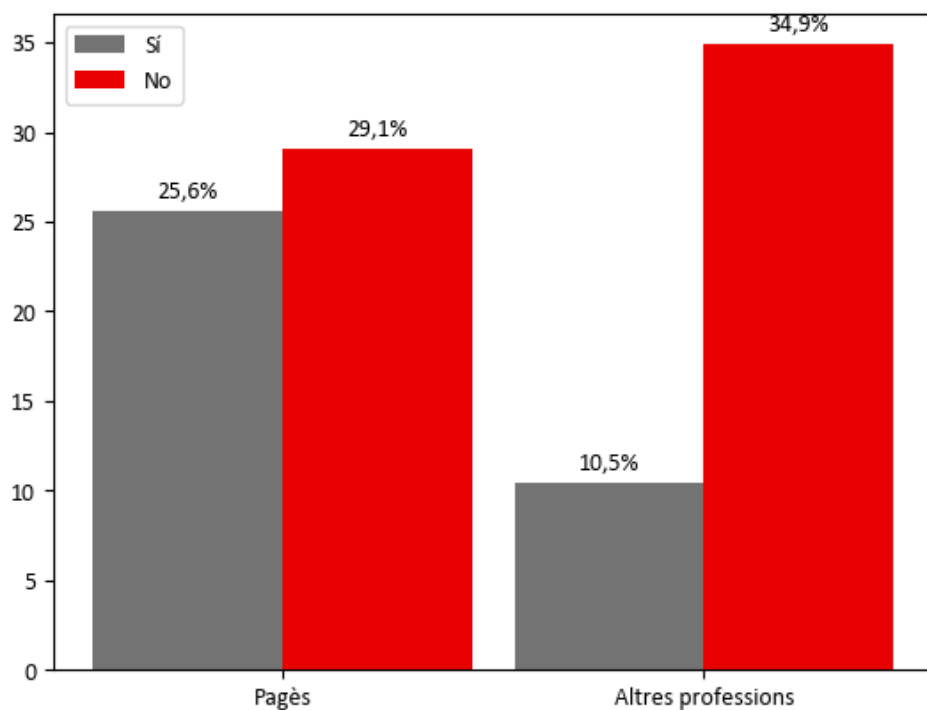

Figura 21. Té reconeixement social l'ofici de pagès/a? Per ocupació. En percentatges

Les dades obtingudes indiquen que l'opinió d'una millor valoració social de la pagesia és menys negatiu si les persones que responen es consideren precisament pageses. En canvi, entre aquelles altres que no dediquen tot el seu temps a la terra, la seva visió és més negativa. Dit d'una altra manera, la valoració millora entre els mateixos pagesos.

Observem seguidament les respostes en funció del nivell d'estudis. La mala valoració social de l'ofici de pagès és generalitzat, però observem algunes diferències segons el nivell d'estudis de les persones.

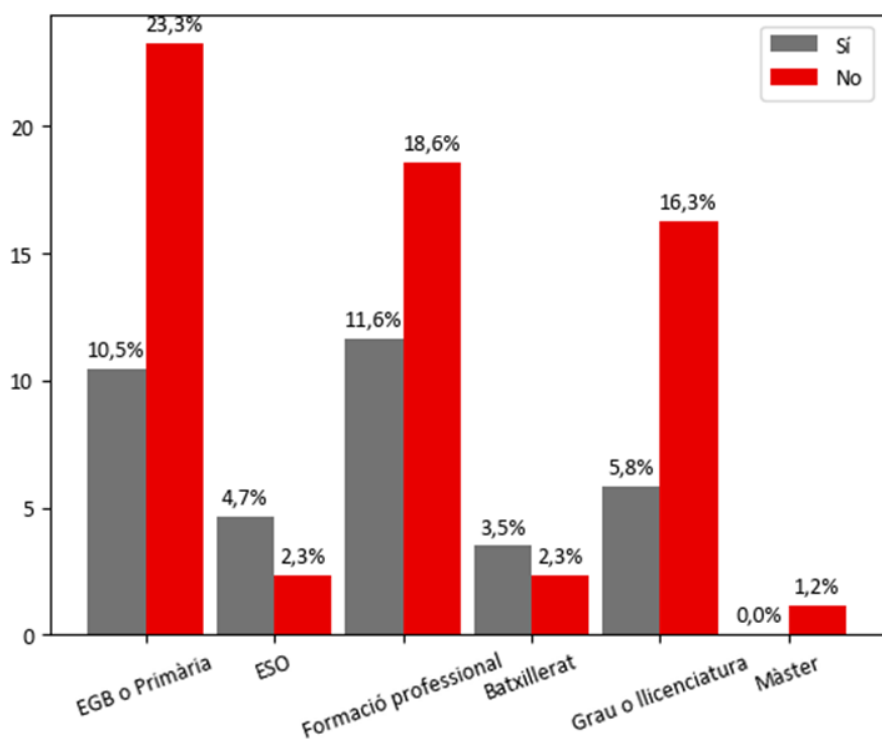

Figura 22. Té reconeixement social l'ofici de pagès/a? Per nivell d'estudis. En percentatges

8.2.5. Li agradaria que Vallformosa fes més cursos de formació?

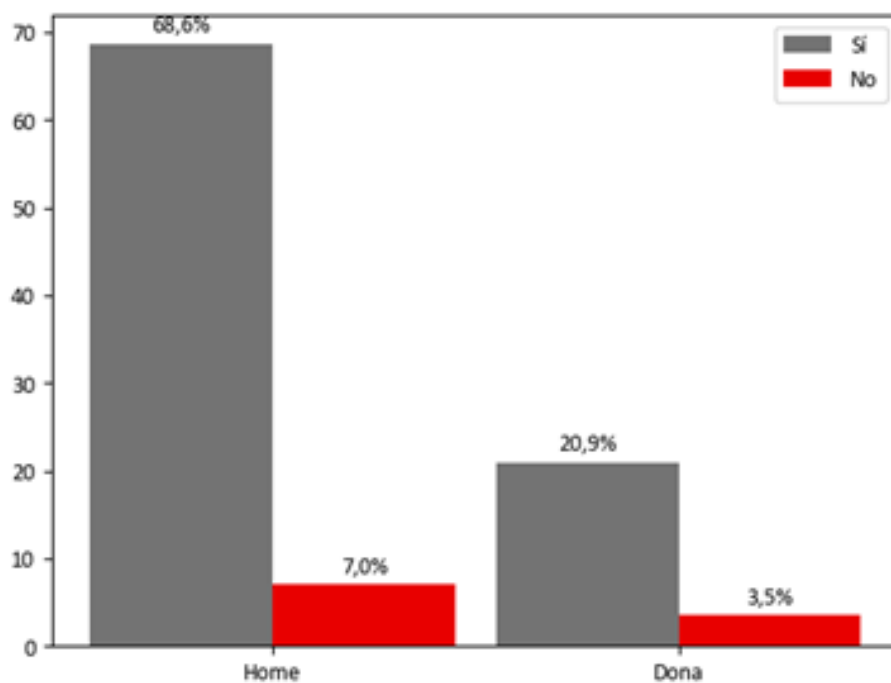

Figura 23. Li agradaria que Vallformosa fes més cursos de formació? Per sexes. En percentatges

D'una manera rotunda, homes i dones, en un 89,5% globalment, responen afirmativament quan se'ls demana si els agradaria que Vallformosa ampliés la seva oferta formativa.

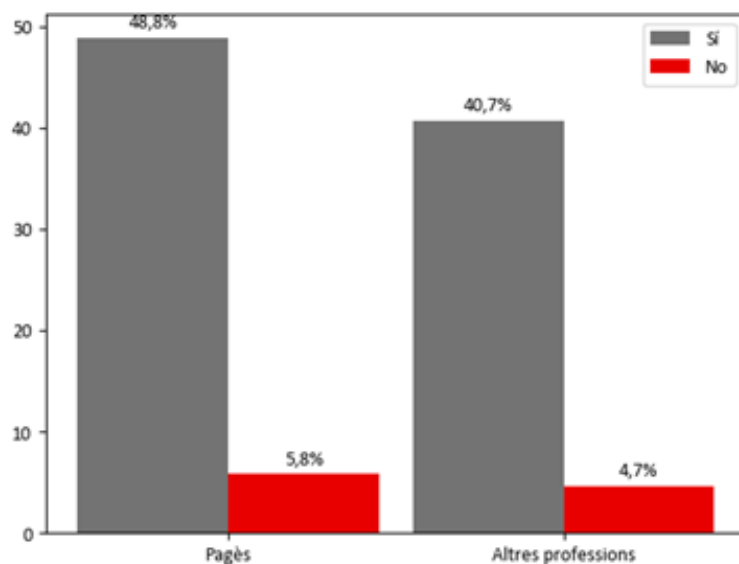

Figura 24. Li agradaria que Vallformosa fes més cursos de formació? Per professió. En percentatges

Tot que tant els pagesos com les altres persones que no es dediquen a la pagesia a temps total estan majoritàriament a favor de rebre una oferta formativa més gran per part de Vallformosa, la tendència és encara lleugerament més gran entre els viticultors.

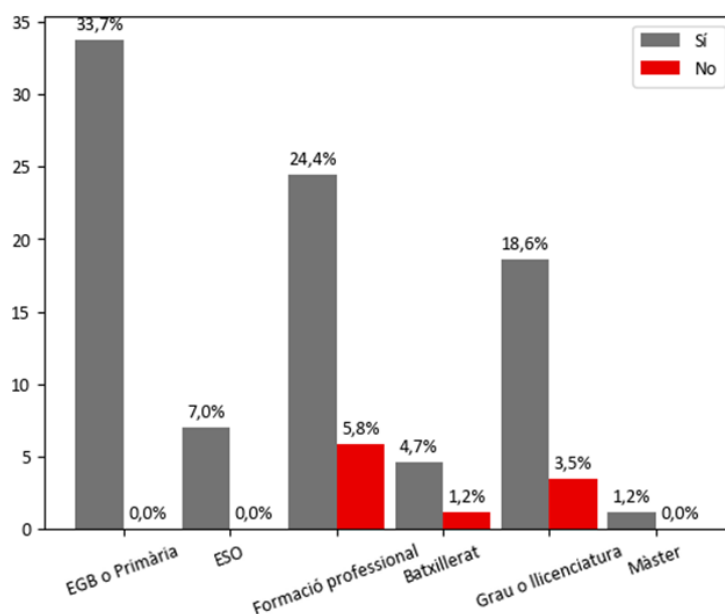

Figura 25. Li agradaria que Vallformosa fes més cursos de formació? Per nivell d'estudis. En percentatges

8.2.6. Treballa per compte propi o d'altri?

La qüestió de si les persones que conformen la mostra són autònomes o treballen per a altri la relacionem i encreuem en funció de si es tracta de pagesos i pageses a temps total o d'altres persones que no treballen únicament en la pagesia.

Observem que majoritàriament tant pagesos com persones que duen a terme altres ocupacions treballen per compte propi. En xifres globals, són un 76,7% del total de la mostra. Però d'una manera molt més important són els que es defineixen com a pagesos els que pràcticament tots treballen pel seu compte.

En aquest punt, creiem que és interessant recordar que a Catalunya, el percentatge de persones autònomes és del 14,7% segons dades de l'any 2022⁴⁸, al voltant d'una xifra de 500.000.

⁴⁸ Consell de Treball, Econòmic i Social de Catalunya. Situació del treball autònom a Catalunya l'any 2022. Octubre, 2023. https://ctesc.gencat.cat/doc/doc_35804673_1.pdf

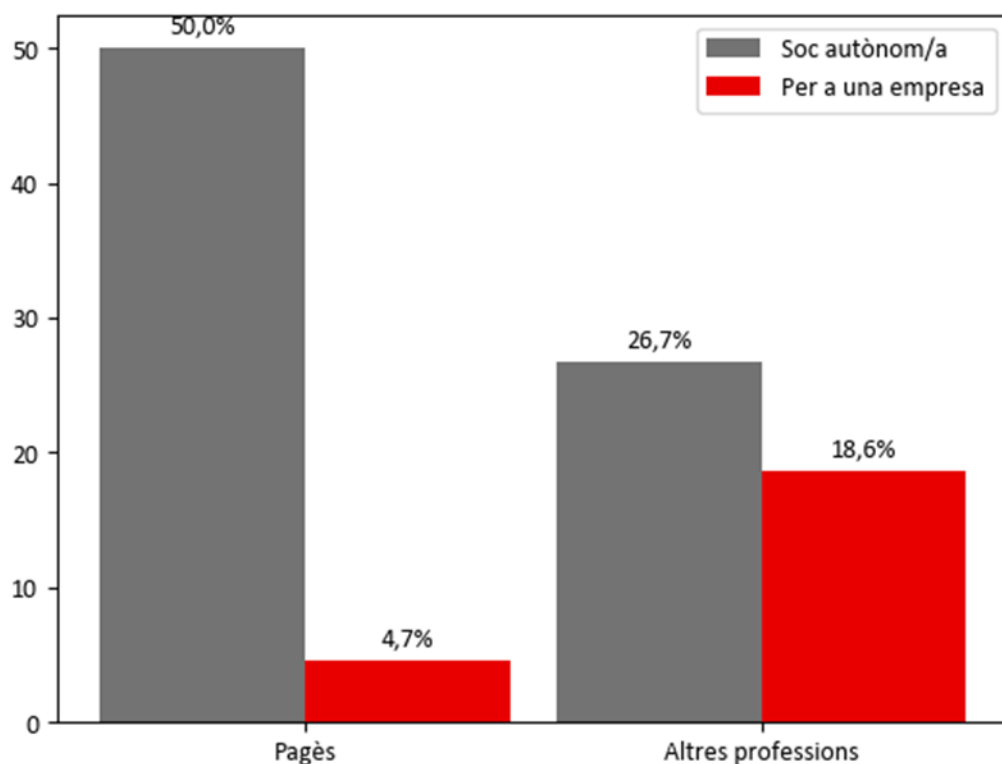

Figura 26. Treballa per compte propi o d'altri. Per professions. En percentatges

Entrem seguidament a identificar quines persones de la família (parella, fills) treballen també a la terra.

8.2.7. Si viu en parella, ens pot dir si també treballa a la terra?

Per a aquesta qüestió, obtenim el resultat també segons el sexe dels enquestats. La resposta majoritària és negativa, per bé que són els homes, els pagesos, els que d'una manera molt més rellevant responen que no. En el cas de les pageses, hem de dir que els resultats a favor del sí (la seva parella també treballa a la terra) són molt propers als del no. Només 8 persones declaren no viure en parella (de la mostra enquestada).

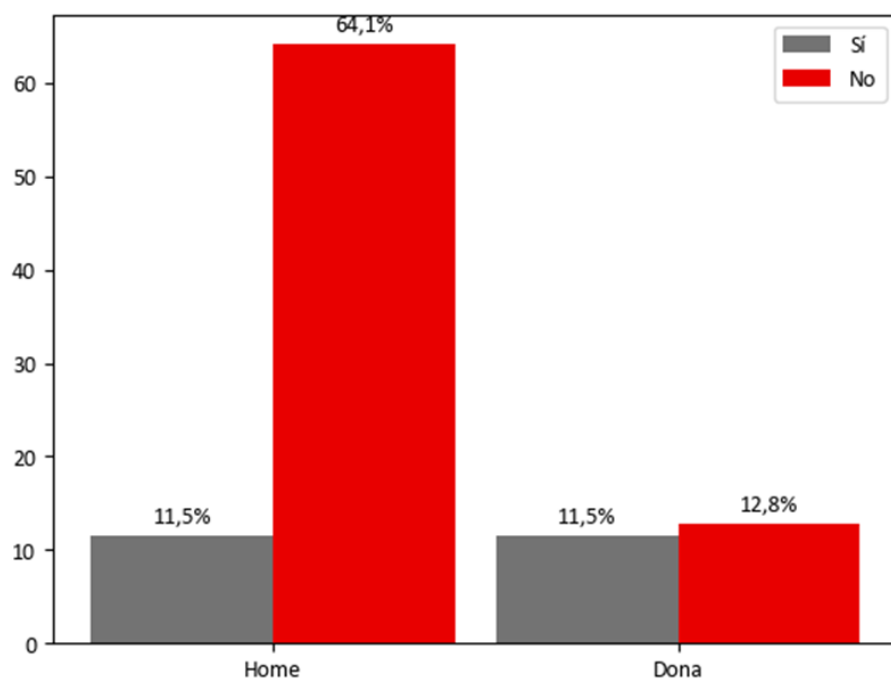

Figura 27. La seva parella també treballa a la terra? Per sexes. En percentatges

Seguidament, mirem els resultats en funció de la professió; és a dir, de les persones que afirmen ser pageses o viticultores en el total del seu temps laboral en relació amb aquelles que duen a terme altres activitats laborals. Novament la resposta majoritària és negativa.

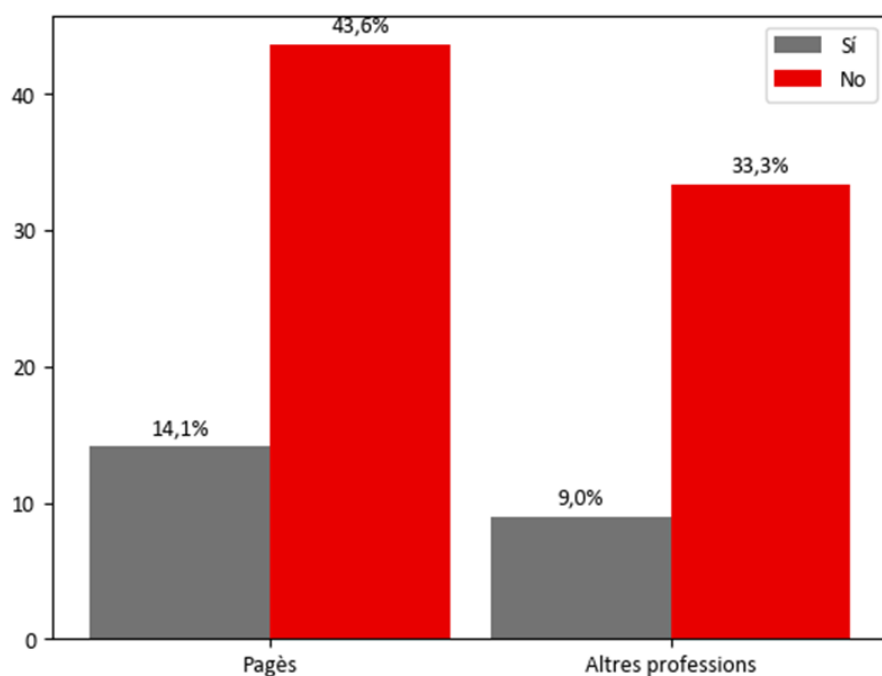

Figura 28. La seva parella també treballa a la terra? Per ocupació. En percentatges

8.2.8. Si té fills en edat laboral, treballen també a la terra?

Analitzarem les respostes en funció de si les persones que responen són pageses a temps total o bé si duen a terme també altres ocupacions.

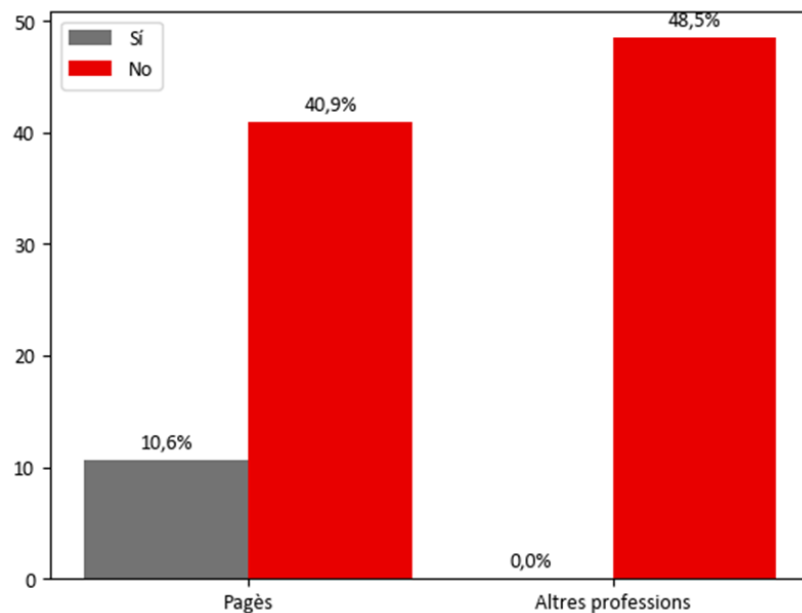

Figura 29. Els seus fills treballen a la terra? Per ocupació. En percentatges

La resposta majoritària és negativa. De fet, només un 10,6% dels pagesos i pageses que tenen fills en edat laboral responen afirmativament.

Un cop hem analitzat la percepció de valor social atorgat a la pagesia i la realitat en el si de les famílies pel que fa a ocupar-se treballant la terra, ara mirarem si els pagesos i les pageses voldrien canviar de feina si els fos possible.

8.2.9. Si pogués, li agradaria canviar de feina?

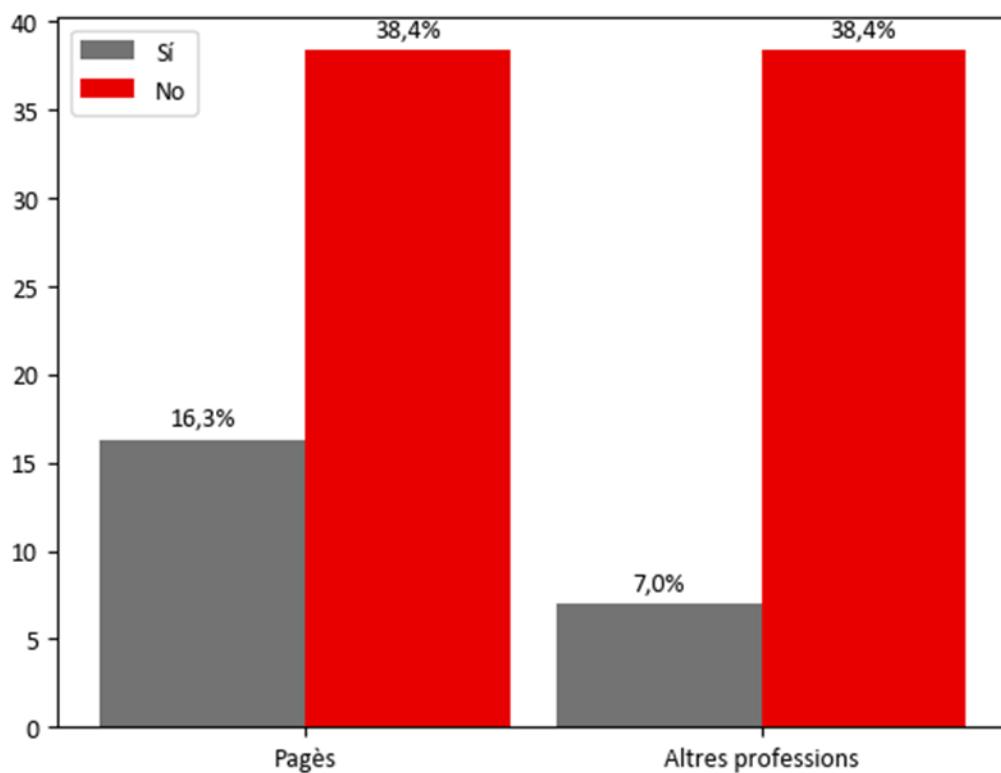

Figura 30. Voldria canviar de feina? Per ocupació. En percentatges

Ni els pagesos ni les persones que tenen altres ocupacions voldrien majoritàriament canviar de feina. La resposta més important se situa en el no (76,8%). En l'anàlisi detallada, observem que els pagesos, amb tot, preferirien una mica més que les persones amb altres ocupacions canviar de feina.

8.2.10. Treballar a la terra permet progressar?

Demanem a continuació a la mostra enquestada si creuen que treballar a la terra permet progressar. La resposta majoritària és negativa (65,1%). Dues de cada tres persones s'inclinen per respondre que no. En l'anàlisi per sexe, veiem que els homes encara creuen més que no que les dones.

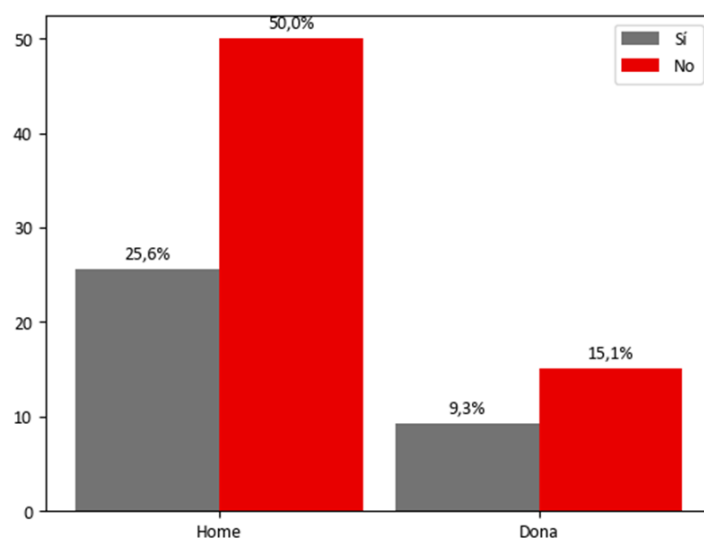

Figura 31. Treballar a la terra permet progressar? Per sexe. En percentatges

Si ara analitzem els resultats en funció de l'ocupació, proporcionalment trobem una millor visió entre les persones que són pageses, tot i que la resposta majoritària continua sent negativa.

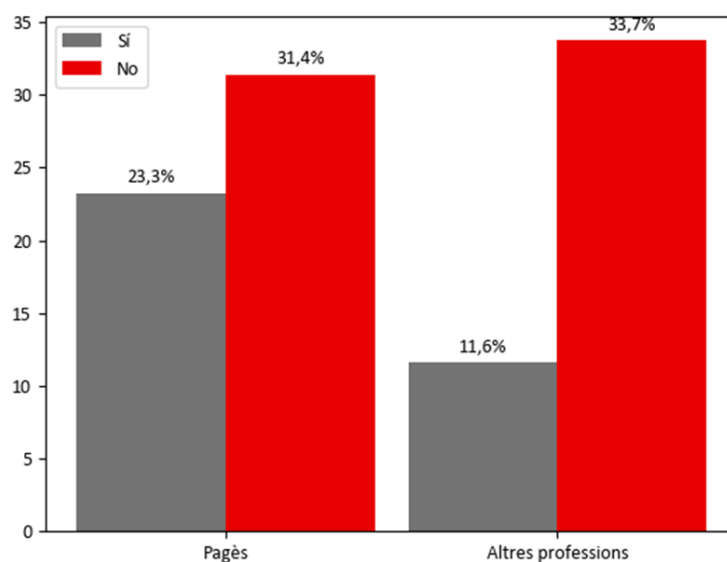

Figura 32. Treballar a la terra permet progressar? Per ocupació. En percentatges

Contràriament, trobem que la resposta és afirmativa, però únicament entre les persones que tenen estudis de secundària, i més igualada entre les que han cursat formació professional.

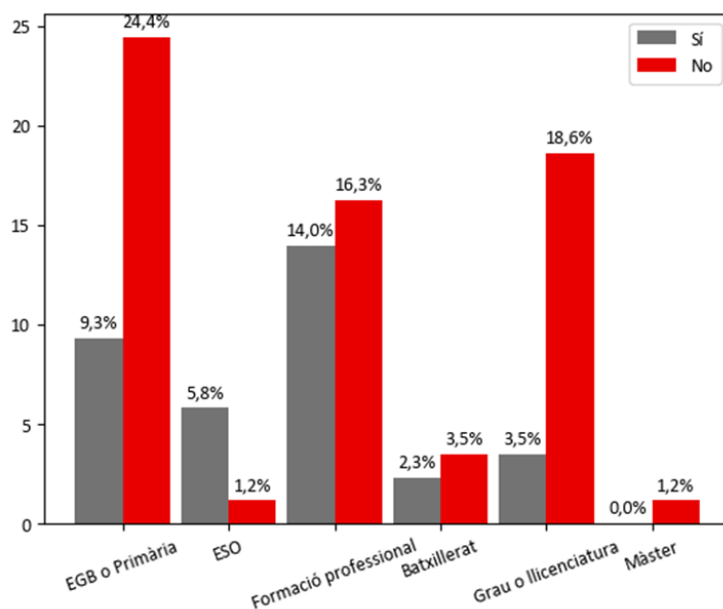

Figura 33. Treballar a la terra permet progressar? Per nivell d'estudis. En percentatges

8.2.11. Treballar a la terra és saludable?

Seguidament, entrarem a analitzar la relació que la mostra atorga al treball a la terra i la salut.

La mostra enquestada creu en gran majoria que treballar a la terra fa salut. Globalment, la valoració, doncs, és molt positiva (87,2%) amb independència de l'ocupació de les persones.

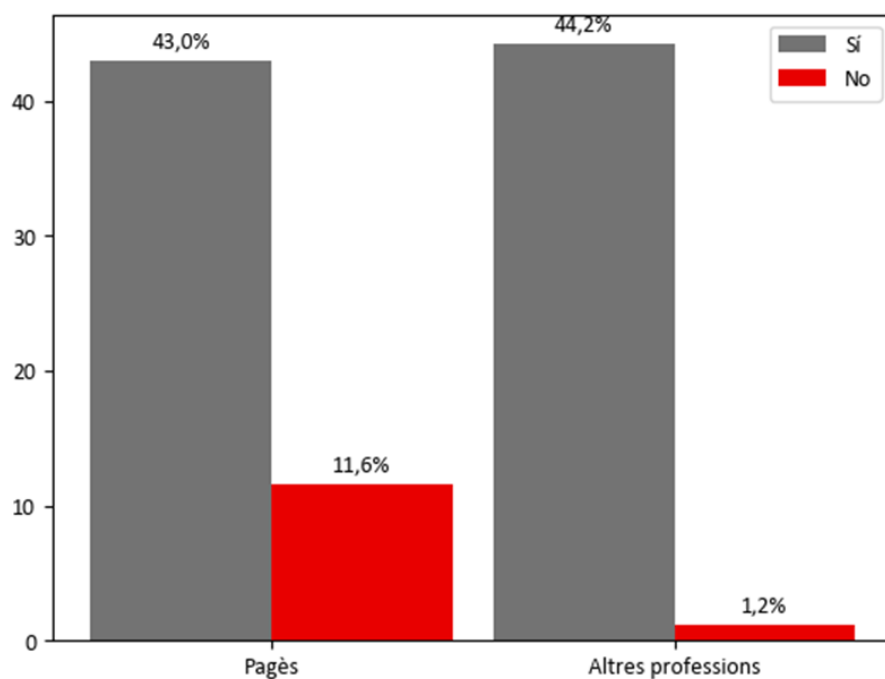

Figura 34. Treballar a la terra és saludable? Per ocupació. En percentatges

8.2.12. Treballar a la terra és el millor ofici del món?

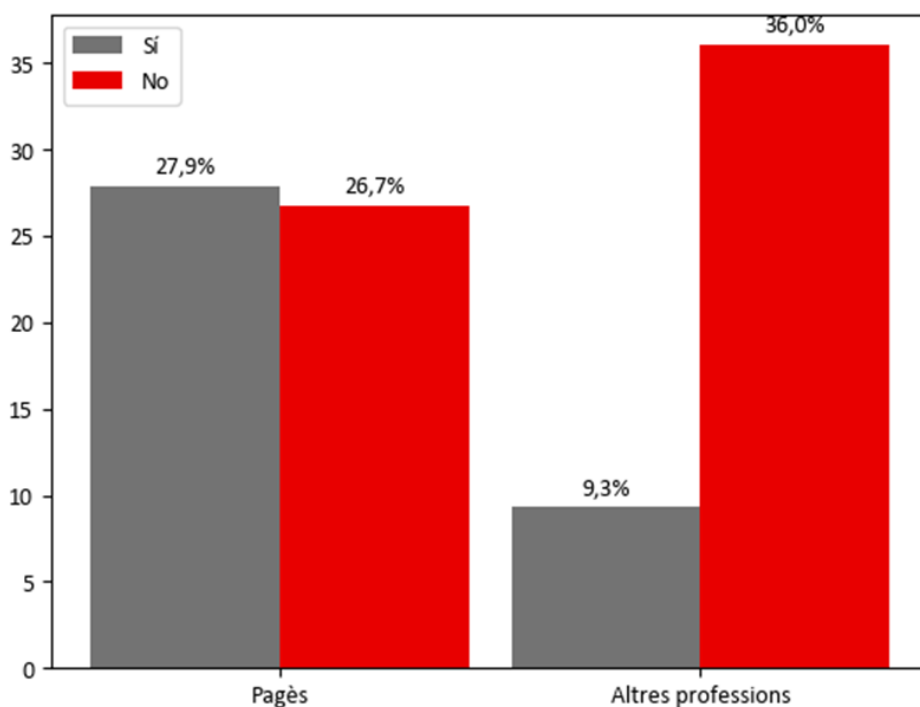

Figura 35. Treballar a la terra és el millor ofici del món? Per ocupació. En percentatges

Entre les persones que es dediquen a la pagesia, el posicionament a favor i en contra de considerar el treball a la terra com el millor del món és molt igualat. En canvi, les persones que es dediquen també a altres feines no fan una valoració tan positiva de l'ofici de pagès.

El benestar personal, la felicitat. Demanem seguidament a les persones que conformen la mostra que valorin de l'1 al 5 el nivell de felicitat de la seva vida, sent l'1 la nota més baixa, i 5, la més alta. Observem els resultats obtinguts, seguidament, segons el sexe.

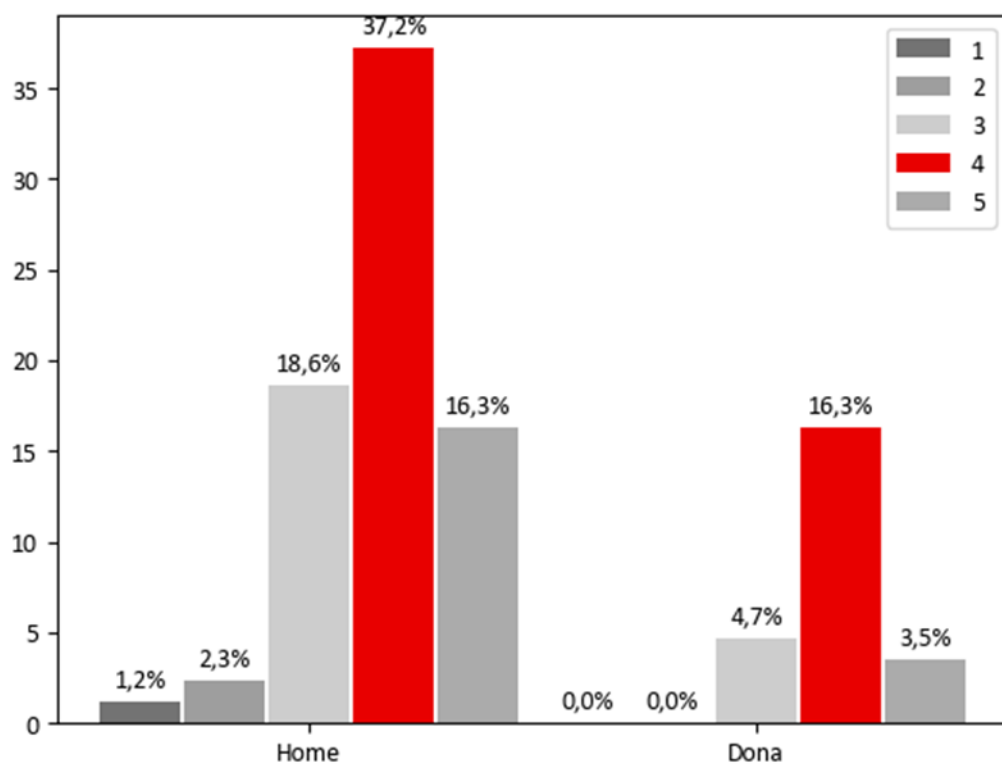

Figura 36. Nivell de felicitat personal. Per sexes. En percentatges

Observem que la columna més gran, tant pels homes com per les dones, és el 4; és a dir, que globalment les persones en un 43,5% atorguen un notable a la seva felicitat, per bé, que en segon lloc, se situa un 23% del total que creu que la seva felicitat arriba a un 3 sobre 5. En l'extrem més feliç, el 5, hi ha un 19,8% del total, o sigui, una de cada cinc persones.

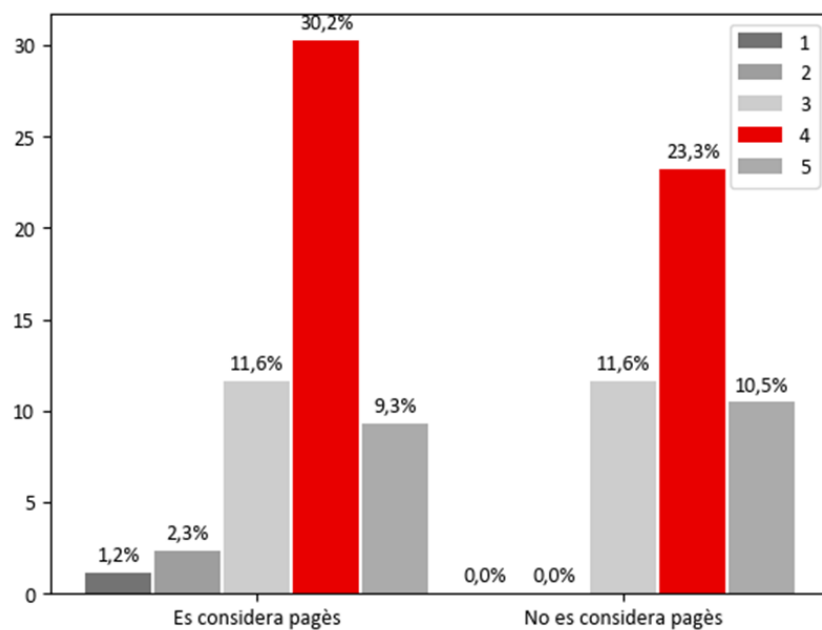

Figura 37. Nivell de felicitat personal. Per ocupació. En percentatges

Les dades ens mostren que aquelles persones que no són pageses en el total del seu temps laboral, indiquen ser una mica més felices. Sense gires diferències per nivell d'estudis.

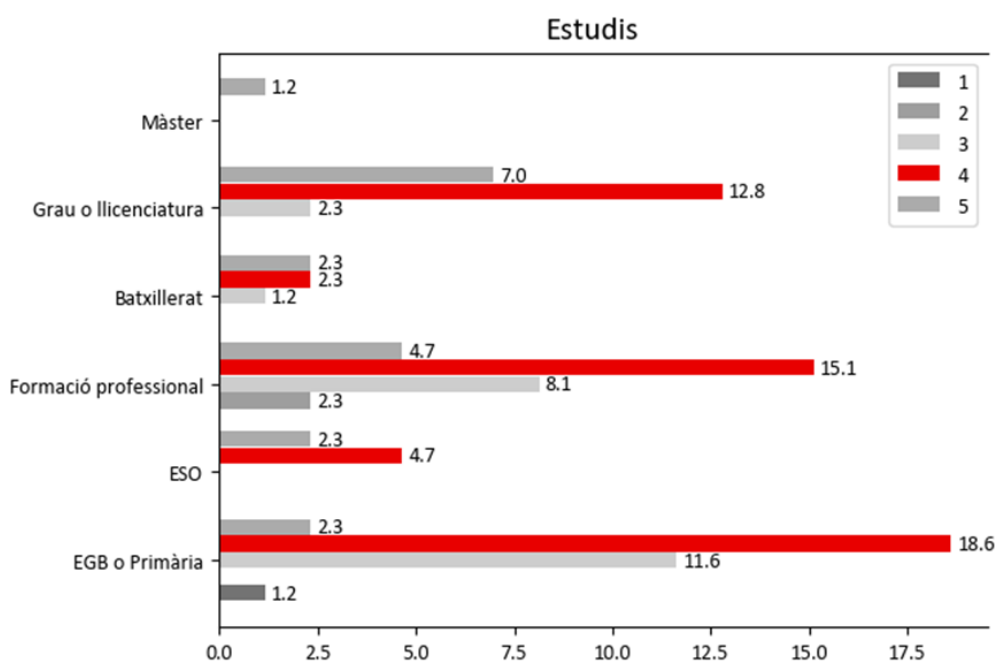

Figura 38. Nivell de felicitat personal. Per nivell d'estudis. En percentatges

8.2.13. El territori Vallformosa resulta atractiu perquè el jovent que hi ha nascut s'hi quedi a viure?

Aquesta formulació de la pregunta ens permet obtenir la percepció de la mostra respecte a la projecció de futur del territori Vallformosa.

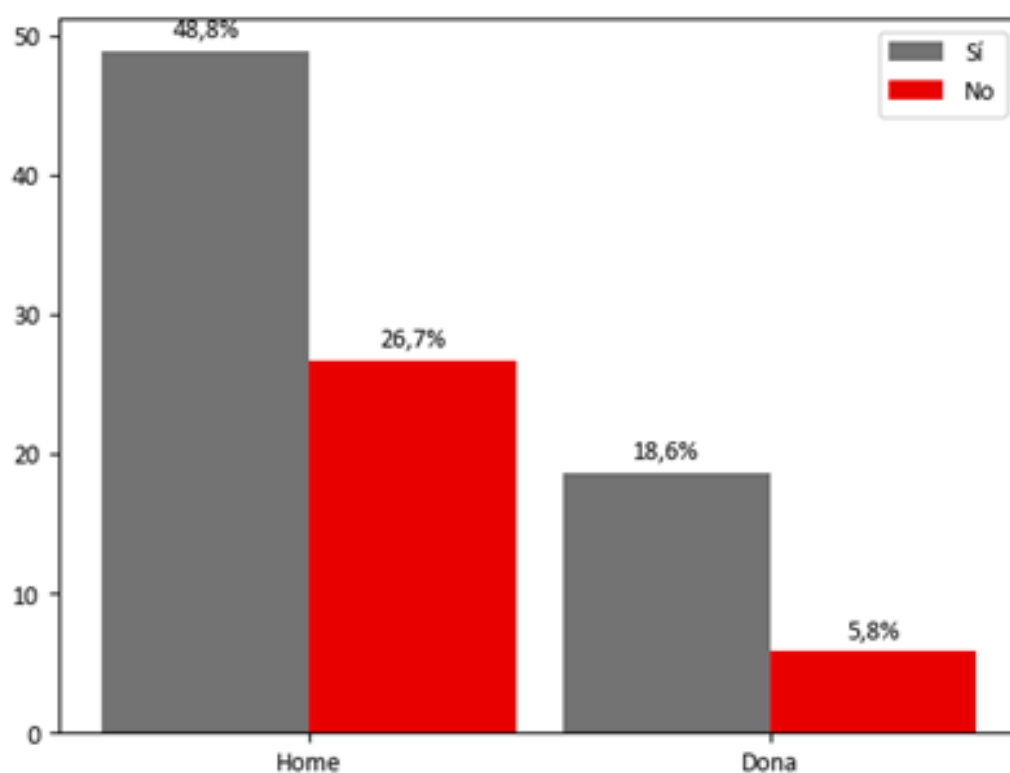

Figura 39. El territori Vallformosa és atractiu per al jovent? Per sexes. En percentatges

El 65,5% del total de la mostra respon afirmativament; és a dir, dues de cada tres persones consideren prou atractiu el territori Vallformosa perquè el jovent que hi ha nascut s'hi quedi. La resposta és positiva majoritàriament tant pels homes com per les dones. També ho és en funció de l'ocupació i del nivell d'estudis.

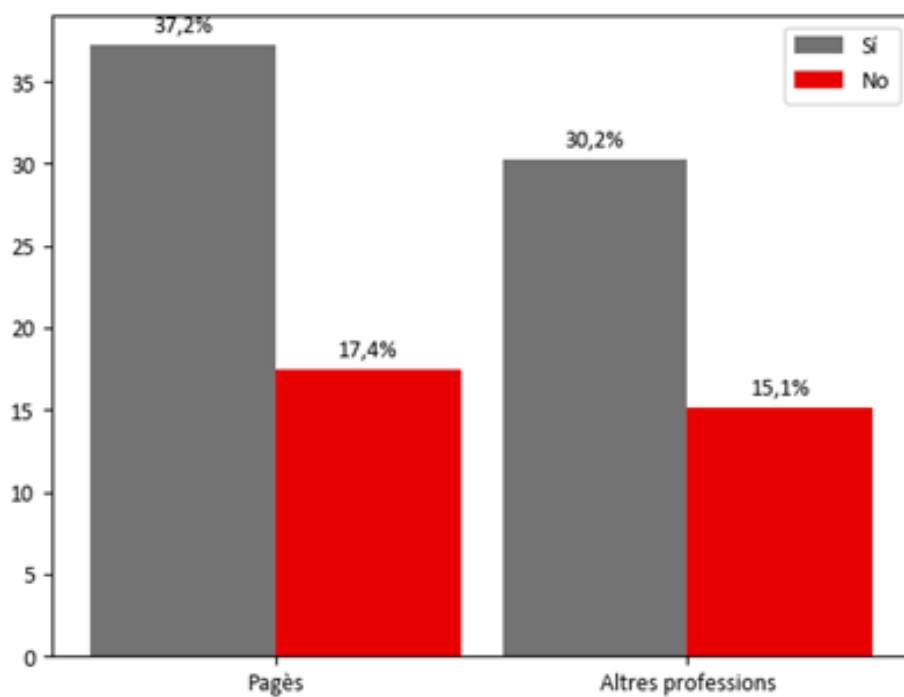

Figura 40. El territori Vallformosa és atractiu per al jovent? Per ocupació. En percentatges

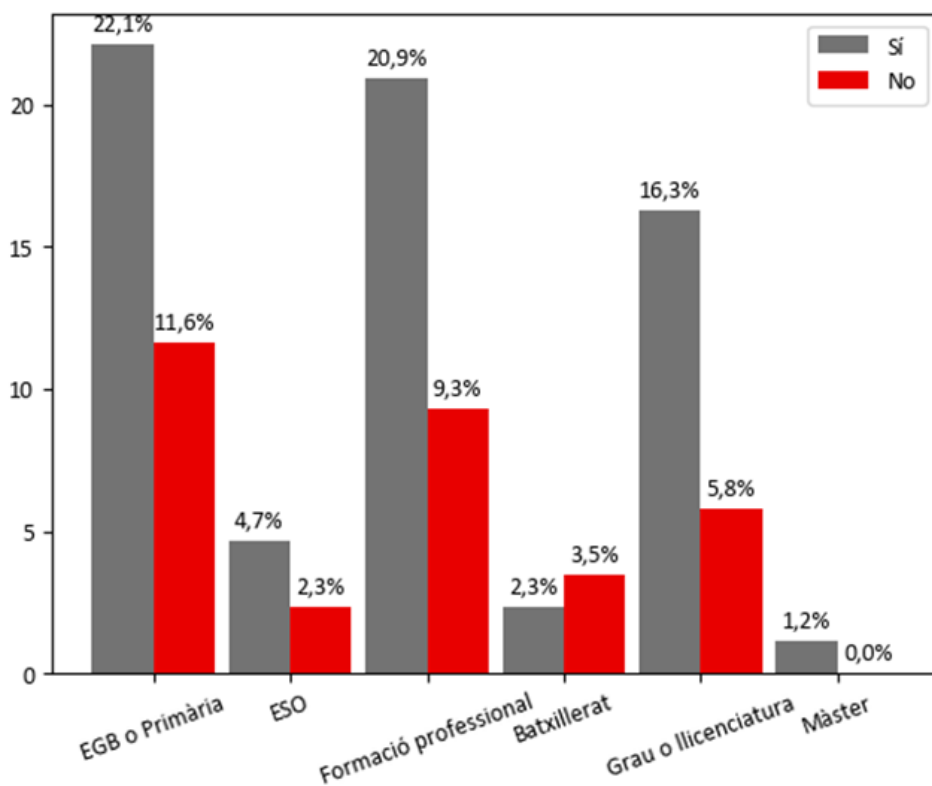

Figura 41. El territori Vallformosa és atractiu per al jovent? Per nivell d'estudis. En percentatges

El tercer gran àmbit d'estudi de l'opinió de la mostra enquestada l'orientem a la percepció i coneixement de l'empresa Vallformosa i de la Vallformosa Foundation. Recordem en aquest punt que les persones que responen l'enquesta aporten el seu raïm a la companyia, que és qui els hi compra.

8.3. Visió de Vallformosa i del projecte de Vallformosa Foundation

8.3.1. Ha sentit parlar de Vallformosa Foundation?

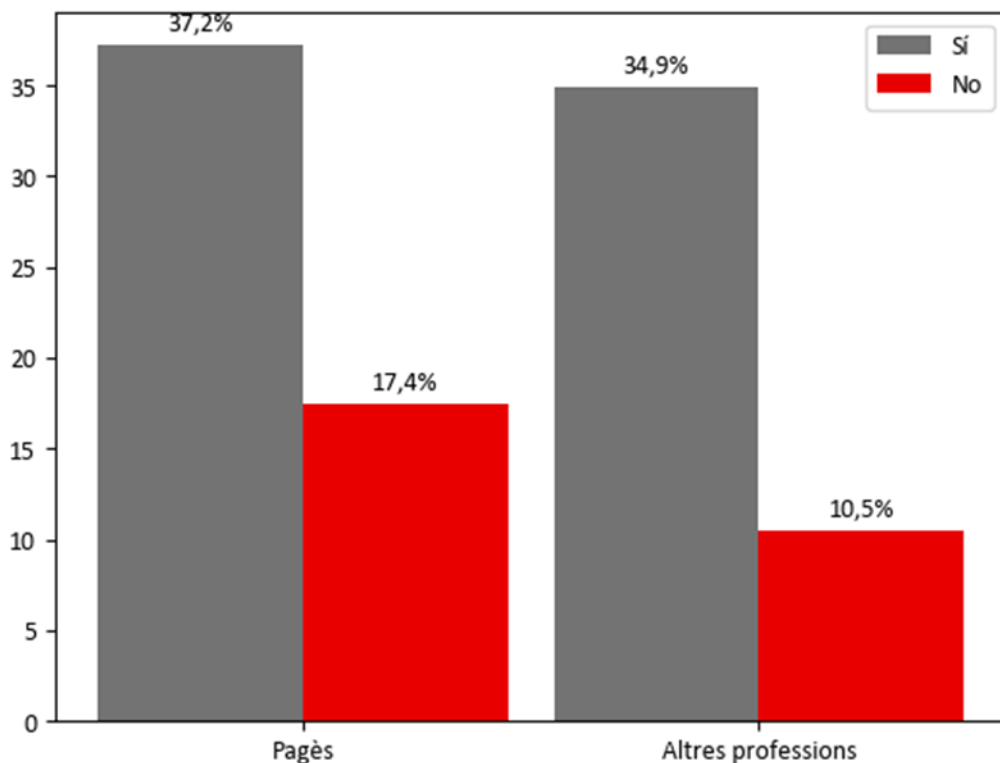

Figura 42. Ha sentit parlar de Vallformosa Foundation? Per ocupació. En percentatges

Majoritàriament, la resposta és afirmativa (71,9% del global), tant entre les persones que són pageses a temps total, com en les que duen a terme també altres ocupacions. També la tendència més important a dir que sí és comuna en tots els nivells d'estudis (figura següent).

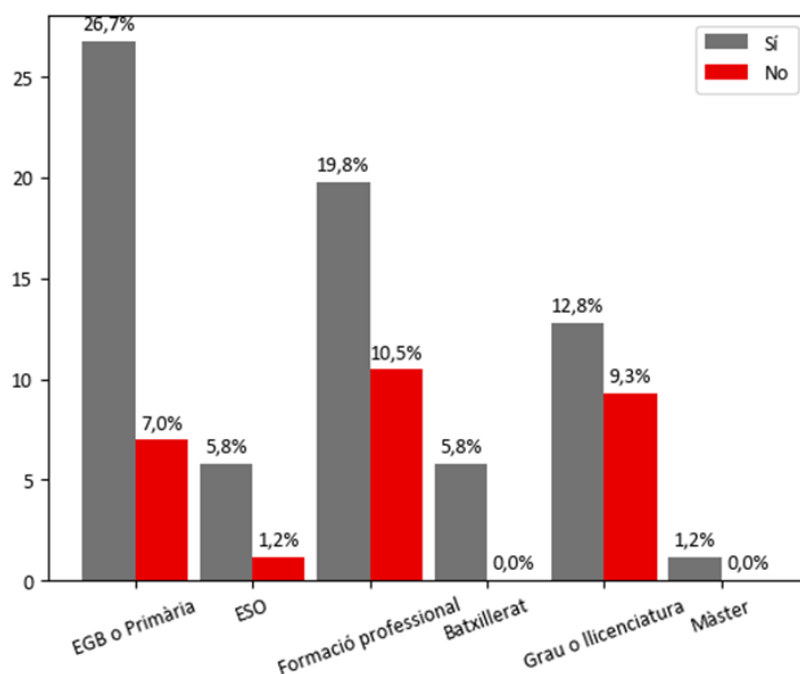

Figura 43. Ha sentit parlar de Vallformosa Foundation? Per nivell d'estudis En percentatges

8.3.2. Sap a què es dedica Vallformosa Foundation?

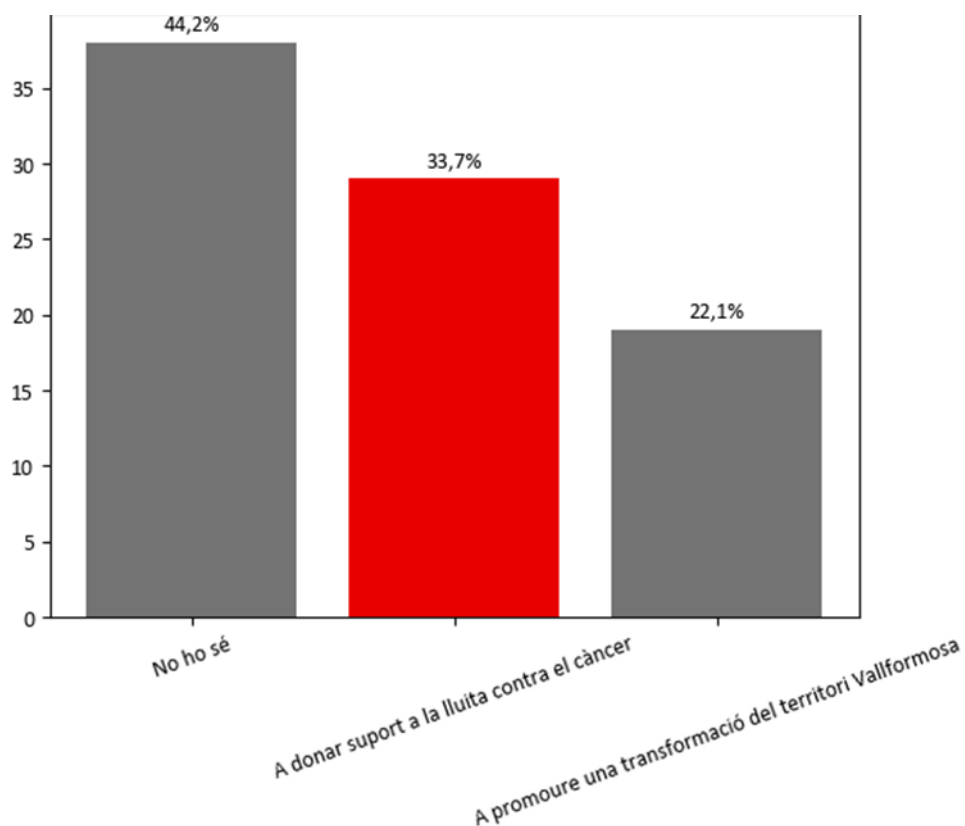

Figura 44. A què es dedica Vallformosa Foundation. Dades globals. En percentatges

Un 44,2% de la mostra enquestada respon que no sap a què es dedica Vallformosa Foundation. És la resposta més nombrosa. Seguidament, una de cada tres persones (33,7%) creu que la fundació s'ocupa de la lluita contra el càncer, i només un 22,1% del global escull l'opció "a promoure una transformació del territori Vallformosa", que en l'actualitat és l'objecte real de Vallformosa Foundation. És a dir, que molt majoritàriament la mostra no coneix els objectius reals de l'activitat de la Fundació.

8.3.3. Creu que la companyia Vallformosa està vinculada al territori?

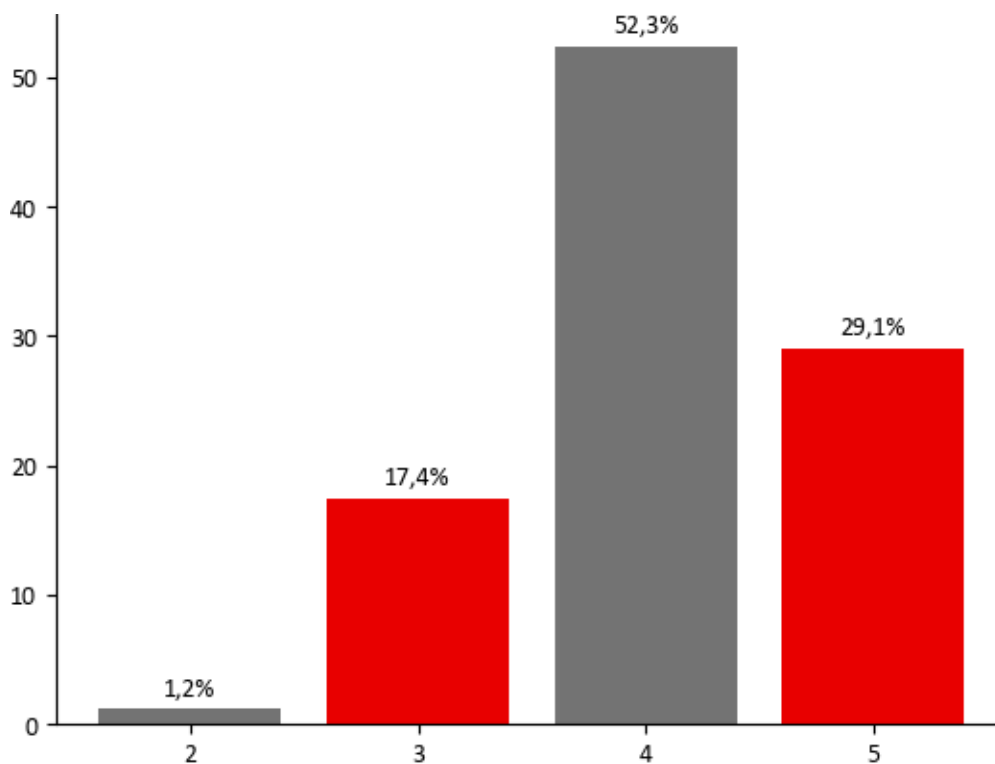

Figura 45. Percepció de nivell de vinculació de Vallformosa amb el territori. Dades globals. En percentatges.

A continuació demanem a la mostra que valori de l'1 al 5 la seva personal percepció que té Vallformosa pel que fa a estar vinculada amb el territori. 1 és la nota mínima i 5, la màxima.

Més de la meitat de les persones enquestades (52,3%) atorguen un notable a la vinculació (4 sobre 5) i destaca també aquest 29,1% que puntua amb la nota màxima, un 5. Les dones puntuen encara una mica millor que els homes la vinculació de l'empresa Vallformosa amb el territori. I també lleugerament mantenen aquesta tendència les persones que no són pageses a temps total. També per nivell d'estudis la nota més majoritària és el 4. Ho veurem en les tres figures següents.

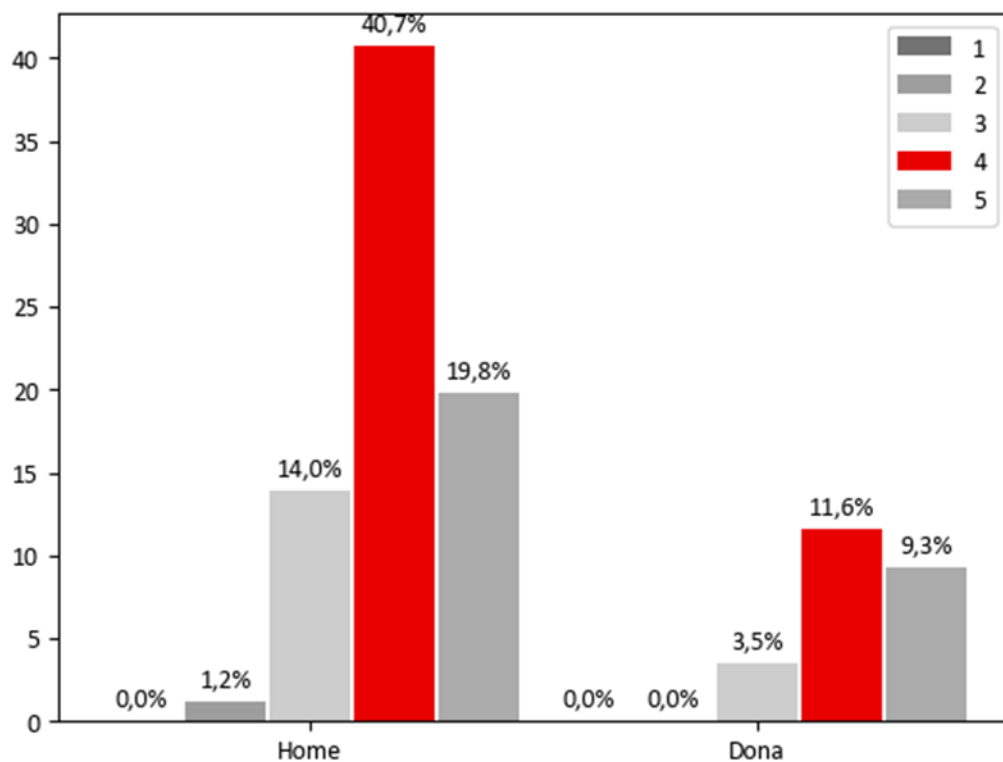

Figura 46. Percepció de nivell de vinculació de Vallformosa amb el territori. Per sexes. En percentatges.

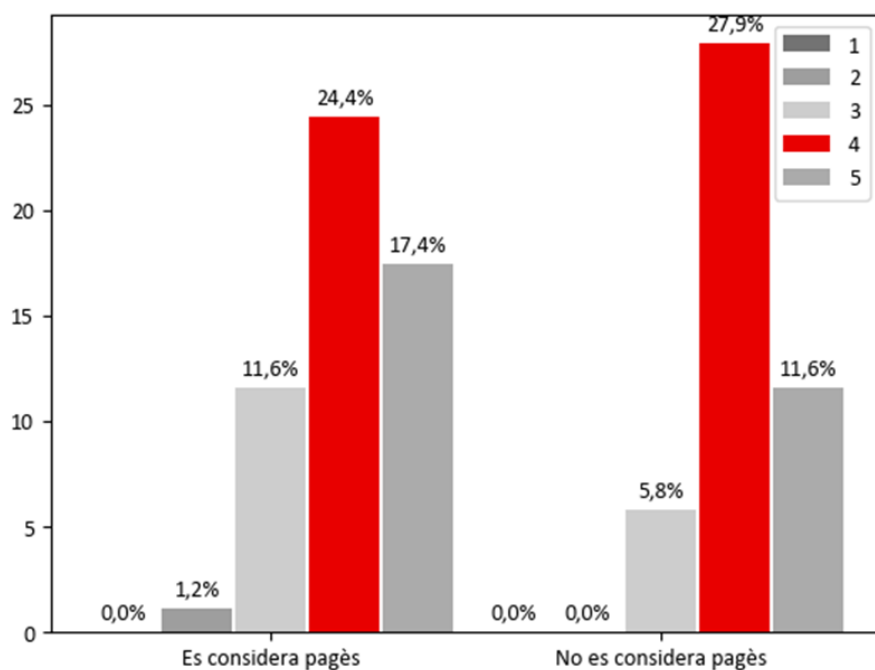

Figura 47. Percepció de nivell de vinculació de Vallformosa amb el territori. Per ocupació. En percentatges

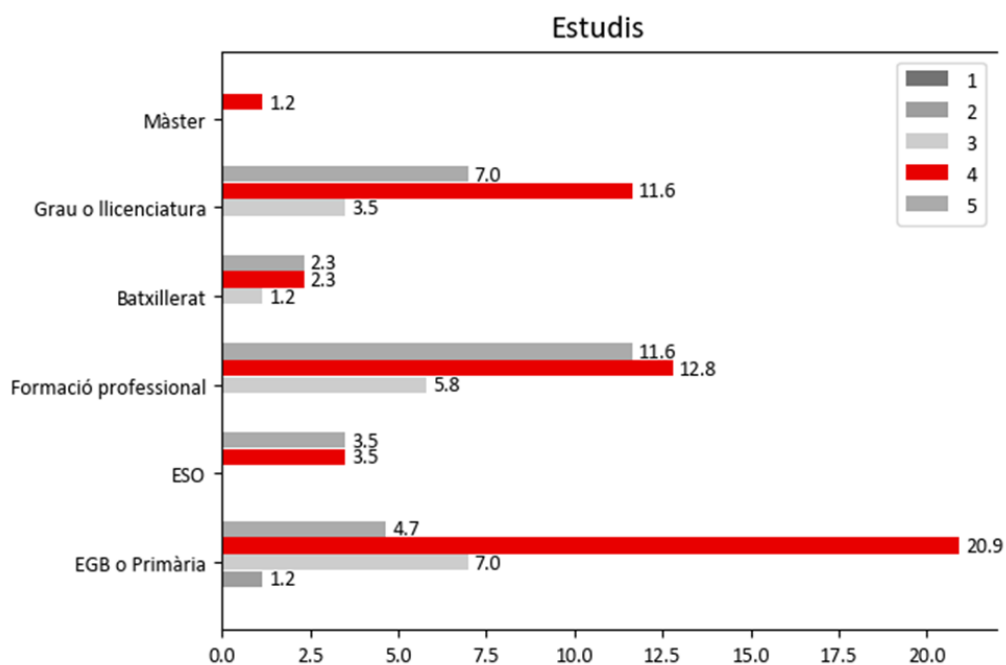

Figura 48. Percepció de nivell de vinculació de Vallformosa amb el territori. Per nivell d'estudis. En percentatges

8.3.4. Actualment, Vallformosa l'ajuda en la seva feina?

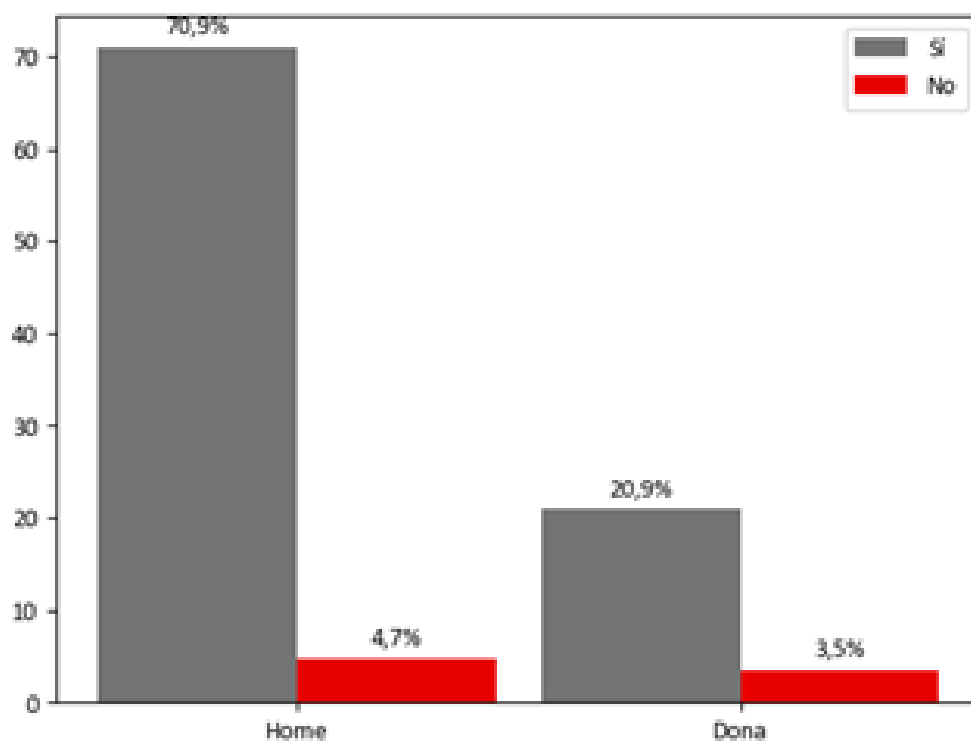

Figura 49. Percepció de nivell de suport personal de Vallformosa amb el territori. Per sexes. En percentatges

Les persones enquestades, en una gran majoria, creuen que l'empresa Vallformosa els ajuda en la seva feina. Ho assegura el 81,8% del total. La resposta també és afirmativa molt majoritàriament en funció del sexe, del nivell d'estudis i de l'ocupació de les persones.

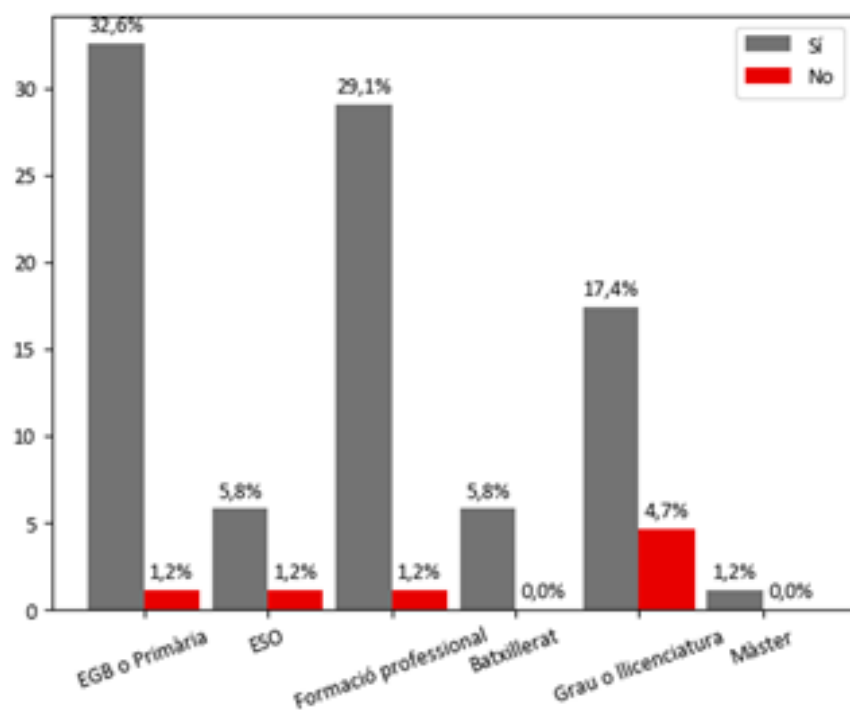

Figura 50. Percepció de nivell de suport personal de Vallformosa amb el territori. Per nivell d'estudis En percentatges

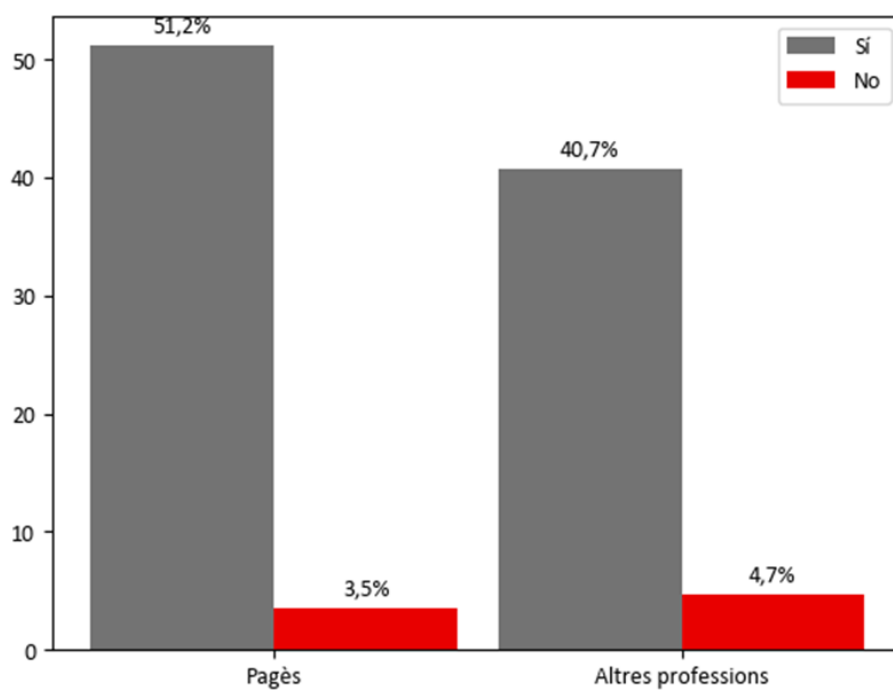

Figura 51. Percepció de nivell de suport personal de Vallformosa amb el territori. Per ocupació. En percentatges

8.3.5. Està satisfet/a de treballar per Vallformosa?

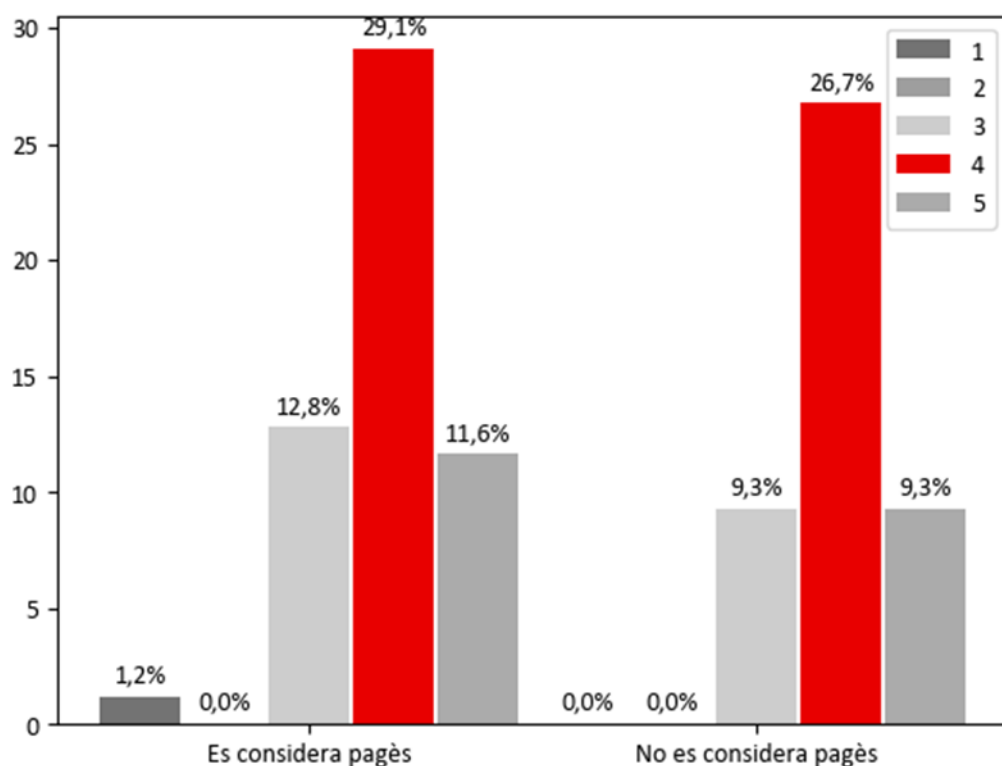

Figura 52. Percepció de satisfacció personal de treballar per Vallformosa. Per ocupació. En percentatges

La columna vermella, la que correspon a una nota de 4 sobre 5, és la més alta, tant entre les persones que dediquen el 100% del seu temps laboral a la pagesia, com entre les que tenen altres ocupacions (54,8% global). És a dir, el nivell de satisfacció de treballar per Vallformosa és molt alt. També destaca aquest 20,9% que se senten totalment satisfets (nota màxima de 5), que correspon a una de cada cinc persones.

8.3.6. Li agradaria que el territori Vallformosa visqués una transformació territorial, que el fes sostenible?

Adrecem seguidament a la mostra una pregunta lligada a la percepció de futur del territori en relació amb una transformació que el faci sostenible. Aquest és justament l'objecte de Vallformosa Foundation.

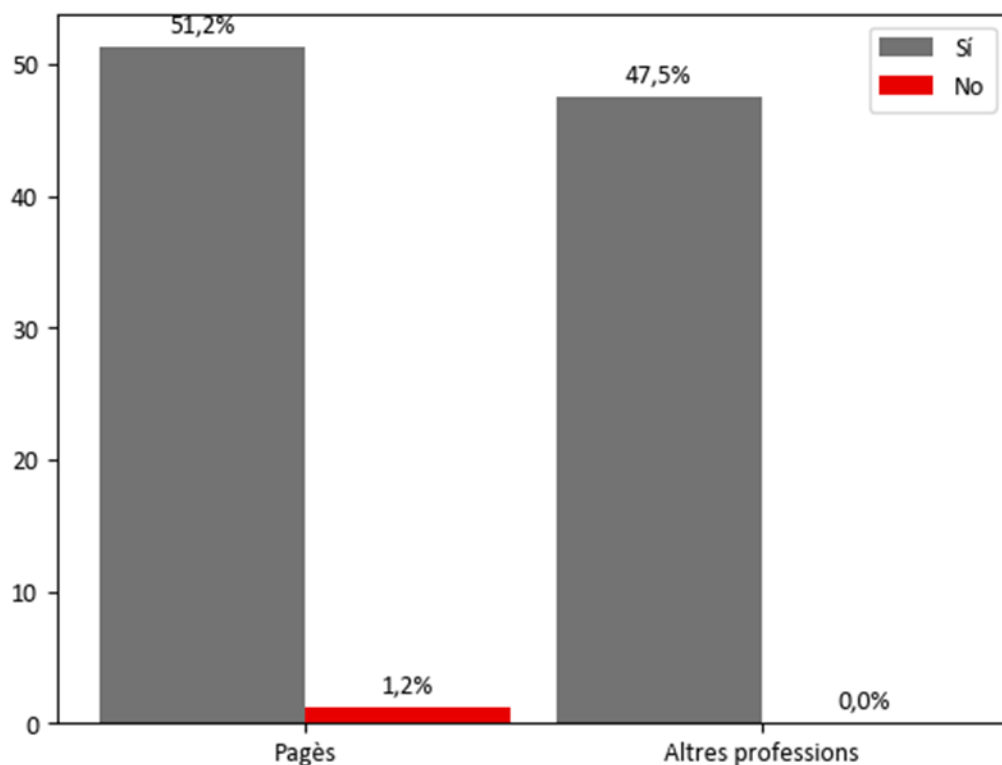

Figura 53. Grau d'acord en una transformació del territori Vallformosa encara a la sostenibilitat. Dades globals. En percentatge

Observem la rotunditat de la resposta afirmativa. Pràcticament, la totalitat de la mostra diu que sí que li agradaria que el territori es transformés i fos sostenible. En la línia de la pregunta anterior, avancem conceptualment i demanem l'opinió sobre Vallformosa com a model de relacions entre les persones.

8.3.7. Vallformosa pot ser un model d'innovació i generació de noves relacions entre les persones?

I novament aquí obtenim sobretot unes respostes que ens mostren el desconeixement. Més de la meitat de les persones (53,5%) responen que no ho saben, un altre 29,1% diu que no sap respondre si Vallformosa pot ser un model d'innovació i de generació de noves relacions entre les persones, però que li agradaria que ho fos, i només un 17,4% respon que sí.

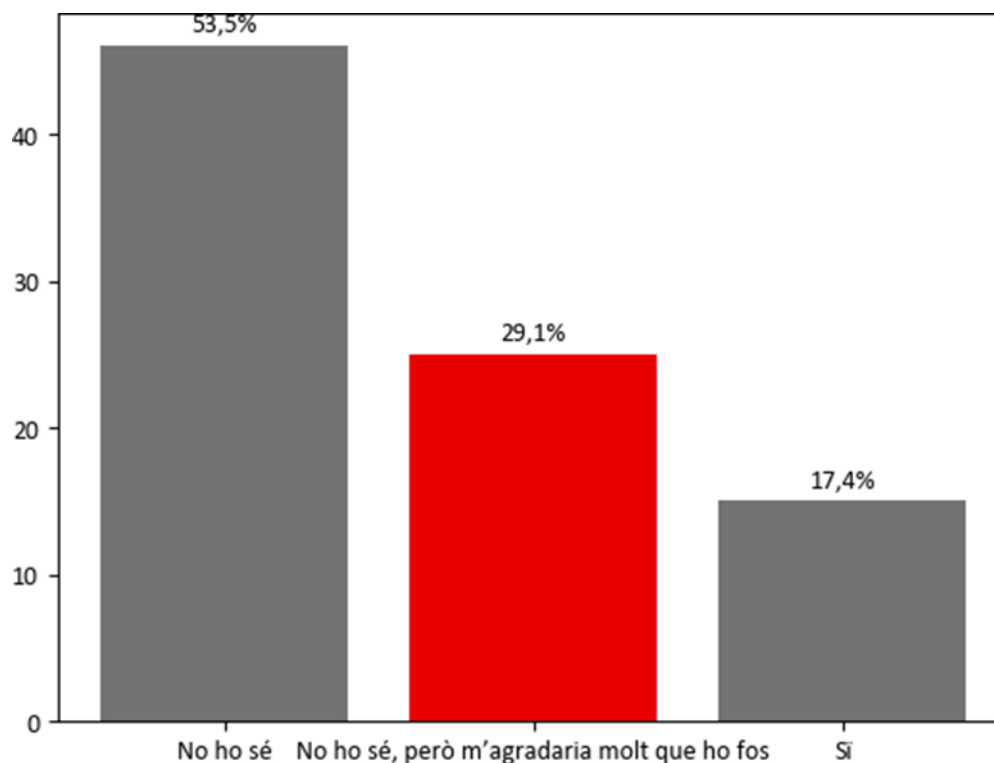

Figura 54. Opinió sobre si Vallformosa pot ser un model d'innovació i generació de noves relacions entre les persones Dades globals. En percentatges

Quin nivell d'implicació personal estan disposats a tenir en un projecte de transformació territorial? Ho demanem a les persones que conformen la mostra enquestada.

8.3.8. Li agradaria implicar-se personalment en el projecte de transformació territorial, encaminat a millorar la vida de les persones?

Una mica més de la meitat de la mostra diu que sí, que li agradaria implicar-se personalment en el projecte de transformació territorial per millorar la vida de les persones (57,0% del total), per bé que el nombre de respostes negatives és rellevant (43,1%).

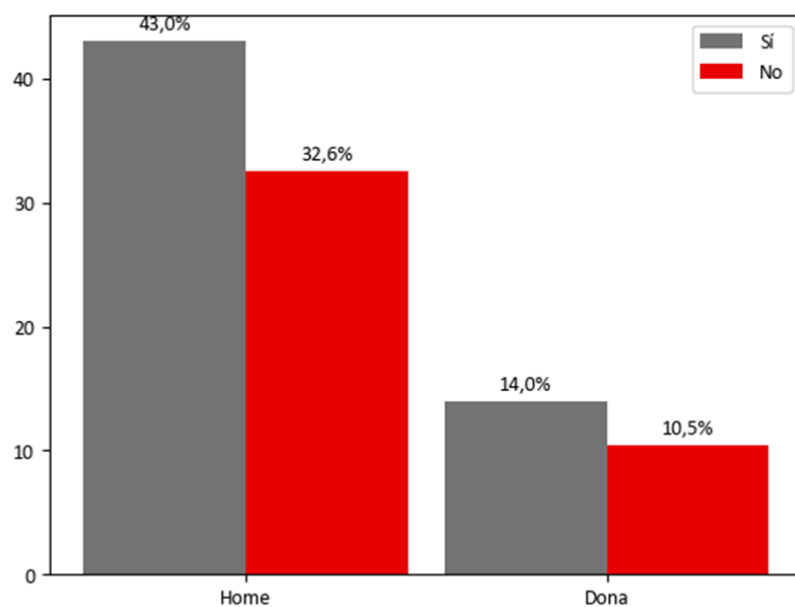

Figura 55. S'implicaria personalment en el projecte de transformació territorial? Per sexes. En percentatges

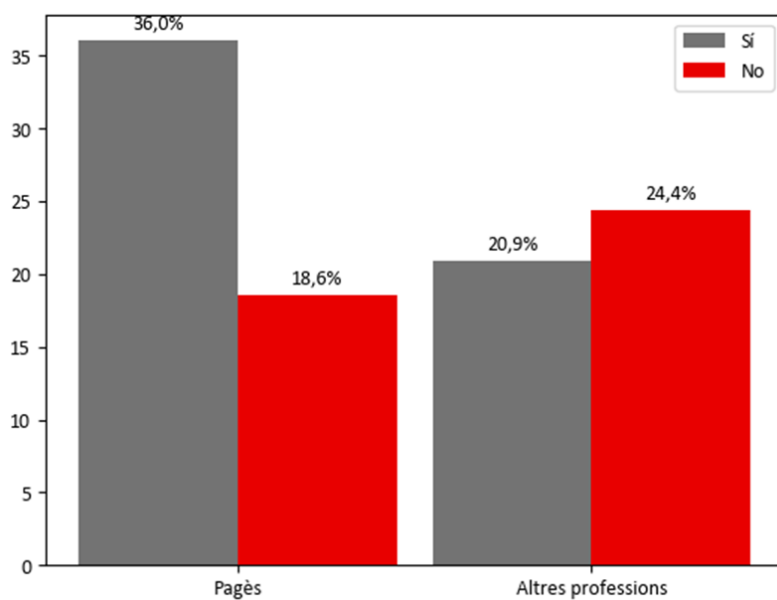

Figura 56. S'implicaria personalment en el projecte de transformació territorial? Per ocupació. En percentatges

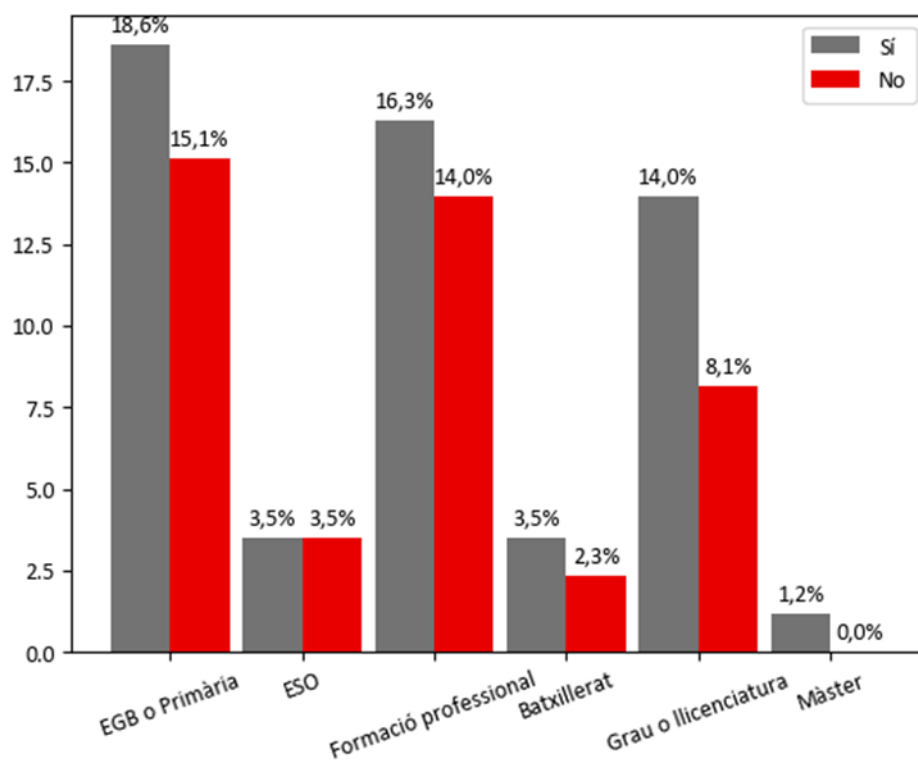

Figura 57. S'implicaria personalment en el projecte de transformació territorial? Per nivell d'estudis. En percentatges

Per ocupació, veiem en les figures anteriors, que el posicionament és positiu majoritàriament entre la pagesia i, en canvi, entre les persones que també tenen altres ocupacions, el no és més important. Per nivell d'estudis, tot i que la resposta és afirmativa pràcticament entre tots els grups, proporcionalment és més gran entre les persones que han cursat un grau o una llicenciatura.

9. Síntesis de les entrevistes qualitatives semiestructurades

Sobre Vallformosa, la companyia

1. Vallformosa és una empresa molt vinculada al Penedès. Aposten pel territori i estan al costat de les persones.
2. Vallformosa aposta per la innovació i la sostenibilitat.
3. A Vallformosa li interessen la vinya i els pagesos Vallformosa dona suport, forma i informa continuadament els pagesos: un fet nou a la comarca..
4. Vallformosa ofereix un molt bon suport als esdeveniments culturals del Penedès a partir d'una comunicació novedosa i atractiva.
5. Vallformosa està aconseguint revertir la imatge que els antics propietaris li havien donat. El producte avui és molt millor.
6. Els pagesos que ara elaboren vi per Vallformosa duen a terme uns criteris mediambientals i ecològics estrictes. En conseqüència, també millora la qualitat del territori.
7. La qualitat dels vins a Vallformosa cada vegada és més alta.
8. El 100% del raïm que Vallformosa compra és de vinyes de la zona.
9. Que la CEO de Vallformosa sigui una dona, ajuda a avançar en l'equitat de gènere.
10. Cal més proximitat emocional entre Vallformosa i la gent de la comarca.
11. Vallformosa treballa per adaptar-se cada dia millor al canvi climàtic.
12. La companyia Vallformosa treballa tant bé ara, que es pot posar més en valor.
13. Les instal·lacions de Vallformosa són tan boniques que permeten acostar-hi més la població i els mitjans de comunicació.

Sobre el Penedès

14. El Penedès és la Toscana catalana, una joia. Quan tota Catalunya està seca, el Penedès és verd.
15. Cal que el turisme que vingui a la vall sigui més nombrós i de més qualitat. S'ha d'anar pel món explicant la vall i tenir-hi unes instal·lacions de nivell, adequades a aquest objectiu
16. Cal que hi hagin més vins del Penedès als restaurants catalans.
17. Al Penedès li cal un relat específic.
18. L'Administració pública ha de dur a terme polítiques que posin en valor la riquesa del Penedès: el paisatge, les persones i el talent.

El vi i els pagesos

19. El vi fa comunitat amb voluntat de servei.
20. El vi és l'ànima del Penedès. I l'alegria.
21. El preu del raïm ha de ser raonable. Llavors, els pagesos podrien progressar i treballar la terra tindria prestigi.
22. Sense pagesos ni hi ha futur
23. Cal aconseguir valoritzar les vinyes.
24. La sostenibilitat comença per fer sostenible la vida del pagès.
25. Cal que els viticultors vagin més a l'una.
26. Les dones al camp han de tenir més reconeixement.
27. Treballar la terra produeix una satisfacció personal gairebé orgànica: emocional.

El territori Vallformosa i la transformació territorial

28. El territori Vallformosa és el paisatge i les persones.
29. El territori Vallformosa és un valor per créixer.
30. La proximitat amb Barcelona és una gran oportunitat.
31. Seria molt positiu que hi hagués un procés d'innovació en les relacions dels diferents perfils de persones del territori al voltant del vi.
32. Vallformosa pot esdevenir el celler de Catalunya i ser la capital de l'enoturisme.
33. Vallformosa pot pensar en gran: és l'esperança del Penedès.

10. Síntesi de resultats de l'enquesta quantitativa

1. Més de tres quartes parts de la mostra són homes (75,6%). Una quarta part són dones (24,4%).
2. La mitjana aritmètica d'edat de la mostra se situa en els 55 anys. La mediana, en els 59.
3. La gran majoria de la població és local. Han nascut al "territori Vallformosa": Vilobí del Penedès, Font-rubí, Les Cabanyes, Pacs del Penedès i Vilafranca i a la resta de l'alt Penedès i al Baix. En conjunt, en 75% és originari del Penedès (Alt i Baix).
4. I viuen també majoritàriament al territori Vallformosa i els seus voltants de l'Alt Penedès.
5. La meitat de la mostra conviu amb fills o filles.
6. El percentatge més alt (33,7%) té estudis primaris, un 30,2% ha fet formació professional, tot i que un 23,3% ha cursat un grau, una llicenciatura o un màster.
7. Les persones més grans tenen menys estudis majoritàriament.
8. Més de la meitat (54,6%) es declaren pageses a temps total.
9. El 61,4% de la mostra té la propietat de les terres que conrea. Proporcionalment, més les dones que els homes.
10. Les persones que tenen arrendades les terres se situen especialment entre els 41 i 50 anys d'edat. Després, la tendència canvia.
11. La gran majoria de les terres conreades se situa en l'anomenat territori Vallformosa.
12. Majoritàriament, no es considera treballar la terra un ofici reconegut socialment (64%), ni permet progressar (65,1%), ni és el millor ofici del món, (62,8%), però sí que es creu que és saludable (87,2%). La valoració social millora entre les persones que es dediquen totalment a la pagesia.
13. Molt majoritàriament, homes i dones (89,5%) voldrien que Vallformosa ofertes més formació. Més encara entre les persones 100% pageses.
14. Tres quartes parts de la mostra treballen per compte propi (autònoms) -76,7%-.
15. Globalment, les parelles de les persones enquestades majoritàriament no treballen a la terra. Les parelles de les dones, tenen un posicionament més igualitari entre el sí ei el no.
16. Els fills, en gran majoria, no treballen a la terra (89,3%).
17. Les persones de la mostra enquestada no voldrien canviar de feina majoritàriament (76,8%).
18. Tot i que creuen moltes d'elles que aquesta feina no permet progressar (65,1%). La visió de les possibilitats de millora personal que comporti treballar a la terra és lleugerament menys dolenta entre els pagesos a temps total, i més positiva en les persones que han fet estudis de secundària.

19. La salut que comporta és el punt positiu de l'ofici de treballar la terra en una gran majoria (87,2%).
20. Els pagesos, en posicions gairebé idèntiques, diuen que treballar a la terra és o no és el millor ofici del món -27,9% de sí versus 26,7% de no- per bé que les persones que no es dediquen a la pagesia en la totalitat del seu temps veuen l'ofici d'una manera més negativa (36,0% de no versus 9,3% de sí)
21. Les persones entrevistades són notablement felices (la posició més nombrosa és de 4 sobre 5).
22. La mostra creu que el territori Vallformosa és atractiu pel jovent en gran majoria (67,4%).
23. La gran majoria diu que ha sentit a parlar de Vallformosa Foundation (72,1%), per bé que només un 22,1% sap que es dedica a promoure una transformació del territori.
24. La companyia Vallformosa està vinculada al territori en un nivell molt alt, opina la majoria de la mostra.
25. Vallformosa ajuda molt als viticultors (91,8%).
26. El nivell de satisfacció de treballar per Vallformosa és alt. La nota més comuna és d'un 4 sobre 5.
27. La pràctica totalitat està d'acord que Vallformosa Foundation promogui una transformació territorial encarada a la sostenibilitat (98,7%).
28. Més de la meitat no saben si Vallformosa pot esdevenir un model d'innovació en les relacions entre les persones (53,5%).
29. També una mica més de la meitat de la mostra diu que s'implicaria personalment en el projecte de transformació territorial (57,0%). Els pagesos a temps complert i les persones amb estudis superiors, més.

11. Conclusions generals

De la síntesi de les entrevistes qualitatives i de les enquestes (quantitatives), se'n deriven les següents conclusions generals:

1. Els viticultors que venen el seu raïm a Vallformosa tenen una edat avançada, propera a la de la jubilació, viuen a la zona i, en bona part, són propietaris de les terres que conreen.
2. Estimen la terra i el seu ofici, però alhora no el veuen reconegut socialment i no creuen que, ara per ara, els permeti progressar.
3. Vallformosa és percebuda com una empresa vinculada a la comarca, que aposta per les persones i el territori, amb innovació i sostenibilitat.
4. El suport que Vallformosa dona als pagesos és altament valorat.
5. Els viticultors creuen que actualment Vallformosa elabora un producte de molta qualitat, de la qual cosa se'n deriva una millora de la marca i la imatge de la companyia.
6. La pagesia creu que el territori Vallformosa és atractiu per al jovent i valora positivament que Vallformosa Foundation promogui una transformació territorial encaminada a la sostenibilitat. És clar que el primer que ha de ser sostenible és l'ofici de pagès.
7. Vallformosa disposa dels elements per posar encara més en valor la companyia, promovent una transformació territorial sostenible, que comenci per modificar el tipus de relacions entre les persones, essencialment proveïdors i elaboradors de vins.
8. Vallformosa pot esdevenir el celler de Catalunya, recuperar una centralitat històrica i ser la capital de l'enoturisme del país.

Així, doncs, es confirma la hipòtesi de treball:

Els viticultors valoren positivament el suport i la implicació que reben de Vallformosa. I aproven que lideri una transformació estratègica global, encaminada a fer sostenible el seu ofici i el territori.

I encara més:

Perquè fer possible que noves generacions treballin la terra i en visquin dignament.

12. Discussió i límits

En aquest tercer estudi de la Càtedra Vallformosa Foundation, hem analitzat essencialment en l'enquesta, el valor que la pagesia atorga a la seva feina, l'estimació que té a la terra, la percepció de prestigi social que s'atorga en el present a aquesta professió, així com les expectatives i els desitjos que té de cara al futur i per a les noves generacions. Ho hem fet a través d'una mostra configurada de l'univers de viticultors que ven la totalitat o part del seu raïm a la companyia Vallformosa. Creiem que, tot i que les opinions expressades responguin a la veritat, podem pensar que tenen algun biaix per la mateixa naturalesa de la relació amb l'empresa.

Pel que fa a les entrevistes qualitatives, hem pogut obrir el focus i escoltar, a més de viticultors, les opinions de persones no directament vinculades amb una activitat comercial amb Vallformosa. Certament, les unes i les altres estan en consonància. Qualitativament, en les entrevistes personals, els àmbits temàtics han pres una dimensió major, que creiem que enriqueix de manera clara els resultats obtinguts.

Aquesta recerca continua les realitzades anteriorment sobre l'anàlisi de les dades demogràfiques i dels conreus de les poblacions del territori Vallformosa. És objectiu de Vallformosa Foundation promoure accions encaminades al progrés i al benestar comunitari, sostenibles socialment, econòmicament i mediambientalment a partir d'un canvi en les relacions entre persones.

S'obren, doncs, a partir d'ara, diverses línies de treball. D'una banda, dibuixar el mapa d'entitats i institucions que s'articulen en el món del vi a Catalunya i al Penedès, concretament, precisant-ne les funcions de cadascuna i els punts de connexió que les interrelacionen. Es podrà també estudiar i aprofundir en models de governança que puguin ser aplicables, modificant-los si s'escau, en el territori Vallformosa, i alhora, entrar en l'àmbit de la sostenibilitat mediambiental, a partir de primers treballs en zones determinades sobre els passos a dur a terme per aconseguir la petjada de carboni zero. Cal dotar-nos del màxim coneixement per a bastir la transformació territorial estratègica desitjada i fer possible dur a terme projectes de prosperitat que beneficiïn a les persones.

13. Agraïments

Aquest estudi ha estat possible gràcies especialment a la confiança i el suport de tots els membres tant de Vallformosa Foundation, com de la companyia Vallformosa, que sempre han estat disposats a oferir-nos la seva experiència i el seu coneixement. Han estat cabdals les trobades amb el seu president, Josep Graells i March. I alhora amb la resta de membres de la Fundació: Josep M. Pelegrí, M. Àngels Esteller i Mª Fernanda García, així com del vicepresident de l'empresa, Vicenç Vidal. Gràcies també a Joan Suriol, per les seves gestions i la seva constància en les relacions amb els viticultors que han configurat la mostra enquestada.

Han estat essencials les converses amb Maria Bassegoda, Pere Casanovas, Lluís-Xavier Coll, Narcís Fàbregas, Imma Ferràs, Kiko Figueras, Ramon Francàs i Joan Tarrada. Gràcies, doncs, pel seu temps i per la seva col·laboració decidida.

Susana Domingo, vicedegana de Transferència de Coneixement, de la UPF-BSM, economista i doctora en Administració i Direcció d'Empreses, ha donat un nou impuls a l'àmbit de recerca de la nostra escola de negocis i, en concret, a la Càtedra Vallformosa Foundation, de Transformació Territorial Estratègica per al Benestar Comunitari. Volem mostrar-li el nostre agraïment i la nostra consideració. Així com a Ramon Bastida, doctor en Comptabilitat i Auditoria, que la va precedir en la responsabilitat al capdavant del vicedeganat de Transferència del Coneixement.

Alhora volem esmentar de manera directa el suport i l'orientació del nostre col·lega, el Dr. en Dret i Ciència Jurídica, Javier Wilhem Wainsztein, codirector del Màster de Mediació, de la UPF-BSM.

Capítol especial mereixen les converses i aportacions de la prestigiosa catedràtica de Sociologia per la UAB i gestora pública, Dra. Marina Subirats i Martori. I també les d'Antonio Hilbert, enginyer tècnic industrial, especialitzat en organització d'empreses, col·laborador d'ASENCAT -associació sense ànim de lucre per a l'orientació del talent emprenedor. Les dues col·laboracions ens seran molt útils de cara a continuar la nostra línia de recerca sobre com transformar les relacions entre les persones de l'àmbit agrari, perquè siguin més equitatives i justes, i s'encaminin al progrés i el benestar.

Finalment, volem agrair a l'expert en comunicació, Maties Salom, les seves aportacions per a millorar l'edició del present estudi.

Hem pogut dur a terme aquesta recerca amb el suport de totes aquestes persones. Gràcies, un cop més.

14. Referències documentals i bibliogràfiques

- Acadèmia Tastavins Sant Humbert, inclosa a la pàgina web de l'Ajuntament de Vilafranca.
www.vilafranca.cat/directori/academia-tastavins-sant-humbert-0
- Agència Catalana de l'Aigua. Generalitat de Catalunya.
<https://aca.gencat.cat/ca/inici/index.html>
- Agrupació d'Agricultors del Pla de Manlleu. El raïm d'alçada: www.raim500.com
- Agrupació d'Agricultors del Pla de Manlleu: www.plademanlleu.com
- ARNABAT MATA, RAMON. *Que és el Penedès?* Recull de Treballs, 2014. Núm15. Centre d'Estudis Sinibald de Mas. Universitat Rovira i Virgili. Publicat a Racó Català.
<https://www.raco.cat/index.php/RecullTreballs/article/view/292754/0>
- Associació d'escriptors en llengua catalana.
<https://www.escriptors.cat/autors/casanovasp/portic>
- CASANOVAS, PERE. *Rentar-se les mans*. Article publicat a "El 3 de vuit" el 27 de juliol del 2023.
<https://el3devuit.cat/2023/07/27/113377/opinio/rentar-se-les-mans/>
- Celler Cairons. Pàgina web: www.cellercairons.com
- Cité du Vin.: Pàgina web: www.laciteduvin.com
- Código Civil Español. www.conceptosjuridicos.com/codigo-civil/
- COLOMÉ FERRER, J., VALLS-JUNYENT, F. *Las consecuencias demográficas de la crisis filoxérica en la región vitícola del Penedès (Catalunya)*. Història Agrària, 57. SEHA, 2012.
- Consell Català de la Producció Agrària Ecològica: www.ccpae.org
- CÓPPULO, S. i PEREIRA, J. *Anàlisi estadística de la població del territori Vallformosa. Informe descriptiu. Estudi número 1*. Barcelona: Càtedra Vallformosa Foundation de Transformació Estratègica Territorial per al Benestar Comunitari - UPF Barcelona School of Management, 2023. <https://www.bsm.upf.edu/ca/catedra-transformacio-territorial-benestar-comunitari>.
- CÓPPULO, S. i PEREIRA, J. *Anàlisi estadística dels conreus del territori Vallformosa. Informe descriptiu. Estudi número 2*. Barcelona: Càtedra Vallformosa Foundation de Transformació Estratègica Territorial per al Benestar Comunitari - UPF Barcelona School of Management, 2023. <https://www.bsm.upf.edu/ca/catedra-transformacio-territorial-benestar-comunitari>.
- Departament d'Educació. Edu 365. *Mapa de la comarca de l'Alt Penedès*. Generalitat de Catalunya. <https://www.edu365.cat/primaria/socials/penedes/mapaltp.htm>
- FAO: Organització de les Nacions Unides per a l'Alimentació i l'Agricultura.
<https://www.fao.org/agroecology/database/detail/es/c/1073217/>

- FERRÉ GALIMANY, M.R. *Converses a peu de vinya. 50 viticultores del Penedès*. Edicions i Propostes Culturals Andana, S.L. Vilafranca del Penedès, 2022.
- FIGUERAS FONTANALS, L.M. *El senyoriu de Selma*. Ed. Institut d'Estudis Vallencs, 1999.
- Fòrum Berger-Balaguer. www.pinnae.cat/forumberger/
- Fundació Prevent (Inclusió laboral de persones amb discapacitat).
www.fundacionprevent.com
- GIRALT I RAVENTÓS, EMILI. *El conflicto "rabassaire" y la cuestión agraria en Cataluña hasta 1936*. Revista del Trabajo, Ediciones de Trabajo, 1958.
- GIRONA I TRIUS, PERE JOAN. "La Invasión filoxerica en España"; dins Memorias de la Real Academia de Ciencias y Arte de Barcelona, vol. XXVI, 1942, Barcelona.
- GRAELLS I MARCH, J. Conferència a IPADE Business School. Universidad Panamericana. 2023.
www.ipade.mx/tag/josep-graells-march/.2023.
- Gran Enciclopèdia Catalana. www.enciclopedia.cat
- IGLÉSIES, JOSEP. La Crisi agrària de 1879/1900: La fil·loxera a Catalunya. Edicions 62. Barcelona, 1968.
- Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya: www.icgc.cat/
- Institut d'Estudis Catalans (IEC). www.iec.cat
- LinkedIn. www.linkedin.com
- MARZAL YETANO, ELIA. *La Sentencia Arbitral de Guadalupe de 1486. Estadios de incentivos y liberalización de la tierra en los reinos hispánicos medievales*. Boletín Oficial del Estado (BOE), 2014.
https://www.boe.es/biblioteca_juridica/anuarios_derecho/abrir_pdf.php?id=ANU-H-2016-10019700222
- MORENO CLAVERÍAS, B. *Els rabassers penedesencs del segle XVIII. Aproximació a les Implicacions jurídiques, econòmiques i socials del contracte de rabassa morta*. Estudis d'història agrària, Núm. 20, 2012.
- Oficina Española de Patentes y Marcas: www.oepm.es
- Organització de les Nacions Unides (ONU). *Objetivos de desarrollo sostenible*. 2015.
<https://www.un.org/sustainabledevelopment/es/objetivos-de-desarrollo-sostenible/>
- Organización de las Naciones Unidas para la Alimentación y la Agricultura (FAO):
www.fao.org/agroecology/database/detail/es/c/1073217/
- PELEGRÍ, J. M. Vallformosa Foundation. *Plan Estratégico. Transformar el territorio. Land of Sustainability*. [Document intern de treball]. 2022.
- Penedès Televisió.: www.rtvvilafranca.cat/penedes-televisio-en-directe

- Pere Casanovas web: <https://www.perecasanovas.com/>
- Premis CartaVi als restaurants de Catalunya. www.cartavi.cat
- SABATÉ BALADA, LAURA. *L'impacte de la fil·loxera. L'arribada al Penedès*. UB. TFG, 2014.
- SOBREQÜÉS I CALICÓ, JAUME. *Història Contemporània de Catalunya (I)*. Ed. Columna assaig, Barcelona. 1997.
- SOLDEVILA, Ferran. *Història de Catalunya*. Arxivat, 2014-10-26, a Wayback Machine. 1963.
- TERMCAT, www.termcat.cat
- Vallformosa Foundation. *Vallformosa, transformar el territori. El Penedès-Barcelona*. GUASCH SOLER, M. (coordinador de projecte); VILLAYERDE, M. (patrimoni arquitectònic i paisatgístic); RBTÀ Ricardo Bofill; Taller de Arquitectura (equip de projectes); CORTÉS, H. (direcció de l'equip RTBA). Casa Arquia, 2021.
- Vijazz Penedès. Pàgina web www.vijazzpenedes.com,
- VILLAYERDE, M. (s. f.). *Vallformosa, estudi històric*. [Obra en procés d'edició].
- Vinseum. www.vinseum.cat
- Vinyamics: www.vinyamics.com
- VINYOLÉS, Teresa-Maria (2005). *Història Medieval de Catalunya*. Barcelona, Edicions Universitat de Barcelona.
- VitiViniCultura.net, de Viveros Barber. <https://www.vitivinicultura.net/>

15. Llista de figures i taules

- Figura 1. Distribució per sexe. En percentatges
- Figura 2. Distribució per edat. En percentatges
- Figura 3. Piràmide poblacional per sexes. En percentatges
- Figura 4. Lloc de naixement. En percentatges
- Figura 5. Lloc de naixement per agrupació de municipis del territori Vallformosa. En percentatges
- Figura 6. Lloc de residència. Dades globals. En percentatges
- Figura 7. Lloc de residència per agrupació de municipis del territori Vallformosa. Dades globals. En percentatges
- Figura 8. Correlació entre el lloc de naixement i el de residència. En valors absoluts
- Figura 9. Conviu amb fills o filles. En percentatges
- Figura 10. Nombre de generacions que conviuen a casa. En percentatges
- Figura 11. Correlació entre el nombre de generacions que conviuen a casa i el nombre de fills. En percentatges
- Figura 12. Correlació entre el nombre de generacions que conviuen a casa i el nombre de fills, per grups d'edat. En percentatges
- Figura 13. Nivell d'estudis. Dades globals. En percentatges
- Figura 14. Nivell d'estudis en relació a l'edat. En percentatges
- Figura 15. Definició de l'activitat professional, per sexes. En percentatges
- Figura 16. Definició de l'activitat professional, per edat. En percentatges
- Figura 17. Ser propietari o parcer per sexe. En percentatges
- Figura 18. Ser propietari o parcer per edat. En percentatges
- Figura 19. Localització de les parcel·les. Dades globals en valors absoluts
- Taula 1. Valoració de l'ofici de pagès. Dades globals en valors absoluts
- Taula 2. Valoració de l'ofici de pagès. Dades globals en percentatges
- Figura 20. Té reconeixement social l'ofici de pagès/a? Per sexe, en percentatges
- Figura 21. Té reconeixement social l'ofici de pagès/a? Per ocupació. En percentatges
- Figura 22. Té reconeixement social l'ofici de pagès/a? Per nivell d'estudis. En percentatges
- Figura 23. Li agradaria que Vallformosa fes més cursos de formació? Per sexes. En percentatges
- Figura 24. Li agradaria que Vallformosa fes més cursos de formació? Per professió. En percentatges
- Figura 25. Li agradaria que Vallformosa fes més cursos de formació? Per nivell d'estudis. En percentatges
- Figura 26. Treballa per compte propi o aliè. Per professions. En percentatges
- Figura 27. La seva parella també treballa a la terra? Per sexes. En percentatges
- Figura 28. La seva parella també treballa a la terra? Per ocupació. En percentatges

- Figura 29. Els seus fills treballen a la terra? Per ocupació. En percentatges
- Figura 30. Voldria canviar de feina? Per ocupació. En percentatges
- Figura 31. Treballar a la terra permet progressar? Per sexe. En percentatges
- Figura 32. Treballar a la terra permet progressar? Per ocupació. En percentatges
- Figura 33. Treballar a la terra permet progressar? Per nivell d'estudis. En percentatges
- Figura 34. Treballar a la terra és saludable? Per ocupació. En percentatges
- Figura 35. Treballar a la terra és el millor ofici del món? Per ocupació. En percentatges
- Figura 36. Nivell de felicitat personal. Per sexes. En percentatges
- Figura 37. Nivell de felicitat personal. Per ocupació. En percentatges
- Figura 38. Nivell de felicitat personal. Per nivell d'estudis. En percentatges
- Figura 39. El territori Vallformosa és atractiu per al jovent? Per sexes. En percentatges
- Figura 40. El territori Vallformosa és atractiu per al jovent? Per ocupació. En percentatges
- Figura 41. El territori Vallformosa és atractiu per al jovent? Per nivell d'estudis. En percentatges
- Figura 42. Ha sentit parlar de Vallformosa Foundation? Per ocupació. En percentatges
- Figura 43. Ha sentit parlar de Vallformosa Foundation? Per nivell d'estudis. En percentatges
- Figura 44. A què es dedica Vallformosa Foundation. Dades globals. En percentatges
- Figura 45. Percepció de nivell de vinculació de Vallformosa amb el territori. Dades globals. En percentatges.
- Figura 46. Percepció de nivell de vinculació de Vallformosa amb el territori. Per sexes. En percentatges
- Figura 47. Percepció de nivell de vinculació de Vallformosa amb el territori. Per ocupació. En percentatges
- Figura 48. Percepció de nivell de vinculació de Vallformosa amb el territori. Per nivell d'estudis. En percentatges
- Figura 49. Percepció de nivell de suport personal de Vallformosa amb el territori. Per sexes. En percentatges
- Figura 50. Percepció de nivell de suport personal de Vallformosa amb el territori. Per nivell d'estudis. En percentatges
- Figura 51. Percepció de nivell de suport personal de Vallformosa amb el territori. Per ocupació. En percentatges
- Figura 52. Percepció de satisfacció personal de treballar per Vallformosa. Per ocupació. En percentatges

- Figura 53. Grau d'acord en una transformació del territori Vallformosa encara a la sostenibilitat. Dades globals. En percentatge
- Figura 54. Opinió sobre si Vallformosa pot ser un model d'innovació i generació de noves relacions entre les persones Dades globals. En percentatges
- Figura 55. S'implicaria personalment en el projecte de transformació territorial? Per sexes. En percentatges
- Figura 56. S'implicaria personalment en el projecte de transformació territorial? Per ocupació. En percentatges
- Figura 57. S'implicaria personalment en el projecte de transformació territorial? Per nivell d'estudis. En percentatges

BARCELONA
SCHOOL OF
MANAGEMENT